

**A Magyar Szociológiai Társaság éves vándorgyűlése.
Konferencia a PTE BTK Szociológiai Tanszékkal és a PTE
Demográfia és Szociológia Doktori Iskolával közös ren-
dezésben – 2016 Pécs**

Absztraktfüzet

2016. október 20.–2016. október 21.

**Pécs, Zsolnay Negyed (Zsolnay Vilmos utca
16. E 25 - ös épület)**

A Magyar Szociológiai Társaság éves vándorgyűlése

Konferencia a PTE BTK Szociológiai Tanszékkal és a PTE Demográfia és Szociológia Doktori Iskolával közös rendezésben

Absztraktfüzet

Szerkesztők

Berger Viktor
Gábrriel Dóra
Kund Attila
Paksi Veronika

Angol nyelvi lektor

Chris Swart

Fénykép

Berger Viktor

Szervezőbizottság

Berger Viktor	Kund Attila
Füzér Katalin	Tibori Timea
Gábrriel Dóra	Paksi Veronika
Gáspár Gabriella	Wessely Anna

2017

Budapest

Kiadja a Magyar Szociológiai Társaság
1014 Budapest Országház utca 30.
www.szociologia.hu
www.facebook.com/Magyar.Szociologiai.Tarsasag/

ISBN 978-963-88633-9-3

Minden jog fenntartva.

A Magyar Szociológiai Társaság éves vándorgyűlése

Konferencia a PTE BTK Szociológiai Tanszékkal és a PTE Demográfia és Szociológia Doktori Iskolával
közös rendezésben

2016. Pécs

Program.....	3
Plenáris szekciók.....	3
Szakosztályi ülések	7
Absztraktok	12
Névmutató	12
Absztraktok A-tól Z-ig	13

Program

Plenáris szekciók

1. Big data

Szekcióvezető: Koltai Júlia (MTA TK; ELTE)

Időpont: október 20. csütörtök, 11:30-13:00. Terem: Nagyelőadó (001)

A masszív adathalmazok egyre inkább rendelkezésre állnak a legtöbb tudományterületen. Fontos azonban tisztában lenni azzal, hogy az adott tudományban az ilyen jellegű "nagy adatok" milyen lehetőségeket nyújtanak és milyen korlátjaik vannak. A szekció célja, hogy betekintést adjon a big data társadalomtudományi felhasználási lehetőségeibe.

Előadások:

1. Barna Ildikó (ELTE), Dessewffy Tibor (ELTE) és Németh Renáta (ELTE): Paradigma vagy parafrázis?
2. Ságvári Bence (MTA TK) és Koltai Júlia (MTA TK; ELTE): „Hány éves Ön?” Tabudöntögetés network és big data alapokon
3. Kmetty Zoltán (ELTE; MTA-ELTE Peripato kutatócsoport) és Bozsonyi Károly (KRE): Öngyilkosságok szezonális mintázatai a twitter bejegyzésekben

2. Lokális gyakorlatok és területi sajátosságok a társadalmi különbségteremtésben

Szekcióvezetők: Megyesi Boldizsár (MTA TK) és Lajos Veronika (MTA-DE Néprajzi Kutatócsoport)

Időpont: október 20. csütörtök, 14:00-15:30. Terem: Nagyelőadó (001)

Az egyenlőségeket és egyenlőtlenségeket kialakító társadalmi különbségteremtésnek, kölcsönös összefüggésben az önazonosság- és ön-megkülönböztetés folyamataival, két alapvető színtere a következő: a diszkurzív stratégiák és a lokalitáshoz kötődő társadalmi-kulturális gyakorlatok. A 21. század elején az emberek közti különbségtétel egyik alapja a fogyasztás. Vajon a kortárs társadalom kritikájának egyik példája, a fogyasztásellenes, önellátásra, illetve az öko-életmód megvalósítására törekvő magyar ökofalvak esetében a társadalmi különbségteremtésnek milyen társadalmi gyakorlatai ismeretek a mindennapokban és a lokális diszkurzív térben? Az ökoszisztéma szolgáltatások értékelése, elismerése, illetve igénybevétele milyen összefüggésben áll az azonosság és különbségteremtés folyamataival? A migráció kontextusában a diszkurzív másság és azonosság közös keretben történő értelmezése miként változik napjainkban, a 2015-ös ún. menekültválság idején? A kirekesztés különböző formái hogyan jelennek meg a különböző teret használó, az abban élő csoportok számára, és miként reflektálnak ezekre a folyamatokra? A vélt, várt ökológiai társadalmi változások hogyan jelennek meg a mindennapi gyakorlatokban és a diskurzusokban? Szekciónkban a társadalmi különbségteremtés problémáját kívánjuk körüljárni, a fentiekhez hasonló kérdések mentén, interdiszciplináris – szociológiai, kulturális antropológiai és ökológiai közgazdaságtani – megközelítésben. Célunk annak megvitatása, hogy a lokalitás – mint földrajzi adottság, változó természeti környezet és szociokulturális életvilág –, a maga sajátos történetiségevel együtt hogyan befolyásolja a helyi különbségek kialakulását és miként határozza meg azok fennmaradását, újratermelését, illetve átalakulását.

Előadások:

1. Farkas Judit (PTE): Az ökológiai életforma mint társadalomkritika: azonosság és különbözőség egy hazai öko-közösségben
2. Kelemen Eszter (ESSRG Kft, BCE): Az ember-természet viszonyrendszer eltérő reprezentációi: gyerekrajzok és felnőtt narratívák összehasonlítása a Kiskunságból
3. Virág Tünde (MTA KRTK): Az etnicitás szerepe a társadalmi különbségtevésben

3. Hogyan tanítsunk társadalomtudományt?

Szekcióvezető: Király Gábor (BGE; BCE)

Időpont: október 20. csütörtök, 15:45-17:15. Terem: Nagyelőadó (001)

Napjainkban a felsőoktatásban az egyik legégetőbb kérdés, hogy milyen módon lehet a hallgatók személyes fejlődését biztosítani egy változékony, folyamatosan alakuló társadalmi és technológiai térben. Jeffries és Andrews úgy fogalmazott a változásokkal kapcsolatban, hogy a „csirkeetetés” modell többé már nem működőképes a felsőoktatási gyakorlatban. Ebben a modellben az oktató monopolhelyzetben volt: nála volt a tudás „kukoricás vödre”, és azok a lelkes hallgatók, akik elég közel kerülhettek hozzá, részesülhettek a leeső tudás-magvakból. Jelen helyzetben a „kukorica” azonban már mindenhol ott van. Egy előadáson elhangzó információ viszonylag könnyen elérhető, ellenőrzéséhez elegendő internetkapcsolattal rendelkezni. Ezt a trendet erősíti az online elérhető ingyenes kurzusok (MOOC) terjedése, amely szintén azt sugallja, hogy bármilyen tudás könnyen és az egyén időbeosztásához igazodva sajátítható el. Mindezeket túl egy oktatónak már nem csupán a hallgatók enerváltságával kell megküzdenie annak érdekében, hogy felkeltse és ébren tartsa érdeklődésüket, hanem minden olyan tartalomnál és személynél érdekfeszítőbbnek kellene lennie, amit a hallgató a szünet nélkül magával hordott, szórakoztató központtal felérő digitális eszközein elér. Mindez megkérdőjelezi a tudásátadás hagyományos formáit és módszereit, és lépéskényszerbe hozza a felsőoktatási szereplőket. Jelen szekció kifejezetten ezekre kihívásokra kíván reflektálni. A szekció három előadása nem csupán elméleti oldalról kívánja tárgyalni ezekre a kihívásokra, hanem konkrét oktatás-módszertani újításokat mutatnak be reflektálva ezek előnyeire és az általuk felvetett nehézségekre.

Előadások:

1. Gelei András (BCE): Akciókutatás és akciótanulás a szervezetfejlesztés területén.
2. Glózer Rita (PTE): Hogyan tanítsuk a digitális bennszülötteket?
3. Gáspár Judit (BCE), Matolay Réka (BCE) és Esse Bálint (BCE): Döntési technikák kurzus – tapasztalati tanulás a tanteremben?

4. Láthatatlan kilátástalanság? Kriminalizált társadalmi csoportok kutatásának dilemmái és kihívásai

Szekcióvezető: Bezsenyi Tamás (ELTE)

Időpont: október 20. csütörtök, 17:30-19:00. Terem: Nagyelőadó (001)

A kriminalizált társadalmi csoportokról szóló kutatások igazi próbaköve, hogy tudnak-e különböző deviáns viselkedést tanúsító társadalmi csoportokat azonosítani és a csoportok belső dinamikájáról, működéséről hiteles információt átadni. Azonban a büntetőjogilag szankcionált cselekmények elkövetésekor a látencia a csoportképződés sikerességének egyik fontos feltétele, így ezek a csoportok jellemzően rejtőzködőek, megpróbálnak nemcsak a hatóságok, hanem gyakran a kutatók előtt is láthatatlanok maradni.

Az alábbi szekció a láthatatlan, veszélyesnek gondolt, (bár valójában sokszor épp veszélyeztetett), társadalmi csoportok szociológiai vizsgálatának dilemmáit járja körül. A három előadásban olyan csoportokat mutatunk be, amelyek megélhetési vagy túlélési stratégiái kriminalizálva vannak. Azt vizsgáljuk, hogy a jog és a joggyakorlat (különböző, államot képviselő intézmények és szereplők) hogyan határoznak meg veszélyes, deviáns egyéneket és csoportokat, és ez hogyan hat vissza különböző marginalizált, kilátástalan csoportok belső dinamikájára és az egyének életútjára. Egyúttal reflektálunk ezekről a látens csoportokról való diskurzusra és empirikus kutatásaink alapján azt mutatjuk be, hogy mit és hogyan tudhatunk meg ezekről a csoportokról. A három előadás három különböző csoporttal foglalkozik: a prostitúcióban résztvevőkkel, a fiatalok bűnelkövetőkkel és a karrierbűnözőkkel.

Előadások:

1. Bezsenyi Tamás (NKE RTK, ELTE): A megszervezett láthatatlanság szervezeti dilemmái
2. Katona Noémi (Humboldt Egyetem): Az utcai prostitúciót működtető rejtett hálózat
3. Rosta Andrea (PPKE): „Elveszett” gyerekek

5. A demokratikus „uralom” esélye Magyarországon

Szekcióvezető: Sik Domonkos (ELTE)

Időpont: október 21. péntek, 09:15-10:45. Terem: Nagyelőadó (001)

A weberi értelemben vett uralom a társadalmi kapcsolatok mikro és makro szintű értelmezéséhez egyaránt jól használható fogalomként ideálisnak tűnik a rendszerváltás utáni átalakulások összetett értelmezéséhez. A legitimitástipológiából kiindulva lehetőség nyílik a modernizációra és a demokratizációra vonatkozó kérdések párhuzamos felvetésére. A rendszerváltás utáni időszakban kapcsolatban jelenleg két karakteres álláspont különböztethető meg: az egyik szerint a modernizációs deficittel összefüggő antidemokratikus átrendeződésként értelmezhető az uralom rendszerváltás utáni története, melynek eredményeként a kevésbé racionális uralmi és a hatalmi relációk hangsúlyosabbá válnak. A másik szerint a demokrácia lehetőségfeltételei változtak meg a globalizálódó, információs és kockázati tendenciákkal jellemezhető késő modernitásban, és az uralom hazai hibrid sajátosságai is ebből a perspektívából érthető meg. A szekció célja ezen általános kérdésfelvetés mellett az, hogy legitimitás perspektívájából rákérdezzünk, milyen értelemben beszélhetünk ma legitim uralomról az intézmények és a személyközi viszonyok szintjén? Az előadások szűkebb fókuszát az ágencia kérdése adja: arra keresünk választ, hogy milyen cselekvési teret biztosít az állampolgárok számára a közjogi-gazdasági-politikai-társadalmi intézményrendszer? Innen továbbvezet a közös gondolkodás abba az irányba, hogy a hatalmi és uralmi keretek hibridjéhez miként viszonyulnak az állampolgárok, milyen nem-szándékolt következményei vannak az ezekhez való alkalmazkodásnak, vagyis milyen rendszerré áll össze ez a cselekvő-intézmény kölcsönhatás. Másrészt abba az irányba is, hogy milyen emancipatorikus potenciálok vannak egy ilyen rendszerben, vagyis miként lehet kiköszönteni a kényszerpályáról a hatalmi struktúrákhoz igazodó ágenst, ki és miként lehet ennek előmozdítója.

Előadások:

1. Sik Domonkos (ELTE): A rendszerváltás utáni generáció legitimitás-mintázatai
2. Krémer Balázs (DE): Néhány szempont a legitimitás hiányához
3. Tóth Gábor Attila (Alkotmánybíróság, Moldovai Köztársaság): A nép nevében? Demokratikus részvétel az 1989 utáni alkotmányos rendszerekben

6. Beszédes hallgatás

Szekcióvezető: Németh Krisztina (MTA KRTK RKI)

Időpont: október 21. péntek, 11:00-12:30. Terem: Nagyelőadó (001)

A hallgatások okainak megfejtése alapvető jelentőségű a társadalomtudományi kutatásokban, akár a kérdőíves válaszmegtagadásról, az interjúk készítését megakadályozó tényezőkről, akár a bizalom kérdéséről van szó. A hallgatás konstitutív szerepet játszik az értelmezésben, miközben az eltitkolt jelenségek akkor is hatnak a kutatás eredményére, ha nem vesszük észre őket. A titkok, az eltakart valóságok meghatározzák a mozgást a terepen, előre vetítik a közösségbe való beilleszkedés esélyét és kijelölik a megismerés határait. A kiszolgáltatottság, az erőszak, a titok, az informalitás és a bűnözés olyan valóságszeletek, amelyeket hiába övez hallgatás, megkerülhetetlenek az empirikus kutatás során: elmondhatatlanságuk vagy kimondhatatlanságuk ellenére is meghatározzák a köznapi cselekvéseket, a túlélési stratégiákat, az énbemutatókat. Éppen ezért kulcsfontosságú az eltakart jelenségek felismerése és reflektálása, miközben a megfigyelés és a titokfejtés, azaz a „spicliként” való működés (Goffman, 1989) vagy a „nyomolvasás” (Ginzburg, 2010) etikai kérdéseket is felvet. Az előadások a hallgatások értelmezésének lehetőségeit járják körül konkrét kutatási példákból kiindulva, amelyek általánosabb módszertani, etikai dilemmákra és elméleti, episztemológiai kérdésekre is fényt vetnek.

Előadások:

1. Kovács Éva (MTA TK; Vienna Wiesenthal Institute for Holocaust Studies,): "Ha a csend beszélni tudna" - A csend helye, ideje és jelentése az élettörténeti interjúban
2. Durst Judit (UCL): Kamatosok, strigovicák, álgádzsók: Egy kollaboratív etnográfiai kutatás módszertani reflexiói
3. Vigvári András (MTA TK): „Nehéz szavakba önteni”: a résztvevő megfigyelés szerepe az „eltakart valóságok” feltárásában

Szakosztályi ülések

1. Családszociológia Szakosztály

A szakosztályi ülés vezetői: Murinkó Livia (KSH NKI) és Szalma Ivett (FORS)

Terem: 307, Időpont: október 21. péntek, 13:30-14:50 és 15:00-16:20

Szakosztályunk témája a Magyarországon zajló jelenlegi családszociológiai kutatások áttekintése. A szakosztályi ülés célja, hogy megismerjük, hogy a tagjaink milyen kutatásokban vesznek részt és lehetőséget biztosítsunk az előadónak arra, hogy a jelenleg folyó kutatásait bemutathassák, majd ezt követően megvitassuk a felmerülő kérdéseket. Ugyanakkor teret kívánunk adni azoknak a témáknak is, melyek egy-egy speciálisan hazai családszociológiai problémára fókuszálnak.

Előadások:

1. Tóth Olga (MTA TK): Az első demográfiai átmenet kezdetén – családrekonstrukciós vizsgálat egy magyarországi településen a 20. század elején
2. Husz Ildikó (MTA TK): Hátrány-e tinédzser anya gyermekének lenni?
3. Vicsek Lilla (BCE): Fertilitás mítoszok, technológiai mítoszok – Laikusok érvelése a korhoz kapcsolódó fertilitás csökkenésről és a reprodukív technológiák szerepéről
4. Murinkó Livia (KSH NKI): A házasságkötések számának növekedése – kik és miért?

szünet

5. Takács Erzsébet (ELTE): Változó család – változó szolidaritás? A családi szolidaritás jelensége
6. Medgyesi Márton (TÁRKI): Idős szülők és gyermekeik közötti támogatások: Magyarország európai összehasonlításban
7. Neményi Mária (MTA TK) és Takács Judit (MTA TK): „Doing gender” Magyarországon
8. Nagy Beáta (BCE): Létezhet-e munka-magánélet egyensúly vezetőállásban?

2. Etnikai Kisebbségkutató Szakosztály: Eredmények és perspektívák – kudarcok és akadályok: a demokratikus etnikai közösségképződés lehetőségei

A szakosztályi ülés vezetője: Kupa László (PTE)

Terem: 302, Időpont: október 21. péntek, 15:00-16:20 és 16:30-17:50

Előadások:

1. Lajos Veronika (MTA-DE Néprajzi Kutatócsoport): Megértés és jelentéstulajdonítás – Egy Moldvában végzett etnográfiai terepmunka kritikai újragondolása
2. Vince Dániel (T-TUDOK Zrt.), Német Szilvia (T-Tudok Zrt.), Kaderják Anita (T-Tudok Zrt.), Máté Dezső (T-Tudok Zrt.) és Lannert Judit (T-Tudok Zrt.): Roma gyerekek kisgyerekkori inklúziója
3. Máté Dezső (MTA TK): Halmozottan a társadalom peremén - a Roma LGBTQ közösség szemszögéből

szünet

4. Baranyai Nóra (MTA KRTK): A kisebbségi identitás változásai Felső-Sziléziában a 20. századtól napjainkig

5. Slachta Krisztina (Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára): A (kelet-)német egység(?)
6. Bába Szilvia (Duna Palota Nonprofit Kft.): Az etnikai identitás megőrzésének lehetőségei a tengeren túli magyar diaszpórában

3. Fogytékosságtudományi Szakosztály

A szakosztályi ülés vezetői: Katona Vanda

Terem: 101, Időpont: október 21. péntek, 13:30-14:50 és 15:00-16:20

A Szakosztály „Fogyatékoságtudományi kutatások – értük és velük” című tudományos programja új kutatási eredményeket jelenít meg, ahol a fókuszban a társadalom által fogyatékosá tette és annak is bélyegzett emberek állnak. Az első időszáiban az OTKA 111917 – Az esélyegyenlőségtől a Taigetoszíg? c. kutatás né-hány résztémája mutatkozik be. A szemléleti és módszertani tengelypontot a fogyatékoságtudományi értékrend és szemlélet, az érintett személyek participatív kutatóként való bevonása, ill. a feminista megközelítés nyújtják. A kutatást jogi és történeti összefüggések keretezik. A második időszáiban a nyilvános felhívás alapján további négy előadást fogadtuk el.

Előadások:

1. Könczei György (ELTE): Adalékok a Taigetosz-történethez
2. Szücs Marianna (ELTE), Katona Vanda (ELTE): A szülőség megvalósulása intellektuális fogyatékosággal élő személyek életútjaiban
3. Antal Zsuzsanna (HRP Europe Kft.): Az „Együtt, értük és velük!” elv gyakorlati alkalmazása és annak tapasztalatai a Fogyatékoságtudományi kutatásban Az inkluzív Fogyatékoságtudományi kutatás tapasztalatai egy érintett személy szemszögéből
4. Hernádi Ilona (ELTE) és Kunt Zsuzsanna (ELTE): „Az, amit a világról meg az életről gondolok” – nők narratívái a prenatális diagnosztikai folyamatról Az Esélyegyenlőségtől a Taigetoszíg? OTKA 111917K kutatás részeredményei

szünet

5. Kopasz Marianna (MTA TK): Az értelmi fogyatékosággal élők életminősége és ellátási költségei különböző lakhatás formákban. Nemzetközi tapasztalatok és módszertani tanulságok
6. Bernát Anikó (TÁRKI), Simonovits Bori (TÁRKI), Kozma Ágnes (University of Kent) és Kopasz Marianna (MTA TK): Az értelmi fogyatékosággal, az autizmussal és a súlyos, halmozott fogyatékosággal élő felnőttek életminősége lakhatási formáinként
7. Tátrai Annamária (TÁRKI): „Nem várhatjuk, hogy valaki más oldja meg, nekünk magunknak kell.” – Az ápolási díjban részesülők társadalmi helyzete, életkörülményei
8. Andor Csaba (EMMI): Értük és velük - értük és velük?

4. Ifjúságszociológiai Szakosztály: Negyedszázad után - és a jövő? (pódiumbeszélgetés)

A beszélgetés moderátora a kötet két lektora: Kabai Imre (ZSKE) és Murányi István (DE)

Terem: 307, Időpont: október 21. péntek, 16:30-17:50

A szakosztály pódiumbeszélgetést szervez, melynek témája: "Negyedszázad után - és a jövő?" A rendszerváltozást követő kutatások alapján készült ifjúságszociológiai kötet (Nagy Ádám-Székely Levente (szerk.) Negyedszázad. Magyar Ifjúság 2012 Budapest: Iuvenis Ifjúság szakmai Műhely - ISZT Alapítvány-Excenter Kutatóközpont-Új Ifjúsági Szemle Alapítvány) bemutatója és az ifjúságkutatás várható tendenciái.

A pódiumbeszélgetés meghívott résztvevői a kötet szerzői és szerkesztői:

Bocsi Veronika, Dobó István, Fazekas Anna, Hajdu Miklós, Horváth László, Huszár Ákos, Makay Zsuzsanna, Nagy Ádám, Pelok Zita, Rab Árpád, Susánszky Éva, Szabó Fanni, Szanyi F. Eleonóra, Szántó Zsuzsa, Szeitl Blanka, Székely András, Tibori Timea, Tóth Péter, Nagy Ádám, Székely Levente

5. Információs Társadalom Szakosztály

A szakosztályi ülés vezetője: Prazsák Gergő (ELTE)

Terem: 301, Időpont: október 21. péntek, 13:30-14:50, 15:00-16:20 és 16:30-17:50

Az MSZT 2016. évi Pécsen megrendezésre kerülő éves konferenciája remek alkalmat biztosít arra, hogy szakosztályi ülést tartsunk. Annak következtében, hogy idén az Információs Társadalom folyóirat is megújul, lehetőségünk adódik arra, hogy a szakterület iránt érdeklődő, azzal részletesen foglalkozó kutatók alaposabban megismerjék egymás kutatásait. Ezért a szakosztályi ülést előadásokkal egészítjük ki, melyek közlését a megújult folyóiratban tervezzük. A korszerű infokommunikációs eszközök használatára épülő társadalmi berendezkedés a társadalom, a gazdaság, a politika, a kultúra valamennyi területére kiterjed. A state of the art workshop nyitott, valamennyi fiatalabb és idősebb, kezdő és tapasztalt kutató aktuális munkája érdeklődésre tarthat számot.

Előadások:

1. Bodor-Eranus Eliza („Lendület” RECENS MTA TK): Szervezeti kooperáció, kommunikáció és reputáció című kutatás első következtetései
2. Déri András (ELTE): Hálózatba kapcsolt generációk – a generációalapú megközelítések lehetőségei és veszélyei
3. Prazsák Gergő (ELTE): Hálózati társadalom és a tolerancia európai körei
4. Hack-Handa József (eNet), Rakovics Márton (ELTE) és Vass Dorottya (eNet): Az adatfúzió tesztelve

szünet

5. Z. Karvalics László (SZTE): Információs társadalom: mennyi szociológia, mennyi társadalmi makroevolúció?
6. Pintér Róbert (eNET; BCE): Átmenet az információ ínségből az információ bőség korába
7. Rab Árpád (BCE): A digitális kultúra jellemzői és szerepe az okos városokban
8. Fekete Mariann (SZTE): Kultúra és idő az információs társadalomban

szünet

9. Dessewffy Tibor (ELTE): Celebek, Rajongók és Facebook
10. Simon Sára (ELTE): Internet és az e-páciensek. Az információszerzés útjai a terápiáig
11. Csótó Mihály (ÓE): Túl a Farmville-en: kisgazdaságok és információs technológia
12. Kiss Máté (ELTE): Tiszaeszlári vérvád: egy antiszemita toposz virtuális megjelenései

6. Módszertani Szakosztály: A kísérlet, mint survey kutatási módszer (Kerekasztal)

A beszélgetés moderátora: Bognár Adrienn (PTE)

Terem: 302, Időpont: október 21. péntek, 13:30-14:50

A kerekasztal-beszélgetés központi témája a társadalomtudományi kutatásokban alkalmazott kísérleti mód-szerek, különös tekintettel a survey-kísérleti módszerre. A szekció résztvevői korábbi vagy jelenleg is futó empirikus vizsgálataik módszertani tapasztalatainak megosztásával, a módszer előnyeinek, hátrányainak fel-sorakoztatásával arra tesznek kísérletet, hogy e módszer társadalomtudományokban betöltött szerepét, lehetőségeit megvitassák. A beszélgetés során teret kívánunk engedni a téma iránt érdeklődő résztvevők véleményének, hozzászólásainak, reflexióinak is.

Résztvevők:

1. Hajdu Gábor (MTA TK)
2. Janky Béla (MTA TK; BME)
3. Koltai Júlia (MTA TK)
4. Murányi István (DE)
5. Restás Péter (PTE)
6. Simonovits Bori (TÁRKI; ELTE)

7. Oktatásszociológia Szakosztály

A szakosztályi ülés vezetője: Berényi Eszter (PE) és Erőss Gábor (MTA TK)

Terem: Nagyelőadó (001), Időpont: október 21. péntek, 13:30-14:50, 15:00-16:20 és 16:30-17:50

Zsákutcák és kiutak. Lehetséges-e ma oktatásszociológiát művelni Magyarországon? „Katasztrófa”, „romlás”, „kudarc”, „zsákutca”. A közoktatásról való köznapi, közpolitikai, s tudományos diskurzusnak egyaránt meghatározó elemeivé váltak az utóbbi években a fenti szavak. A tudományos diskurzusban a jelenlegi oktatáspolitikát mint a klasszikus értelemben vett empirikus iskolakutatás ellehetlenítője is megjelenik: oktatásszociológusok közös tapasztalata, hogy „külső” kutatók számára nem lehetséges a KLIK falain áttörni, zsákutca torkollnak tehát az iskolák megismerésére és valódi megértésére tett kísérletek is. Hogyan lehetséges mégis a 2010-es évek derekán érvényes tudást szerezni a magyar közoktatási rendszerről? A központosított rendszer intézményeibe ugyan nehéz társadalomkutatóként bejutni, de jelen helyzetben talán nem is feltétlenül az előnállótlanodott intézményeket kell vizsgálnia az oktatásszociológiának, hanem mindazt, ami az intézményeket körülveszi, amit az intézmények létrehoznak és ami az intézmények körül van: oktatáspolitikai diskurzust, az oktatásról láttelepet adó rendszerszintű, összehasonlító méréseket és az oktatási rendszerrel kapcsolatos különböző stakeholder stratégiákat.

Előadások:

1. Sáska Géza (ELTE; OITK): A 2010-es oktatáspolitikai váltás és előzményei
2. Bajomi Iván (ELTE): Egy kénytelenségből barkácsolt látszattestület és egy ellenfórum
3. Berényi Eszter (PE) és Erőss Gábor (MTA TK): Ki mit tudhat meg? Kutatni a kutathatatlant a magyar iskolákban

szünet

4. Boldvai-Pethes Laura (BCE) és Havelda Anikó (BCE): Ki a menő az osztályban? A népszerűség és a közösségen belüli státusz vizsgálata általános iskolások körében
5. Czákó Ágnes (BCE), Győri Ágnes (BCE), Schmidt Lilla (BCE) és ifj. Boros István (BCE): Kooperáció, élmény, valóság-megismerés a szakmai oktatásban. (A szakmai oktatás módszertani fejlesztésének társadalmi háttéréről)
6. Győri Ágnes (BCE) és Czákó Ágnes (BCE): „Az ösztönöz a tanulásra, ha a tanár...” Szakképzésben tanulók állításai a pedagógiai eszközökről

szünet

7. Hajdu Miklós (Gazdaság- és Vállalkozáskutató Intézet), Makó Ágnes (Gazdaság- és Vállalkozáskutató Intézet), Tóth István János (Gazdaság- és Vállalkozáskutató Intézet): Szakiskolák, oktatás, szegénység – Egy interjú kutatás eredményei
8. Széll Krisztián (ELTE): Amit a tanulóiteljesítmény-mérések mutat(hat)nak az oktatási folyamatokról, rendszerekről
9. Zolnay János (Civitas Europica Centralis): A tanulói ingázás szerepe a közoktatási szegregáció és szelekciós folyamatokban egy magyarországi nagyvárosban

8. Tér-Település-Társadalom Szakosztály

A szakosztályi ülés vezetői: Csizmady Adrienne (MTA TK) és Kocsis János Balázs (BME)

Terem: 003, Időpont: október 21. péntek, 13:30-14:50

Előadások:

1. Baji Péter (MTA TK): Kihívások és lehetőségek az okos városok városszociológiai vizsgálatához
2. Ferencz Zoltán (MTA TK) és Csizmady Adrienne (MTA TK): Társadalmi polarizációs folyamatok a magyar újvárosokban és térségeikben
3. Füzér Katalin (PTE): A részvétel színe és fonákja a szociális városrehabilitációban: a társadalmi tőke fel- és elhasználása a pécsi community coaching gyakorlatában
4. Kovács Teréz (PTE): Erdőbénye: A hagyományos és a posztmodern falu között félúton
5. Szakadát István (BME): Köz-tér-statisztika

9. Vallásszociológia Szakosztály

A szakosztályi ülés vezetői: Török Péter (SE)

Terem: 101, Időpont: október 21. péntek, 16:30-17:50

Az MSZT Vallásszociológiai Szakosztálya ülésén folyamatban levő vagy lezárt vallásszociológiai kutatási eredményeket mutatunk be. Az ülés célja, hogy a szakmai közvélemény megismerje és a kutatói továbblépést elősegítő figyelemben részesítse azokat a tehetséges fiatal kutatókat, akik a vallásszociológia területén dolgoznak.

Előadások:

1. Csapody Tamás (SE): Jehova Tanúi a rögtönítélő bíróság előtt
2. Gyorgyovich Miklós (PPKE): A házasságok felbomlásának vallási dimenziója
3. Hámori Ádám (Oktatási Hivatal): Vallás és szubjektív jóllét: Mitől lesz boldog, aki nem hívő?
4. Lakatos Zoltán (BME): A vallásosság és a tekintélyelvűség megkülönböztetésének hiányából adódó félreértések a politikai diskurzusok és társadalomtudomány közötti forgóajtóban
5. Nagy Endre (SE): Három féle vallásosság Magyarországon

Absztraktok

Névmutató

Andor Csaba	13	Kopasz Marianna	25, 74
Antal Zsuzsanna	15	Kovács Éva	75
Bába Szilvia	17	Kovács Teréz	76
Baji Péter	18	Kozma Ágnes	25
Bajomi Iván	20	Könczei György	72
Baranyai Nóra	21	Krémer Balázs	77
Barna Ildikó	22	Kunt Zsuzsanna	61
Berényi Eszter	23	Lajos Veronika	79
Bernát Anikó	25	Lakatos Zoltán	80
Bezsenyi Tamás	27	Makó Ágnes	58
Bodor-Eranus Elza	28	Máté Dezső	82
Boldvai-Pethes Laura	30	Matolay Réka	47, 83
Boros István, Ifj.	35	Medgyesi Márton	85
Bozsonyi Károly	70	Murinkó Livia	86
Czakó Ágnes	35, 54	Nagy Beáta	87
Csapody Tamás	31	Nagy Endre	88
Csizmady Adrienne	44	Neményi Mária	90
Csótó Mihály	33	Németh Renáta	22
Déri András	37	Pintér Róbert	92
Dessewffy Tibor	22, 39	Prazsák Gergő	94
Durst Judit	40	Rab Árpád	95
Erőss Gábor	23	Rakovics Márton	56
Esse Bálint	47	Restás Péter	97
Farkas Judit	41	Rosta Andrea	99
Fekete Mariann	42	Ságvári Bence	100
Ferencz Zoltán	44	Sáska Géza	101
Füzér Katalin	46	Schmidt Lilla	35
Gáspár Judit	47	Sik Domonkos	103
Gellei András	49	Simon Sára	104
Glózer Rita	50	Simonovits Bori	25
Gyorgyovich Miklós	52	Slachta Krisztina	105
Győri Ágnes	35, 54	Szakadát István	106
Hack-Handa József	56	Széll Krisztián	107
Hajdu Miklós	58	Szücs Marianna	109
Hámori Ádám	60	Takács Erzsébet	111
Havelda Anikó	30	Takács Judit	90
Hernádi Ilona	61	Tátrai Annamária	112
Husz Ildikó	63	Tóth Gábor Attila	114
Janky Béla	64	Tóth István János	58
Katona Noémi	65	Vass Dorottya	56
Katona Vanda	109	Vicsek Lilla	115
Kelemen Eszter	66	Vigvári András	116
Kiss Máté	68	Virág Tünde	117
Kmetty Zoltán	70	Z. Karvalics László	118
Koltai Júlia	100	Zolnay János	120

ANDOR CSABA

Emberi Erőforrások Minisztériuma / Ministry of Human Capacities
tsabaa@gmail.com

A Fogyatékossgáttudományi Szakosztály ülése

Értük és velük – értük és velük?

Az előadás célja az „értük és velük” dekonstruktív és szubsztantív értelmezése. A szekció fókuszában a társadalom által fogyatékosná tett és annak is bélyegzett emberek állnak, mely megközelítést mindezidáig remekül szolgálta a hatalmi berendezkedés, a csoportképzésen – small data – alapuló szociálpolitika és a differenciálást nehéznek és időnként feleslegesnek tekintő egyéni hozzáállás. Ugyanakkor mind a big data (ld. plenáris szekció) alkalmazása, s ezen belül az átalakuló szociálpolitika, a szolgáltatások és támogatások szükséglet-alapú megközelítése ezt oldani látszanak. A big data a másság és individualitás kifejeződésének tekinthető, a csoportosítás az ember számára teszi felfoghatóvá a mérhetetlen sok individuumot. A társadalomtudományok oktatása változásai is egyre inkább az egyéni megoldásokat helyezik előtérbe (szintén ld. plenáris).

Az előadás szubsztantív értelemben is vizsgálja az értük-et, annak jelentését az alany és az érdek dimenziói (szakpolitika, tudomány, emberi jogok, vallás, uralkodó emberkép, normalitás) szempontjából. S mi van, ha ezen érdekek ütköznek, pl. a normalitás elvén keresztül?

Az értük gyakorlati megvalósítása a valóságban inkább egy-egy személyt jelent, ahogy a velük is. Fontos annak vizsgálata, hogyan hat ki az egyénnel való közös munka a csoportra, mennyire cél ez, s mi kell ennek hatékony megvalósulásához. Felmerül annak kérdése is, mennyire tudatos és konzekvens a kiválasztott érdek képviselője egy valamennyire okvetlenül spontán cselekedetsorozat során, melynek alapja egy (valós, de mi is az?) helyzetértékelés, amelyhez képest valami változást szeretnék elérni.

Konklúzió: többszörösen is homályban tapogatózunk, s nem csupán a szakma-alakítás során. A szakmai előrehaladáshoz nagyon sok előzetes feltételezésre van szükségünk, s az esetleges sikert vagy annak hiányát nem csupán szakmai munkánk határozza meg, hanem gyakran az előzetes feltételek alakulása, melynek ugyanakkor jóval kevésbé vagyunk tudatában. S akkor még nem is esett szó a nyelvről, valamint arról, hogy az értük és velük érvényessége csupán átmeneti időre szól, a jelenlegi (vélt) valóság megváltoztatásáig.

For Them and with Them - For Them and with Them?

The presentation aims at giving a deconstructive and substantive interpretation of ‘for them and with them’. The session focuses on people with disabilities who are considered disabled by society, an approach that has so far been well served by power arrangements, social policy based on grouping – small data – and by an individual approach considering differentiation difficult and sometimes irrelevant. However, applying big data (see plenary session) including the ever changing social policy, the needs-based approach to services and financial support seems to solve this. Applying big data can be considered the expression of diversity and individuality, while grouping makes overwhelming diversity comprehensible to the individual. Changes in the education of social sciences increasingly enhance individual solutions as well (also see plenary).

The presentation also examines the substantive essence and meaning of "for them" from the subject and the dimensions of interest (policy, science, human rights, religion, the prevailing image of the human and normality). And what if those interests clash, for example through the principle of normality?

The practical implementation of 'for them' is in reality interpreted in relation to individuals, as is the case with 'with them'. I examine the mechanism of action of how the individual can work together with the group what this goal is, and what it takes to achieve this effectively. The question is also raised how conscious and consistent is the advocacy of a particular interest during a somewhat spontaneous process, which is based on (a real, but what is real?) assessment of the situation that we would like to change.

Conclusions: we are in an uncertain situation in many ways. Professional development is based on multiple preliminary assumptions, and potential success or failure is determined not only by professional knowledge, but also often by the validity of presumptions which, however, we are much less aware of. And we have not even touched the question of language and the fact that the principle of 'for them and with them' is valid only temporarily, until the current (perceived) reality is changed.

A Fogytékosságtudományi Szakosztály ülése

Az „Együtt, értük és velük!” elv gyakorlati alkalmazása és annak tapasztalatai a Fogytékosságtudományi kutatásban Az inkluzív Fogytékosságtudományi kutatás tapasztalatai egy érintett személy szemszögéből

Az előadás elsődleges célja, hogy egy érintett kutatótárs szemszögéből mutassa be az OTKA 111917K kutatás során szerzett tapasztalatokat. Az együttműködés módszere újszerű és teljesen egyedülálló a magyarországi gyakorlatban. Illeszkedik az ENSZ, Fogytékos emberekről szóló egyezményében foglaltakhoz, megvalósítja a „Semmit róluk, nélkülük!” alapelvet. Az előadás címe tükrözi a csoport szemléletét. A kutatásban együtt dolgoznak tudományos kutatók és participatív kutatótársak. A kutatócsoportban az együttműködés, egymás tudásának és tapasztalatának kellő tiszteletben tartásával folyik, messzemenően szem előtt tartva a szakma etikai normáit. A munkamódszer alapja az érintett személyek megélése és a tudományos diszciplínák együttes vizsgálatának szándéka. Az együttműködés keretei és szabályai a folyó kutatás alatt is formálódnak, fokozatosan egyre bővülnek. A kutatásban résztvevő érintett személyek folyamatos aktív részvétele kiegészíti, formálja és árnyalja a kutatás és a Fogytékosságtudomány (disability studies) eredményeit. Erősítve ezzel a tudomány interdiszciplináris szemléletét és jellegét.

Az előadásban egy érintett személy saját hangján mondja el az együttműködés során szerzett tapasztalatait, szót ejtve annak céljáról, indíttatásáról és hozadékairól. Az érintett személy legfontosabb feladata a megélései hiteles átadása, ezek együttes átgondolása a kutatókkal, nem titkolva annak nehézségeit sem. Az előadás témája továbbá az is, hogy kérdéseket és kétségeket vet fel az akadémiai tudás és a szerzett tapasztalat egyidejű létjogosultságával kapcsolatban. A tapasztalatok mellett beszámol az együttműködés eddigi eredményeiről.

Az előadás része a kutatásban megalapozott, annak tudáshalmazán létrehozott gyakorlati együttműködés az egyetemi oktatásban. A módszer újdonsága különös felelősséget rótt a tanárookra és a résztvevőkre egyaránt. Pozitív hozadéka –úgy a hallgatók, mint a résztvevők szempontjából- a visszajelzések által is megerősített, példaértékű. A participatív tanár-társnak az oktatásban való részvételének értelmezése, módszere, és megvalósulása is az előadás részét képezi.

The empirical application of the ‘together – for them and with them’ principle in Disability Studies research and its practical experiences. The adventures of an inclusive Disability Studies research project from the viewpoint of a participative researcher

The primary aim of this presentation is to introduce the experiences of the OTKA 111917K research project from the viewpoint of a participative researcher. The method of this collaboration is original and unique in Hungarian research practice. The research accommodates the principles of the United Nation’s Convention on the Rights of Persons with Disabilities and implements the ‘Nothing about us, without us’ assumption. The research group’s approach is mirrored back by the title of the presentation – academic researchers and participative researchers are working together in this investigation. In the cooperation, the participants respect each other’s knowledge and experience with the discipline’s ethical norms in view. The basis of this collaboration is to simultaneously analyse the participative researchers’ experiences and the scientific discipline’s approaches. The frames and rules of the cooperation are constantly changing and broadening during the research. The active

engagement of the participative researchers extends, forms and complements the outcomes of this specific research and of the discipline of Disability Studies equally, and strengthens its interdisciplinary practice and approach.

In the presentation, one participative researcher demonstrates her research experiences in her own voice, noticing the cooperation's aims and results. The participative researcher's primary object, during the research period, is to share her first-hand experiences and to analyse them with the academic researchers, together with any difficulties. Furthermore, the presentation aims to propose questions and doubts regarding the co-existence of the academic knowledge and the participative researchers' knowledge, gained by experiences. Besides the experiences of the collaboration, the presentation sheds light on its outcomes up to the present.

The introduction of an empirical cooperation in higher education, based on the mentioned research's knowledge base is also a part of the presentation. The teachers and participants in this project took extraordinary responsibility because of the novelty of this method. The positive outcomes are proven by the feedback.

BÁBA SZILVIA

Duna Palota Nonprofit Kft./ Duna Palota Nonprofit Ltd.

Az Etnikai Kisebbségkutató Szakosztály ülése

Az etnikai identitás megőrzésének lehetőségei a tengeren túli magyar diaszpórában

„...se kint, se bent...”? Magyarnek lenni „idegen csillagok alatt” – lehetséges? Gyakran hangsúlyozzák, hogy nyelvében él a nemzet – vajon ma is érvényes? Kettős identitás – létezik? Felszívódni, asszimilálódni, beolvadni, integrálódni, azonosulni, meghatározni, megvallani, megélni... Melyek napjainkban az etnikai azonosságtudat megnyilvánulási, megélési terei, lehetőségei a tengeren túli magyar diaszpórában? Miként őrizhető meg, alakítható ki a magyarságtudata annak a fiatalnak, aki Amerikában, Kanadában vagy Ausztráliában született, születik... Akinek tehát nem Magyarország a hazája, ám elődein, kulturális és szellemi örökségén keresztül kötődik, kötődni akar. Többek között ezeket vizsgáltam és mutattam be „Magyar identitás a tengeren túli diaszpórában” című disszertációmban és e kérdéseket tárgyalom jelen előadásomban.

Opportunities for preserving ethnic identity in the overseas Hungarian diaspora

‘...neither in, nor out...’? Is it possible to be Hungarian ‘beneath unfamiliar stars’? An idea that is frequently promoted is that a nation lives through its language, but is that still valid today? Does dual identity exist? To be absorbed, assimilated, to blend in, to integrate, to identify, to decide, to admit and to live... What are the possible outlets, forms of expression and ways to actively live an ethnic identity in the present? How can the Hungarian ethnic identity of those who were born in the USA, Canada or Australia be preserved or shaped? For those whose homeland is not Hungary, but who are, or want to be connected through their ancestry and cultural and spiritual heritage, how can this be accomplished? I investigated these questions as part of a larger study in my dissertation ‘Hungarian Identity in the Overseas Diaspora’, which I will discuss in this presentation.

A Tér Település Társadalom Szakosztály ülése

Kihívások és lehetőségek az okos városok városszociológiai vizsgálatához

Az okos városok témája nagyon divatossá vált az utóbbi évek városfejlesztéssel foglalkozó nemzetközi konferenciáin, emellett mind a nemzetközi tudományos szakirodalomban, mind a médiában erőteljesen megjelenik az okos város diskurzus, amikor a városok jövőbeli fejlesztéséről van szó. Az EU fejlesztési elképzelései a Lisszaboni Szerződés óta is abba az irányba hatnak, hogy legyen az európai városoknak 'smart city' víziója. Emellett a szociológiai kutatások egyik legnagyobb kihívása napjainkban, hogy az ún. „big data” típusú adattömeget kezelje, és újfajta kutatásokat végezzen vele. Véleményem szerint a big data kezelésének városszociológiai megközelítése kifejezetten az okos városok társadalmi hatásainak kutatásában összegződhet.

A téma nemzetközi vizsgálataiban három nagyobb szakterületről érkeznek kutatók. Az első szakterület az okos városok technológiai infrastruktúrájával foglalkozik (telekommunikációs mérnökök, programozók), a második szakterület a városok élhetőségével, ökológiai fenntarthatóságával (ökológusok, környezetvédelmi szakemberek), a harmadik nagy szakterület a különböző társadalomtudósok csoportja (szociológusok, regionális kutatók, geográfusok, közgazdászok), akik elsősorban az okos városok fejlesztésének társadalmi hatásait vizsgálják.

Az előadásomban a nemzetközi szakirodalom alapján példákat szeretnék bemutatni olyan kutatási kérdésekre, melyekre a big data típusú elemzés tud válaszokat adni. Röviden bemutatva az okos város alrendszerait és réteg-szerű felépítését amellyel szeretnék érvelni, hogy társadalomtudósként megannyi kapcsolódási lehetőségünk van a téma kutatásában, és a szociológia eddigi felhalmozott tudása kifejezetten előremutató módon tudja kiegészíteni a téma műszaki-programozói fejlesztési tapasztalatait. Az előadás utolsó részében néhány olyan kihívást fogalmazok meg, amivel napjaink társadalomkutatóinak mindenképpen szembe kell néznie, ha a témát behatóbban vizsgálni szeretnék.

Challenges and opportunities for urban sociology in the research of smart cities

During the last decade the subject of smart cities has become quite important in urban development conferences. In addition both in the international literature and the media discourse about smart cities and their development has become considerably frequent. According to the Treaty of Lisbon the EU has an agenda to improve smart cities, therefore lots of European cities has a 'smart city' development vision. Moreover the greatest challenge is in the research of social sciences today using 'big data' to create new knowledge about our society. According to my opinion the most relevant research field in urban sociology with big data is the smart city phenomenon.

The multidisciplinary theme can attract researchers from three main disciplines. The first is telecommunication which engages in the technological infrastructure of smart cities (engineers, programmers), the second is ecology which deals with urban sustainability and liveability issues (ecologists, environmentalist professionals). The third large discipline category is social science (sociologists, regional scientists, geographers, economists) and they are investigating the social consequences of the development of smart cities.

In my presentation I show examples from the international literature where urban social problems were examined by big data methods. Through displaying domains and layers of smart cities I argue that social sciences have many opportunities to join in the research of smart cities; moreover,

knowledge of sociology can implement the scientific experiences of technological and programmer engineers. Finally I draw up some current challenges for researchers of social sciences, which we have to overcome, if we want to examine this field.

BAJOMI IVÁN

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Társadalomtudományi kar/ Eötvös Loránd University Faculty of Social Sciences

Az Oktatásszociológia Szakosztály ülése

Egy kénytelenségből barkácsolt látszattestület és egy ellenfórum

Előadásomban a közoktatással kérdéseivel foglalkozni hivatott két 2016-ban alakult országos szintű testület, a Közoktatási Kerekasztal és a Civil Közoktatási Platform létrejöttét és működését fogom elemezni. Elemzésem során kitérek majd az előzményekre, így pl. arra, hogy az új testületek létrejöttének közvetlen kiváltó okát a 2010 utáni közoktatási almezőben szokatlan heveségű tiltakozóakciókban lehet megjelölni. Ezek arra készítették az egyébként diktátum-szerű kormányzási stílussal jellemezhető, a társadalmi párbeszédnek a közoktatás szférájában a rendszerváltást követően kiépült intézményrendszerét 2010 után módszeresen leépítő, illetve végképp eljelentéktelenítő oktatáspolitikai döntéshozókat, hogy lehetővé tegyék tárgyalások megkezdődését. Az almező pacifikálására irányuló kísérletek egyikeként Közoktatási Kerekasztal névvel illetett új testületet hoztak létre. Bár nevében azt sugalmazza ez a grémium, hogy a szférában jelenlévő főbb partnerek meghívást kapnak a tárgyalásokra, az oktatáspolitikai döntéshozók erőteljesen érvényesítették azt a szempontot, hogy a résztvevők között túlsúlyban legyenek a jelenlegi kormányzati erőkhöz lojális szerveződések és ne képviseltették magukat a jelentős tiltakozási potenciált képviselő új tanármozgalmak. Így fordulhattott elő az, hogy az almező sok fontos szereplőjét eleve mellőzték, miközben a közoktatás ügyeiben semmiféle szerepet nem játszó szerveződések képviselői is meghívást kaptak a tárgyalásokra. Ugyancsak elemezni fogjuk a kormányzattal szemben igen kritikus szerveződéseket is magában foglaló Civil Közoktatási Platform létrejöttét és az e grémium által alkalmazott stratégiákat. Előadásom során igyekszem azt is bemutatni, hogy az új fórumok egyes jellemzőiben miként érhetők tetten a közoktatás terén korábban létrejött tanácskozótestületek bizonyos szerkezeti problémái.

How a teacher protest spawned a fair advisory body overlooked power and also a critical agency

In my paper I analyse the creation and mode of operation of two forums set up at national level in the field of education, namely the Round Table of Public Education and Non-Governmental Organizations Forum of 'Public education.

The creation of these bodies can be attributed to the actions of protests that took place in the field of education at the beginning of 2016. Earlier this subfield was characterized by the fact that the government unilaterally made decisions.

Note also that since the coming to power of the second Orbán government policymakers had removed or rendered insignificant advisory bodies established after the fall of communism.

As this body is called a round table, one might think that the main actors of sub-fields are represented on this council. However, in reality government officials have ensured that the organizations loyal to Orbán are well represented on the board, while those associated with protest movements recently are not represented at all.

We also want to study the establishment of the Forum of Non-Governmental Organizations of Public Education in which these movements are, however, represented.

Az Etnikai Kisebbségkutató Szakosztály ülése

A kisebbségi identitás változásai Felső-Sziléziában a 20. századtól napjainkig

Felső-Szilézia határrégióként gyakran cserélt gazdát. Lengyelország 1795-ös végső felosztását követően három birodalom (Oroszország, Poroszország és Ausztria) határtérségévé vált, majd a két világháború között nyugati része Németországhoz került, keleti részén pedig az akkor meg-, illetve újjáalakult Csehszlovákia és Lengyelország osztozott. A II. világháborút követően Felső-Szilézia további részei, s Alsó-Szilézia is Lengyelország részévé vált. Ekkor a régi és a „visszaszerzett” sziléziai területekről nagyszámban telepítettek ki németeket, s a helyükre a korábbi keleti területekről lengyeleket költöztettek.

A területi és politikai folyamatok a térségben élő népesség identitásában is sorozatos változásokat eredményeztek. A korábbi legnépesebb kisebbség, a németek száma egyre csökken, s mára több mint 800 ezer főt számlál az önmagát sziléziainak valló közösség Felső-Sziléziában. Az előadás áttekintést ad a térségi társadalom identitásának változásairól, s bemutatja a mai sziléziai identitás összetettségét.

Minority identity changes in Upper Silesia from the 20th century to the present

Upper Silesia as a specific border region has often changed hands. After the final partition of Poland in 1795, the region became a frontier of three empires (Russia, Prussia and Austria); then its western part belonged to Germany, while the newly established Czechoslovakia and the reunited Poland shared the eastern part between the world wars. After World War II, the remaining parts of Upper Silesia and certain parts of Lower Silesia were annexed to Poland, and a great mass of Germans was expelled from the old and the recaptured territories, while Poles from the former eastern regions repopulated the area.

The territorial and political processes resulted in sequential changes in identity of the population living in the region. The number of the formerly most populous minority, the Germans, is continuously declining, and now more than 800,000 self-declared Silesians live in Upper Silesia. The presentation provides an overview of identity changes among the regional society, and highlights the complexity of today's Silesian identity.

BARNA ILDIKÓ

ELTE Társadalomtudományi Kar/ ELTE Faculty of Social Sciences
barnaildiko@tatk.elte.hu

DESSEWFFY TIBOR

ELTE Társadalomtudományi Kar/ ELTE Faculty of Social Sciences
tibor.dessewffy@gmail.com

NÉMETH RENÁTA

ELTE Társadalomtudományi Kar/ ELTE Faculty of Social Sciences
nemethr@tatk.elte.hu

*Big data***Paradigma vagy parafrázis?**

Sokszor halljuk, olvassuk, hogy a Big Data az, amiről mindenki beszél, de pontos meghatározása – jelenleg még – szinte lehetetlen feladat. Ami azonban egészen biztos, hogy a világban keletkező adatmennyiség exponenciális növekedésével, valamint ezen adatok digitalizált formában való keletkezésével és tárolásával létrejövő új kutatási irányok kihívások elé állítják a társadalomtudományt és magukat a társadalomtudósokat.

A Big Data megjelenése számos kérdést vet fel, amelyekkel előadásunkban foglalkozunk. A kvantitatív kutatás megközelítési módja alapvetően kétféle lehet: feltáró (exploratív) és megerősítő (konfirmatív). A feltáró jellegű vizsgálatnál a kutató nem rendelkezik előzetes feltevésekkel, célja, hogy a vizsgálat tárgyát – amely sokszor még viszonylag ismeretlen – minél jobban megismerje. A megerősítő jellegű vizsgálatban az elmélet, illetve korábbi vizsgálatok alapján felállított modelleket tesztel. A Big Data paradigmája elmozdulást jelent az elmélet által vezérelt kutatások felől az adatok által vezéreltek felé. Felvetődik a kérdés, hogy ez vajon jelentheti-e azt, hogy többé nincsen szükségünk elméletekre? Megelégedhetünk pusztán feltáró típusú kutatásokkal? Milyen veszélyekkel járhat a megerősítő, elmélet-alapú kutatás teljes sutba dobása?

A Big Data kapcsán máris törésvonalakról beszélhetünk. Az egyik ilyen a társadalom- és a természettudósok között húzódik. Előadásunkban bemutatjuk, hogy mivel járulhatnak hozzá és mivel kell hozzájárulniuk a társadalomtudósoknak a Big Data jelenleg sokkal inkább a természettudósok, informatikusok által művelt tudományához? Miért fontos az interpretáció, és milyen veszélyei vannak, ha pusztán a változók közötti együtt járásokra, korrelációkra koncentrálunk?

A másik törésvonal a Big Data apostolai és a klasszikus kutatás (a reprezentatív mintavételen alapuló adatfelvételek és természettudományi kísérletek) elkötelezettjei között feszül. A Big Data alkalmazása jelentheti-e a survey típusú kutatás végét? Mit tanulhat egymástól a kétféle megközelítés?

Előadásunk célja kettős. Egyrészt a felvetődő kérdésekre adott válaszaink megfogalmazásával hozzá szeretnénk járulni a Big Data-ról való gyümölcsöző, minél többféle

BERÉNYI ESZTER

Pannon Egyetem/University of Pannonia

ERŐSS GÁBOR

MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont/ HAS Centre for Social Sciences

Az Oktatásszociológia Szakosztály ülése

Ki mit tudhat meg? Kutatni a kutathatatlant a magyar iskolákban

A tudományos diskurzusban a jelenlegi oktatáspolitikát mint a klasszikus értelemben vett empirikus iskolakutatás ellehetetlenítője is megjelenik: oktatásszociológusok közös tapasztalata, hogy „külső” kutatók számára nem lehetséges a KLIK falain áttörni, zsákutcába torkollnak tehát az iskolák megismerésére és valódi megértésére tett kísérletek is. Hogyan lehetséges mégis a 2010-es évek derekán érvényes tudást szerezni az iskolák működéséről, ha nem léphetünk be oda? A kutatók különböző helyettesítő tudásokat, megkerülő stratégiákat alkalmazhatnak. Ilyen például:

- Hivatalos és nagyelemszámú, de államstatisztikai céllal gyűjtött adatok másodelemzése – „a big data”
- Nem állami fenntartású intézmények vizsgálata (alapítványi iskolák) az állami struktúrák megértése céljából
- Tiltakozó mozgalmak (pedagógusok, civilek, szülők) elemzése
- A laikus tudás, tapasztalati tudás, a tiltakozómozgalmakban szerzett tudásmorzsák rendszerbe szervezése („nincs kréta” tudás)
- Diskurzusok és narratívák elemzése
- Nemzetközi, oktatási relevanciával bíró vizsgálatok elemzése
- Más célból készült kutatásból, esetleg nem is kutatásból nyert adatok/tudások felhasználása
- Társadalomelmélet alkotás Az előadás célja, hogy a rendszerváltás előtti Magyarországon, illetve kortárs autoriter rendszerekben alkalmazott kutatói stratégiákkal is összevetve, a nemtudás elmélete (Beck 1996, Weingart 2003, Wehling 2006, Erőss 2009) alapján állítson fel egy olyan tipológiát, amely a jellemző helyettesítési, megkerülő stratégiákat veszi számba a 2010-es évek közepének Magyarországon. Az előadás reflektálni kíván azokra a módszertani dilemmákra is, amelyeket ezen módszerek egyike-másika felvet.

Who knows? Researching the unresearchable in Hungarian Schools

Current education policy in Hungary is criticized in scientific discourse of constructing a barrier for those who would like to do classical research of schools and sociology of education: independent researchers feel that they are not likely to break through the ‘walls’ of the central educational maintaining office, the KLIK; therefore, the chance of getting valid answers to research questions and to understand school practices is very limited. How can educational research still be done in the 2010s in Hungary, how can we produce knowledge about schools if we cannot enter them? In our presentation we discuss researchers’ strategies of using different substitute knowledge and methodologies in order to collect information on schools. Some examples for these strategies:

- Using data that was originally collected for state statistics purposes - Big Data
- Researching non-state maintained schools in order to understand the state maintained ones
- Analysing counter-movements (of teachers, parents, lay citizens)

- Structuring elements gained from lay knowledge and different lay discourses
- Analysing public discourses and narratives on education
- Analysing different international surveys with educational relevance
- Using data and knowledge gained from other research, or not from research at all
- Producing social theory The aim of the presentation is to produce a typology of contemporary substitute strategies in Hungary. This will be done with reference both to the similar kinds of strategies in Hungary during communism and to the ones in other contemporary authoritarian regimes, and also by using the social theory of non-knowing (Beck 1996, Weingart 2003, Wehling 2006, Erőss 2009). The presentation will reflect upon those methodological issues that are necessarily raised by some of the substitute forms of information collection.

BERNÁT ANIKÓ

TÁRKI Társadalomkutatási Intézet/ TÁRKI Social Research Institute

SIMONOVITS BORI

TÁRKI Társadalomkutatási Intézet/ TÁRKI Social Research Institute
simonovits@tarki.hu

KOZMA ÁGNES

Tizard Centre, University of Kent

KOPASZ MARIANNA

MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Politikatudományi Intézete/ HAS Centre for Social Sciences Institute for Political Science
marianna.kopasz@gmail.com

A Fogyatékosstudományi Szakosztály ülése

Az értelmi fogyatékosokkal élők, az autisták és a súlyosan, halmozottan fogyatékosok életminősége lakhatási formáinként

Ez az előadás a TÁRKI által 2015-2016 folyamán végzett kérdőíves kutatás főbb eredményeit és ebből fakadó dilemmáit mutatja be az értelmi fogyatékosokkal élők, az autisták és a súlyosan, halmozottan fogyatékosok életminőségéről. A kutatás fő kérdése, hogy mennyiben tér el egymástól a nagylétszámú bentlakásos intézetekben, a lakóotthonokban és a magánháztartásokban élők életminősége a Verdugo-féle nyolcdimenziós életminőség-modell alapján. A kutatás a fogyatékos személyek válaszaira is építve, de az életminőségükről kompetensen nyilatkozni tudó további szereplőktől (gondozó családtag vagy ápoló személyzet; háztartásfő vagy intézményvezető) származó információkat is felhasználta. Az előadás bemutatja azokat a módszertani kérdéseket is, amelyekkel a vizsgálat során felmerültek és amelyek más életminőség-kutatások kapcsán is megfontolandóak lehetnek. Az előadás a Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhatalmi Nonprofit Kft. (FSZK) és a Kézenfogva Alapítvány megbízásából a TÁRKI által végzett kutatáson alapul a VP/2013/013/0057 azonosítószámú „New dimension in social protection towards community based living” című projekthez kapcsolódóan (2015-2016)

Quality of Life of Disabled People in Various Residential Arrangements in Hungary

The presentation summarizes the main findings and dilemmas of the research project by TARKI on the quality of life (QoL) of people with intellectual disabilities, people with autism and people with profound intellectual and multiple disabilities. The research focuses on the comparative analysis of the QoL by residential arrangements (people living in residential institutions, smaller group homes or private households) based on the eight dimensions model of Verdugo et al. on QoL. The questionnaire was answered directly by the disabled people as well as by their carers (family members or paid staff) and the head of the institution / group home / household. The presentation also highlights the methodological questions raised by the research project. The presentation is based on the project 'New dimensions in social protection towards community based living' (VP/2013/013/0057). The research was carried out by TARKI Social Research Institute

and funded by the Equal Opportunities of Persons with Disabilities Non-profit Ltd. (Fogyatékos Személyek Esélyegyenlőségéért Közhasznú Nonprofit Kft.; FSZK) together with Hand in Hand Foundation (Kézenfogva Alapítvány) in Hungary in 2015-2016.

BEZSENYI TAMÁS

Nemzeti Közzolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar / National University of Public Service
Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar / Eötvös Loránd University
tamasbezsenyi@gmail.com

Láthatatlan kilátástalanság? Kriminalizált társadalmi csoportok kutatásának dilemmái és ki-hívásai

A megszervezett láthatatlanság szervezeti dilemmái

A szervezett bűnözői hálózatokról a Kádár-korszak óta beszélhetünk Magyarországon. A rendszerváltást követő időszakban az olajkereskedelem és a gazdasági társaságok segítségével végrehajtott adó-visszatérítési visszaélések megteremtették a szervezett bűnözői körök anyagi hátterét. Az alábbi előadásban arra teszek kísérletet, hogy bemutassam a különböző bűncselekménytípusokkal foglalkozó szervezett bűnözői körök miként teremtették meg saját szervezeti működésük fenntartását a prostitúció, a kábítószerkereskedelem, az olajlopás, rablás és védelmi pénz szedésével. A bűnszervezet fogalma a magyar büntetőjogba 1997-től került implementálásra, a hatóságok számára pedig innentől kényszerítő erő volt, ami a korábbi évtizedekben csupán egy fontos, de nehezen definiálható problémagócként jelentkezett a belügyi nyilvánosságban. Azért mutatom be a szervezett bűnözői csoportok saját rentábilis működésének logikáját, hogy érthető lehessen ezen keresztül tenni hol és hogyan látnak rá a szervezett bűnözői csoportok tevékenységére a hatóságok tagjai, illetve ilyen esetekben milyen megközelítésben foglalkoznak velük, milyen szervezeti kényszerek és lehetőségek határozzák meg egy adott szervezett bűnözői csoport felszámolására tett kísérletet. Továbbá ki szavatolja a kísérlet biztonságát?

BODOR-ERANUS ELZA

"Lendület" RECENS MTA TK/ 'Lendület' RECENS HAS Centre for Social Sciences

bodor-eranus.eliza@tk.mta.hu

Az Információs Társadalom Szakosztály ülése

Szervezeti kooperáció, kommunikáció és reputáció című kutatás első következtetései

A "Lendület" RECENS MTA TK kutatócsoportban megvalósuló EVILTONGUE nevű ERC/648693 kutatás egyik részlete a szervezeti kommunikáció és reputáció vizsgálata tudás-intenzív szervezetek esetében.

A szervezeti kutatás kérdőíves adatfelvételen alapul, melyet tableten vagy on-line töltenek ki a szervezet munkavállalói. A kérdőív hossza körülbelül 30 perc, és a kapcsolathálózati kérdések mellett reputációra, munkahelyi elégedettségre és szervezeti elköteleződésre vonatkozó kérdéseket tartalmaz.

Minden adatelemzésnek két szakasza van. A feltáró jellegű, alapvető összefüggéseket vizsgáló kutatási szakaszt követően, a szervezeti kooperációs hálók, a kooperációs hajlandóság, a reputáció, a munkahelyi elégedettség, illetve a formális és informális csatornák kerülnek azonosításra. A kutatási szakasz végén az eredményeket visszacsatolásként prezentáljuk a szervezeteknek. E szakaszt követően, az adatok mélyebb elemzését végezzük el, különös tekintettel a kommunikációs és pletykahálókra.

A poszter az első adatfelvétel eredményeit mutatja be, melyet egy informatikai ágazatban tevékenykedő cégnél bonyolítottunk le. Kutatásunk elsődleges, feltáró jellegű eredményei alapján azt tapasztaltuk, hogy a vizsgált szervezet összetartó, jó közösség, ahol mind a formális (kötelezettségekből fakadó), mind az informális (közös érdeklődésből fakadó) kapcsolati hálók sűrűnek mondhatók, a munkavállalók kölcsönösen jól együttműködtek egymással. A munkavállalói csoportokat vizsgálva beazonosítottuk a különálló pozíciókat is, amelyek esetében érdemes az integrálásra odafigyelni. A munkatársak többségében megbízhatónak tartják egymást, leginkább a projektmenedzserekben bíznak.

Kutatástervezés szempontjából, az első adatfelvétel több tanulsággal is szolgált. A kutatás feltételei, az etikai megfontolások (kérdőívek anonimitása), a kutatás eredményeinek visszacsatolási időpontja felszínre hozták a kutatók és szervezetek közötti „érdekellentétet”, mely végeredményben lassította a kutatás lebonyolítását.

A kutatás további adatfelvételei, reményeink szerint, lehetőséget teremtenek a szervezeten belüli összehasonlító vizsgálatokra, különös tekintettel a kommunikációs és

First impression of an Organizational cooperation, communication and reputation project

One of EVILTONGUE (ERC/648693) project's aims, conducted by HAS 'Lendület' Research Centre for Educational and Network Studies (RECENS), is the investigation of communication and reputation through knowledge intense organizations.

The organization research used a tablet or on-line questionnaire. The length of the questionnaire is about 30 minutes, and besides social network questions, it also contains questions about reputation, work satisfaction and organizational commitment.

Each analysis has two phases. The exploratory research phase identifies cooperation, reputation, workplace satisfaction, and formal and informal communication channels. At the end of this research phase we offer feedback of the results to the organization. After this research phase, a deeper analysis is prepared focusing on communication and gossip networks.

The poster presents the explanatory results of the first survey from an IT company. Based on primarily results our research revealed that there is a cohesive and good community in the organization, where workers cooperate with each other mutually in both formal and informal networks. Analysis was made by positions to protect employees' anonymity. The level of trust was high, most of the employees trusting especially in project managers.

In terms of research design, the first survey had more experiences. Conflicts of interest between the theoretical research and interests of business organizations arise due to terms of the research, ethical considerations (anonymity of surveys), and feedback date, which resulted in the research slowing down.

Further organizational data collection will hopefully give us opportunity for inter-organizational comparative analysis, especially with regard to communication and gossip networks.

The presentation will focus on the consequences of the first data gathering and on further research steps.

BOLDVAI-PETHES LAURA

Budapesti Corvinus Egyetem/ Corvinus University of Budapest

HAVELDA ANIKÓ

Budapesti Corvinus Egyetem/ Corvinus University of Budapest

aniko.havelda@gmail.com

Az Oktatásszociológia Szakosztály ülése

Ki a menő az osztályban? A népszerűség és a közösségen belüli státusz vizsgálata általános iskolások körében

Amióta léteznek csoportok, azon belül társas kapcsolatok általánosnak tekinthető az a felismerés, hogy kialakul egyfajta hierarchia a csoporttagok között: vannak népszerű és kevésbé népszerű egyének. A népszerűség kutatása elengedhetetlenül fontos feladat, főleg a kamaszok körében, hiszen egy közösség vezető egyéniségei hatással lehetnek társaik véleményére. Illetve befolyásolhatják azt, hogy egy osztályban mely tulajdonságok játszanak szerepet a közösségen belüli státusz kialakulásánál. Korábbi kutatások már bebizonyították, hogy az eredmények szempontjából nem mindegy, hogy milyen módon méri a népszerűséget. A különböző mérési típusok eltérő tulajdonságú gyerekeket mutattak népszerűnek. Ezért tartottuk fontosnak, hogy külön-külön elemezzük az egyes népszerűségi típusok és a belső tulajdonságok összefüggését, mindezt kiegészítve egy új nézőponttal, az osztályfőnökök véleményével. Kutatásunkhoz a MTA TK „Lendület” RECENS Kutatócsoport „Verseny és negatív hálózatok” című vizsgálatának adatait használtuk fel. Eredményeink azt mutatták, hogy míg a szociometriai népszerűség szempontjából az agresszivitásnak és a tanulmányokban való versengésnek volt negatív hatása, addig az észlelt népszerűséget a sportban való versengés befolyásolta. További eredmény, hogy az osztályfőnökök véleménye a népszerű gyerekekről jelentősen eltér a diákok nézetétől. Eredményeink hozzájárulhatnak ahhoz, hogy az osztályfőnökök könnyebben megértsék az osztályközösségben zajló mechanizmusokat.

Analysing popularity and status among adolescents

Since groups and social relations exist, there is a hierarchy among the members: there are popular and unpopular individuals. Group leaders influence the opinions of their peers, therefore it is vitally important to uncover the role of popularity among adolescents. Moreover, group leaders could determine the main factors, which can form and maintain the status characteristics in classes. Previous studies pointed out that it is essential how popularity is operationalized. Students with different attributes became popular with the distinct measurement types. Therefore, we focus on the relationship between the different types of popularity and the attributes of the students. We also included a new approach, namely the opinion of the teacher about the most popular kids. We analysed the MTA TK ‘Lendület’ RECENS research group’s ‘Competition and Negative Networks’ dataset. We found that aggression and competition for good grades have a negative effect on sociometric popularity. Competition in sports affects perceived popularity. We also found that the opinion of the teacher and that of the students about the most popular student was different. We believe these results can help teachers to understand more about the hidden mechanism of school classes.

CSAPODY TAMÁS

Semmelweis Egyetem Magatartástudományi Intézet/ Semmelweis University Institute of Behavioural Sciences

A Vallásszociológia Szakosztály ülése

Jehova tanúi a rögtönítélő bíróság előtt

A Horthy korszakban a kisegyházakkal szemben számos diszkriminatív jogszabályt hoztak. A második világháború kitörése a honvédelem érdekeit sértő „szekták” még szélesebb körű üldözésének teremtette meg a jogi alapjait. Az 1939-ben meghozott, egyes kisegyházakat betiltó, valamint a kitiltásról és a rendőrhatalósági felügyelet vagy őrizet alá helyezéséről szóló rendeletek, továbbá a szintén ebben az évben megalkotott honvédelmi törvény alapján a „szekták” tagjaira súlyos ítéletek kiszabása várt. A honvédelmi törvény által bevezetett „kivételes hatalom” intézménye azonban messze túlmutatott a kisegyházak üldözésén. A törvény visszaállította az általános honvédelmi kötelezettséget és nagyobb teret kapott a statáriális bíráskodásra vonatkozó szabályozás. Bel- és külpolitikai szempontból is jelentőséggel bírt a honvédelmi törvény, hiszen annak a jogalkotási periódusnak volt fontos állomása, amely egy gyors ütemű hadseregfejlesztést, a társadalom militarizálását és az ennek megfelelő államszervezet kiépülését, továbbá a háborúban való részvétel mibenlétét határozta meg. Szálasi Ferenc hatalomra kerülését követően jelentős szerep jutott a rögtönítélő bíróságoknak. A Nemzeti Számonkérő Különítmény Budapesten, majd a sopronkőhidai fegyházban számos halálos ítéletet hozott. Az 1944 végén és 1945 elején a sopronkőhidai fegyházban működő vészbíróság ítéletei nyomán 13 személyt végeztek ki. A kivégzett antifasiszta ellenállók és politikusok között volt Bajcsy-Zsilinszky Endre országgyűlési képviselő és egy kisegyház-tag, a levente-, majd a katonai szolgálatot elutasító Dely Lajos is. Utóbbi, testvérével együtt került Sopronkőhidára és őket a Jehova Tanúi „szekta” tagjaként ítélték el. Dely Lajost demonstratív okokból Sárváron akasztották fel, míg testvére 15 év fegyházbüntetést kapott és végül Németországban nyerte vissza szabadságát. Konkrét példájukon keresztül képet alkothatunk a kialakult joggyakorlatról, egy vallási kisebbség tagjainak szankcionált magatartási formáiról és egy „szekta” belső szabályairól. A sopronkőhidai fegyházban fogvatartott nomenklatura visszaemlékezései alapján rálátásunk nyílik a rögtönítélő bíróságok és nyilas államszervezet működésére.

Jehovah's Witnesses in court in 1945

In the Horthy era, several discriminatory laws have been passed against minority churches. After the outbreak of the Second World War, new laws were introduced against sects. Several small churches were banned in 1939. They banned the Jehovah's Witnesses Church. The introduction of internment and a new military law was passed. The Defence Act restored the general obligation of national defence. Severe penalties were imposed against members of unreliable sects. Summary arbitration could take place more often. Society was also militarized. Ferenc Szálasi came to power. The 'National Reckoning Detachment' (Nemzeti Számonkérő Szék) in Budapest handed down a number of death sentences. In late 1944 and early 1945, the prison in Sopronkőhida housed an emergency court. These were members of the political elite and the anti-fascist. The front has approached. There is a total of 13 people were executed. Among them were Endre Bajcsy-Zsilinszky, Member of Parliament as well. Among the condemned were members of a small church as well. Lajos Dely was dismissed from military service with his brother in Sopronkőhida. Both were Jehovah's Witnesses. Lajos Dely was hanged for demonstrative reasons in Sárvár. The witness managed to find multiple

executions. They reported in detail what he saw. Lajos Dely's body was buried in a Jewish cemetery in Sárvár. His grave is unmarked and unidentified. His memory is preserved in many places. The Holocaust Memorial Centre (HDKE) in Budapest plaque was unveiled in his honour. Among the names do not appear Sopronkőhida sentenced to death. His brother, József Dely received 15 years imprisonment. He was released in Germany. Pál Almási (an officer) told all this in detail in his diary. Lajos Dely later abandoned the faith. More specifically, through their example we give some idea of the established practice. You can see how the members of a religious minority were punished. Many learn the internal rules of a cult. The functioning of the summary and state martial courts in the Sopronkőhida prison are presented based on the recollections of the detained political elite.

Túl a Farmville-en: kisgazdaságok és információs technológia

Az információs technológiák térnyerése az agrárium területén is jelentős átalakulásokat eredményez: ezen technológiák használata ma már elkerülhetetlennek látszik mind a konkrét termelési munkafolyamatok, mind pedig a gazdasággal kapcsolatos menedzsment-feladatok ellátásában. Az infokommunikációs eszközökben rejlő (elsősorban a hatékonyságnövelésből fakadó) potenciál tényleges kihasználásához azonban szükséges a terjedési folyamatok jellemzőinek megértése. Különösen igaz ez azon kisgazdaságok tekintetében, amelyek nem foglalkoztatnak, nem foglalkoztathatnak külön apparátust a menedzsmenttel kapcsolatos feladatok elvégzésére. Az informatikai innovációk terjedésének, és a napi gazdálkodási gyakorlatba való átültethetőségének vizsgálatát ezen gazdaságok körében több dolog is indokolja. Egyrészt a mezőgazdaság hazánk nemzetgazdaságában, valamint a vidéki társadalom alakításában betöltött kiemelt szerepe, másrészt a tény, hogy az információs technológiák segítségével az ágazatot régóta sújtó olyan problémákra adhatók válaszok, mint a hatékonyság növelése vagy a különböző szinteken tapasztalható információs deficit. A téma vizsgálatára továbbá azért is szükség van, mert noha a magyar lakosság és hazai vállalkozások számítógép- és internet-használatáról, annak minőségéről, gyakoriságáról, a mindennapok szervezésében vagy egy vállalkozás sikerében betöltött szerepéről egyre több adattal rendelkezünk, addig a magyar gazdálkodókra, fogadókészségükre, használati szokásaikra vonatkozó vizsgálatok egyelőre meglehetősen sporadikusak. Az előadás célja, hogy egy megyei szintű kvantitatív adatfelvétel eredményein keresztül bemutassa a gazdálkodók általános informatikai innovációkhoz (számítógép, internet, okostelefon) való viszonyát, az innovációk terjedését meghatározó és befolyásoló tényezőket, valamint kísérletet tegyen egy olyan „akkumulációs” modell megfogalmazására, melynek célja a befolyásoló tényezők oksági viszonyainak részletesebb feltárása, az összefüggések és hatásmechanizmusok mélyebb megértése.

Beyond Farmville: Small farms and information technology

By now ICT has apparently penetrated the agricultural production processes and farm management tasks at every level. This is especially true in the case of small farms that do not and cannot maintain a separate apparatus that would carry out management tasks. The Hungarian agricultural strategy clearly set itself the objective of strengthening small family farms, and informatics is indispensable in realising this aim. The diffusion of ICT is taking place as we speak; however, it is necessary to understand the characteristics of these processes in order to effectively exploit the potential inherent in infocommunication devices. The study of ICT innovations gaining ground and their possible introduction into daily management practices is justified in several respects. One of these is the highlighted role agriculture plays in the Hungarian national economy as well as in the shaping of rural society. Also, by exploiting the use of ICT, solutions can be given to problems that have been burdening the agricultural sector for a long time, these including the need to increase efficiency and information deficits observable at several levels. Researching this theme is also necessitated by the fact that while we have an increasing amount of data at our disposal in regard of the computer and internet use of Hungarian households and businesses, as well as to its quality, frequency and the role it plays in the daily management of life or in the success of a business, studies conducted about the

computer and internet use of Hungarian farmers as well as about their openness to ICT use and their user habits are rather sporadic: the existing studies only address narrow segments of the area and recent, general data can basically only be gained from the reports of a few pages published by market research companies. Using data from a questionnaire survey, my objective is to explore the attitude farmers have to generally used ICT innovations (computers, internet, smart phones), the factors that determine and influence the diffusion of innovations and to construct a model that can lead to a deeper understanding of the topic.

CZAKÓ ÁGNES

Budapesti Corvinus Egyetem Szociológia és Társadalompolitika Intézet/ Corvinus University of Budapest, Institute of Sociology and Social Policy

GYÓRI ÁGNES

Budapesti Corvinus Egyetem Szociológia és Társadalompolitika Intézet/ Corvinus University of Budapest, Institute of Sociology and Social Policy

SCHMIDT LILLA

Budapesti Corvinus Egyetem Szociológia és Társadalompolitika Intézet/ Corvinus University of Budapest, Institute of Sociology and Social Policy

IFJ. BOROS ISTVÁN

Budapesti Corvinus Egyetem Szociológia és Társadalompolitika Intézet/ Corvinus University of Budapest, Institute of Sociology and Social Policy

Az Oktatásszociológia Szakosztály ülése

Kooperáció, élmény, valóságmegismerés a szakmai oktatásban. (A szakmai oktatás módszertani fejlesztésének társadalmi hátteréről)

A bemutatott kutatásban a képzési igények feltárására törekedtünk a szakmai tanárképző oktatók, a tanárjelöltek, gyakorló középiskolai tanárok megkérdezésével. Választ akartunk találni, vajon a változó feltételek milyen irányt szabnak az oktatás-módszertani fejlesztésben, a képzés tartalmában és a pedagógiai-szakmai munkában. Az előadás a gazdasági-szolgáltatási és az agrárszakmai képzési terület szakmai tanárai körében végzett megkérdezés eredményeit ismerteti. A szakmai oktatásban alkalmazott innovatív és interaktív módszerek elterjedtségét vizsgáljuk. Ezek a tanulók szakmai, szociális kompetenciáit fejlesztik (kommunikációs készség, csoportban együtt dolgozás képessége, IT- ismeretek, stb.), és a gyakorlatias, probléma-megoldó munkavégzésre nevelést segítik elő.

A kérdőívben kiemelt innovatív technikák: az esettanulmány készítése, a modellezés, a helyszíni megfigyelés, a játék, a projektmunka és ide sorolható még a mérés. A felsoroltak a tanulók intenzív együttműködését feltételezik, és a megélt élmény révén interaktivitásra, reflexióra sarkallják a diákokat.

Nem a pedagógiai-módszertani kérdésekre fókuszálunk. Elfogadjuk, hogy e módszerek a pedagógus szakma szerint jók. A kutatási kérdés: vajon mely oktatási intézményi tulajdonságok és mely tanári tulajdonságok segítik vagy akadályozzák a fenti módszerek alkalmazását. Szerepet játszik-e ebben a szakma jellege?

Az újító tanítási módszerek indikátorai (függő változók) az említett tanítási eszközök használatára vonatkozó dichotom változók. A független változók: a szakmai terület, a régió, a tanítási tapasztalat, illetve a tanár életkora. Regressziós modelleket állítottunk fel, továbbá az interjú-összefoglalók szövegét elemeztük fogalmi kapcsolat-hálózatok szerkesztésével.

Eredmény: a 'szakma' szinte minden eszköz esetében szignifikáns magyarázó, a 'tanári tapasztalat/életkor' szignifikáns a játékos, ill. az iskolán kívüli tanítás és a gyakorlatban kipróbálás esetében, míg az iskola regionális (fejlett vs. fejletlen régió) hovatartozása a tanári munka megítélésében szignifikáns.

Cooperation, experience and interactive learning in vocational education: a study of the methodological development of the Hungarian vocational education system and its social background

In our study we wish to present the research and its results, which was intended to reveal the needs of vocational training by interviewing professional and potential teachers in the economic and agricultural sectors. In this research we tried to find answers to the question: how do changing circumstances and conditions impact on the methodological development and the content of the education, as well as the pedagogical professional work? We examine the incidence of the innovative and interactive teaching methods used in vocational education, which develop the students' social and professional competences (communication, the ability of working together, IT knowledge, etc.) and help to improve practical and problem-solving skills either.

The innovative techniques emphasized in the questionnaire are the following: making a case study, modelling, field watch, game, project work and measurement. The listed techniques presume intensive cooperation between the students, and through the gained experience they are motivated to be more interactive.

In this study we do not focus on the pedagogical-methodological questions – it is accepted that these methods were generally working in practice according to the professionals. Our research questions are: 1) which characteristics of the educational institutions and which attributions of the professionals help or prevent the application of the above methods? 2) Does the nature of the profession play a role in this?

The indicators of the innovating teaching methods (dependent variables) are dichotomized concerning the usage of the mentioned teaching methods. The independent variables are also dichotomized, these are the following: the sector/profession (agricultural or economic), the region (developed or not), the professional experience (concerned the teacher's age). We set up logistic regression models, furthermore we analyse the interview summaries with social network analysis.

The result indicates that the 'sector/profession' variable quasi in the case of all teaching methods is significant. The 'teaching experience/age' is also significant with the method 'game'. Further, the findings indicate that the relationship between learning in the field and the teaching experience are strong whereas the room for individual initiative in the learning environment is limited.

DÉRI ANDRÁS

ELTE Tanító- és Óvóképző Kar Társadalomtudományi Tanszék / ELTE Faculty of Primary and Pre-School Education Department of Social Sciences

deri.andras@tok.elte.hu

Az Információs Társadalom Szakosztály ülése

Hálózatba kapcsolt generációk – a generációalapú megközelítések lehetőségei és veszélyei

Az internethasználat életkori aspektusával kapcsolatos elméletek, mind a népszerű, mind a tudományos igényű művek terén, igen gyakran kapcsolódnak össze a generációs szemlélettel. Prezentációmban a generációs szemlélet általános kérdéseinek rövid áttekintése után néhány, a szemléletet túláltalánosító elmélet szociológiai szempontú kritikáját mutatom be, melyek alapján a generáció fogalmának nominális aspektusa (Jenkins, 1996) tűnik használhatónak, szemben számos tudományos igényű mű feltételezésével, mely virtuális identifikáción alapuló generációként tekint a fiatal internethasználókra. Néhány hétköznapi példa és egy 2015-ben felvett fókuszcsoportos beszélgetés alapján illusztrálom, hogy a mindennapi diskurzusok miként állíthatók párhuzamba a hétköznapi gondolkodásról alkotott tudományos gondolkodással a generációs szemlélet terén, illetve néhány közkeletű pszichológiai elmélet mentén.

A népszerű elméletek, melyek a pszichológiai elgondolásokat gyakran generációs keretekbe illesztik, feltételezésem szerint igen gyakran elhomályosítják a társadalmi meghatározottságok kérdését, de olykor még bizonyos pszichológiai jellemzőket (főképp az online kapcsolattartás iránti attitűdöket) is kihagynak az oksági modellből, ezért célom egy, a sok népszerű elméletre jellemző túláltalánosító oksági modelleket kontextusba helyező, átfogóbb elméleti modell kialakítása.

Prezentációmban bemutatom, hogy a technológia hatásainak vizsgálatakor elengedhetetlenül szükséges a digitális egyenlőtlenségek különböző szintjeinek (hozzáférés, hozzáértés és akár az attitűdök terén jelentkező különbségek) figyelembe vétele, és hasznos lehet az oksági modellek ezek alapján történő differenciálása. A generációs szemlélet az ifjúsági korszakváltás kontextusában rajzolhat ki egy jobban általánosítható tendenciát, melyet Shah (2015) hálózatba kapcsolt peremmel (networked margin) kapcsolatos elgondolása illeszthet olyan elméleti keretek közé, mely a jelen tendenciák koherens, és a kutatások során is alkalmazható keretét adja, amennyiben reflektál az egyenlőtlenségek változó természetére és a technológiával kapcsolatos domináns narratívák megkérdőjelezhetőségére.

Networked Generations – Opportunities and Threats of Generation Based Approaches

Many well-known theories connected to the age aspect of Internet use come together with generation based approaches, both in the case of scholarly works, and in popular ones as well. After a brief overview of some relevant elements of theories on generations and the meaning of the concept I present some contemporary criticisms of overgeneralizing approaches of generations and Internet use from the sociological perspective. While many scholarly works assume a virtual approach (Jenkins, 1996) of generations based on collective identifications and experiences of those identities, I argue that the nominal approach (how the group categories are defined) seems to be more accurate when addressing young Internet users. Based on some everyday examples and focus group research I illustrate how everyday discourses can be placed in parallel with scientific approaches on everyday thinking in the field of the generational approach as well as some well-known psychological theories.

Popular theories often frame psychological concepts in generational approaches thus blurring the question of social determinants, and in some cases even some psychological ones (especially the role of attitudes towards socializing online) in the assumed causal model. Thus my aim is to move

towards a more comprehensive theoretical model that overcomes the deficiencies of oversimplifying causal models.

In the presentation I argue that when looking at effects of technology on human life it is essential to take different levels of digital inequalities (access, skills and maybe even attitudes) into consideration and to differentiate the causal models based on this.

The generational approach may show more established tendencies in the context of youth transitions which theory, together with Shah's (2015) thoughts on networked margins, can lead to a more coherent and applicable theoretical framework of today's tendencies, as it reflects upon the changing nature of inequalities and helps question dominant narratives of technology.

DESSEWFFY TIBOR

ELTE Társadalomtudományi Kar/ ELTE Faculty of Social Sciences
tibor.dessewffy@gmail.com

Az Információs Társadalom Szakosztály ülése

Celebek, Rajongók és Facebook

A big data forradalom komoly kihívást, egyben hatalmas lehetőségeket tartogat a társadalomtudományok számára. Az elméleti kiáltványok után itt az idő, empirikus esettanulmányokkal bizonyítsuk, hogy a social média által kínált adatözön mennyire használható a kulturális elemzésben. Az előadás fókuszában a jenkinsi értelemben vet celebritás/rajongói viszonyrendszer változásai állnak. A celebritások konstrukciójában elindult demokratizálódási folyamatok felerősödtek az internet, különös tekintettel a Web 2.0-as megoldások elterjedésével. Kutatásunkban a magyar celebszféra és annak social media rajongóit vizsgáljuk. A nyilvános Facebook adatokból épített adatbázisunkban a kvantitativ társadalomtudományok tárházából a korrelációs tesztek és a hálózatkutatás egyes eredményeit használjuk a kutatási kérdések megválaszolásához. Kutatásunkban teszteljük celebritások tipizációjára bevezetett kategóriákat illetve két, konzumer és zöld változó létrehozásával a rajongói érték rendek tekintetében is vizsgáljuk a celebritásokat és követőiket.

Fame, fans and Facebook

Big Data presents an overarching challenge to social sciences. After many theoretical manifestos, we intend to present an empirical case study to demonstrate the new approaches that became possible by using social media data in a specific field of cultural analyses. This paper aims to reflect on the changes in celebrity/fandom culture. (Jenkins 2013). The trend of the democratization was pushed further by the spread of the internet and the demotization turn of the celebrity creation process became even more pronounced with the introduction of web 2.0. Based on our dataset created from publicly available Facebook data we examine the relationship between the Hungarian celebrity sphere and their social media fandom by our quantitative research method, included correlation tests and network analyses. To illustrate the differences among the categories of the celebrities and their fandom we introduce two values – environmentalism and consumerism – through which we can highlight the existing patterns. These dimensions' analyses serve as benchmarks to let us interpret the created proxies and reflect on our hypotheses on the social roles of celebrities and their followers.

DURST JUDIT

University College London, Department of Anthropology

Beszédes hallgatás

Kamatosok, strigovicák, álgádszók: Egy kollaboratív etnográfiai kutatás módszertani reflexiói

A klasszikus antropológiai terepmunka célja a meghittség, otthonosság („deep familiarity”, Goffman 1989), bizalmasság megteremtése a kutató és a vizsgált közösség között. A szociálanropológusok e bizalmas viszony kialakításának munkáját minimum egy éves „terepre való beköltözésben” szabják meg, úgy vélvén, enélkül nem lehet érdemi, komoly munkát produkálni (Goffman, 1989, Bornemann 2014). De vajon meg lehet-e teremteni ezt a fajta bizalmi viszonyt másfajta kutatási módszerrel is? A megismerés köreit és korlátait illetően mennyiben különbözik a közösségkutatás áramába illeszkedő „szociológiai terepmunka” a klasszikus, „állomásozó terepmunkától”? (Németh 2015, Kovács 2007). Vajon a terepre visszajáró etnográfus kutatói pozíciójának megváltozása hogyan írja át a megismerés korlátait? Lehet-e a klasszikus terepmunkával járó beágyazottságot, familiaritást azzal pótolni, hogy a kutatott közösség tagjait bevonjuk munkatársként a kutatásunkba? Mik az effajta „kollaboratív etnográfiai” (Crow, idézi Németh 2015), a „megismerő tekintet” (Kovács 2007) horizontja kibővítésének az előnyei és a korlátai? Hogyan kerülhető el egy ilyen kutatási helyzetben az, hogy a bevont munkatársak ne váljanak a saját közösségük szemében spiclivé, vagy ahogy a romák mondják: „álgádszóvá”? Mindezek a módszertani dilemmák az átlagosnál élesebben merülnek fel olyan kutatási témák kapcsán, melyeket közösségi tabu, a csend homálya leng körül. Az előadásban többek között ezekre a kérdésekre próbálok meg válaszolni, egy jelenleg is folyó, a szegények gazdasági stratégiáit (egyebek mellett a kamatozást, lányfuttatást és a migrációt) vizsgáló kutatási projektem tanulságait elemelve és továbbgondolva.

Informal moneylenders and ‘fake gadjos’: Methodological reflections of a collaborative ethnographic study

The aim of the classical anthropological fieldwork is to establish ‘deep familiarity’ between the researcher and the studied community. Social anthropologists say that it takes at least a year to establish this kind of relation. There is the question, however, whether if it is possible to create that familiarity with other research methodology. Put it another way, how the change in the researcher position from being an insider- fieldworker to become an outsider- visitor change the limits of her/his knowledge production? Can we make up for the familiarity ensued in fieldwork by involving members of the studied community as our co-workers in our research? How can then we avoid for our co-workers to get labelled as ‘fake gadjos’ or spies by their community? All these methodological dilemmas coming up sharply in researches investigating topics that are considered to be taboo in a society; e.g. the informal livelihood strategies (among others, money lending and prostitution) of the poor.

FARKAS JUDIT

PTE BTK TKI Néprajz - Kulturális Antropológia Tanszék/ University of Pécs, Dept. of European Ethnology and Cultural Anthropology

Lokális gyakorlatok és területi sajátosságok a társadalmi különbségteremtésben

Az ökológiai életforma mint társadalomkritika: azonosság és különbözőség egy hazai ökö-közösségben

Az általam vizsgált ökö-közösség egy hazai zsákfaluban jött létre a 2000-es évek közepén.

A falu története leírható migrációk soraként: magyar lakossága az 1700-as évekre megcsappant, ezért 1720-1721-ben németeket telepítettek be, akiket aztán a 2. vh. után kitelepítettek, helyükre Felvidékről és Békésből érkeztek új telepesek. A falu a 20. század végére rohamos hanyatlásnak indult mind demográfia mind gazdasági értelemben, jelenleg egy zsákfalu jellemző tulajdonságaival bír, lakosságának egy része a gazdasági és társadalmi depriváció jegyeit mutatja. Új betelepedési hullám az 1990-es években indult meg, az első ilyen hullámot a várostól való elidegenedés és a vidéki életre vágyódás nosztalgiaja motiválta. A 2000-es években beköltözött pár ökológiai életformával foglalkozó család, néhány külföldi, és ekkor alakult meg a hazai ökofalu-mozgalomba tartozó fiatalok közössége is, akik aztán több beköltözőt vonzottak maguk után. A 2010-es évektől további újabb, sokszínű motivációval bíró családok költöztek a településre. Előadásomban egy olyan közösséget mutatok be, amelyik elveiben és gyakorlatában elutasítja a modern kapitalista társadalom számos elemét, erős társadalomkritikát gyakorol, és egy alternatív, ökotudatos életforma lokális megvalósítására tesz kísérletet. A csoport e kritikát térbeli gyakorlataival is megnyilvánítja. Már maga a városból faluba költözés is tartalmazza ezt a kritikai elemet, amit aztán a sajátos gazdálkodási mód, az életmód és a közösség-orientáció kiteljesít. A társadalomkritika térbeli gyakorlatokban való megnyilvánulása választott lakóhelyük (re)formálására tett kísérleteikben is tetten érhető. A globalításban leírt loss of place, deterritorialization vagy nem-helyek helyett a lokalitás keresése, a saját tér megteremtése – úgy vélem – úgyszintén e kritika alkotó eleme.

A különbség- és azonosságteremtés folyamatai jól érzékelhetők a diskurzusokban is: az ökológiai beszédmódban, amiben nem csak a csoport helyezi el önmagát és közvetlen környezetét, hanem aminek mentén a falu is értelmezi őket. Másfelől a különbség- és azonosságteremtés kitűnően vizsgálható a helyi-beköltöző viszony, a gyűttmentség körüli definíciós harc diskurzusaiban is.

FEKETE MARIANN

Szegedi Tudományegyetem Szociológia Tanszék/ University of Szeged Department of Sociology

fekete.marianna@socio.u-szeged.hu

Az Információs Társadalom Szakosztály ülése

Kultúra és idő az információs társadalomban

Az idő az örökkévalóság gyönyörű találmánya, amely megrémítette és zavarba ejtette Szent Ágostont, félrevezette Newtonot, inspirálta Einsteint és megszállottjává tette Heideggert. A kultúra egyszerűen minden, ami nem genetikusan átörökíthető, belefér Voltaire és a vodkareklámok is, de „Bosznia-ban vagy Belfastban a kultúra nemcsak az, amit fölteszünk a CD-lejátszóra, hanem az, amiért ölni kell.” Az információs társadalom, az új millennium – ebbe a körbe az utolsóként belépő elem –, amely mindent forradalmasít, új társadalmi, gazdasági formációt épít, felrúgja a játékszabályokat, az évezredek rögzült struktúrákat, szétfeszíti a kultúra és az idő kialakult kereteit.

Ahogy az ipari társadalom „termékeként” megszületik a szabadidő, úgy az információs társadalom is kitermeli az idő egy sajátos formáját: az infokommunikációs technológiák által fémjelzett időszakban bontakozik ki az eldő, az információs társadalom ideje, amely minden korábbinál jobban felpörgeti a mindennapi élet ritmusát. Alapvető változásokat indukál a gazdaság, a munka, a társadalom valamennyi szegmensében, megszületik a „többidejűség”, a különböző tevékenységek egyidejű végzése, megváltozik a munka és a játék ritmusa, és az új paradigma új ideje felülírja az ötnapos munkahét és a hétvégi pihenőnapok történelmileg-társadalmilag konstruált rendszerét is. A felpörgetett, reverzibilissé vált idő következménye az emberi életciklusok határainak elmosódása, az életkor flexibilissé válása, és az ezzel kapcsolatos közgondolkodás megváltozása is. Az új társadalmi formációban klasszifikációs markerré válik az ember ideje, a generációhoz tartozás, mely minden korábbinál erősebb hatást gyakorol a munkaerőpiaci esélyekre, a társadalmi és a kulturális tőkére, az egyenlőtlenségek rendszerében elfoglalt pozícióra, alakítja a szabadidős tevékenységszerkezetet is. Az előadás célja, hogy az utolsó két időmérleg vizsgálat eredményein keresztül bemutassa az IKT eszközök életmódra kifejtett hatását, a kultúrafogyasztás jellemző mintázatait a digitalizált – mediatizált szabadidős környezetben, a szabadidős tevékenységek generációs jegyeit, valamint kísérletet tegyen egy magyarázó modell megfogalmazására.

Culture and time in information society

Information society, which revolutionises everything, establishes a novel social and economical formation, ignores the rules and the millennia-old rigid structures and destroys the frames of time and culture, in the new millennium. As free time became the ‘product’ of industrial society, information society has also produced a specific form of time, namely ‘e-time’ or the time of information society, which has evolved into a period which can be described by information and communications technologies. E-time can speed up the rhythm of everyday life much better than anything before. It induces essential changes in several segments of economy, work and society. ‘Multi-time’, which means doing diverse activities simultaneously, comes into existence. The rhythm of work and gaming changes, the new time of the novel paradigm overrides the historically and socially accepted system of work weeks and weekends. The consequences of the accelerated and reversible time are the blurred boundaries of human life cycles, the appearance of flexible age and the change of public opinion as well. Time becomes a classifying marker in the new social formation. Hence, age and belonging to a generation can have a much more intensive impact on chances of the labour market, social and cultural capital, the position in systems of inequalities. Age also forms the structure of free time activities and preferences for cultural consumption. Technological development affects free time as well, and it also influences the amount of leisure time, the

expansion and polarisation of opportunities. Its modifying impact on the nature of spare time activities became significant in a short period of time. Furthermore, it is also a vital question what place and what role culture, the tremendous amount of information which has been collected during civilisation, will have.

The aims of the presentation are to reveal the effect of ICT tools on lifestyle, the typical patterns of cultural consumption in a digital and mediated environment, the attributes of free time activities of different generations in the light of the findings of the last two timescale analyses.

FERENCZ ZOLTÁN

MTA TK Szociológiai Intézet/ HAS Centre for Social Sciences, Institute for Sociology

CSIZMADY ADRIENNE

MTA TK Szociológiai Intézet/ HAS Centre for Social Sciences, Institute for Sociology

A Tér Település Társadalom Szakosztály ülése

Társadalmi polarizációs folyamatok a magyar újvárosokban és térségeikben

Az előadás képet ad a magyar újvárosok (szocialista városok) és térségeik társadalmi és térbeni sajátosságairól, a társadalmi polarizációs mechanizmusokról, és néhány kérdésben össze is hasonlítja a tradicionálisabb fejlődési utat bejárt magyar nagyvárosi térségek hasonló viszonyaival. Köztudott, hogy a nagyiparra szerveződött vagy arra létrehozott újvárosok a nagyvárosokhoz képest némileg eltérő fejlődési utat jártak be. Kérdés, hogy ez a fejlődési út a rendszerváltáshoz kapcsolódó gazdasági átalakulás fényében továbbra is eltérőnek mutatkozik-e, vagy hasonló tendenciákat látunk, mint a többi nagyváros esetében.

Az előadás olyan kutatási eredményekre támaszkodik, amelyekből kiderült 2005 és 2014-között hogyan alakult át a nagyvárosi térségek térbeni-társadalmi szerkezete, hogyan változott a centrum-periféria viszony. Ezekből a kutatásokból az is nyilvánvalóvá vált, hogy a vizsgált nagyvárosok és térségeik az európai trendekhez illeszkednek, többek között azzal is, hogy a térbeni-társadalmi különbségek élesebbé váltak.

Az előadás empirikus vizsgálati eredményekre építve azt mutatja be, hogy ezek a trendek mennyiben látszanak az újvárosok esetében, illetve mely jellemzők azok, amelyek a legmarkánsabban jelzik az újvárosi és a nagyvárosi társadalmak közötti hasonlóságokat illetve különbségeket.

A 21. Század elején mind a nagyvárosok és térségeik, mind az újvárosok és térségeik legégetőbb problémáját a népesség megtartása jelenti. Ezt a városok egy részének városvezetése már belátta és várostervezési eszközök bevetésével (rehabilitációval, új területek építési övezetbe vonásával, szolgáltatások bővítésével stb.) igyekszik megtartani, sőt ide csábítani a fiatalokat, adófizető aktívakat.

A városok és térségeik polarizációja pedig folyamatos, mint láttuk markáns övezetek jelennek meg, melyeket bizonyos társadalmi csoportok felülreprezentált jelenléte mutat. Ezen övezetek összevetéséből kialakult kép segít megvalósítani a két várostípus és térségei fejlődésében mutatkozó főbb különbségeket.

Social-Polarisation Mechanisms in Hungarian New Town Regions Similarities and Differences between the Hungarian New Towns and Large Urban Regions

The presentation will attempt to provide a picture of the spatial characteristics of Hungarian new towns and their urban areas, and of social polarisation mechanisms, while comparing them with similar aspects of more traditionally developed Hungarian large urban regions. It is well known that new towns organised on (or built for) heavy industry have followed a somewhat different path of development compared to big cities. The question is whether they are still on a different path in East-Central Europe even after the economic changes related to the political transition, or if we can now see tendencies that are similar to those in other big cities. The presentation is based on the results of a previous study, showing how the social and spatial structure of large urban areas had transformed between 2005 and 2014, and how the relationship had changed between centre and periphery

(Szirmai–Ferencz, 2015). From these studies it became apparent that the scrutinised big cities and their urban areas do fit into European trends; among others by the fact that spatial social differences have increased here as well.

At the beginning of the 21st century the most pressing problem of big cities and their urban regions as well as of new towns and their regions is to maintain their population. –this has been recognised by the management of some cities and by deploying some urban planning instruments they keep trying to retain, even to attract young people and a tax-paying active population. These pictures formed by the comparison of these zones helped to find the major differences between the development of the two town types and their urban areas.

Based on these results, this presentation will examine how these trends are visible in new towns, and which features are those that show the similarities and differences between the societies of new towns and big cities most characteristically. The study's empirical background is provided by the results of a survey conducted in 2015 on 11 Hungarian new towns and their regions, and the results of another survey conducted in 2005 and 2014 on nine large urban areas (each having more than 100,000 inhabitants).

FÜZÉR KATALIN

Pécsi Tudományegyetem Társadalom- és Médiatudományi Intézet Szociológia Tanszék / University of Pécs Department of Communication and Media Studies Department of Sociology

A Tér Település Társadalom Szakosztály ülése

A részvétel színe és fonákja a szociális városrehabilitációban: a társadalmi tőke fel- és elhasználása a pécsi community coaching gyakorlatában

Az előadás összeveti a szociális városrehabilitáció kézikönyv alapú modelljét Pécs keleti városrészének szegregátumaiban a community coaching módszer mentén megvalósuló esetekkel. A társadalmi tőke három típusának elméletét (Füzér 2015) alkalmazó értelmezési keretünk a részvétel mozzanatát hangsúlyozza, bemutatva a társadalmi tőke fel- és elhasználásának dinamikáját az érintett társadalmi csoportok körében, kiemelten a kirekesztettek, a projektosztály és a politikai elitek egymáshoz való viszonyaiban.

The pros and cons of participation in social urban rehabilitation: the use and abuse of social capital in the practice of community coaching in Pécs

The presentation compares the handbook model of social urban rehabilitation with the cases of community coaching implemented in the segregated neighbourhoods of Pécs East. Our theoretical framework of the three types of social capital (Füzér 2015) focuses on participation, analysing the dynamics of the use and abuse of social capital among various social groups, especially in the context of the interactions of the excluded, the project class and political elites.

GÁSPÁR JUDIT

Budapesti Corvinus Egyetem/ Corvinus University of Budapest

MATOLAY RÉKA

Budapesti Corvinus Egyetem/ Corvinus University of Budapest

ESSE BÁLINT

Budapesti Corvinus Egyetem/ Corvinus University of Budapest

Hogyan tanítsunk társadalomtudományt?

Döntési technikák kurzus – tapasztalati tanulás a tanteremben?

Prezentációnkban a tapasztalati tanulás adta lehetőségeket mutatjuk be egyetemi keretek között. Oktatói csoportunkkal beszámolunk arról, hogy miképp alakítottuk át kurzusunkat e tanulási filozófia mentén. Izgalmasnak találjuk azt a folyamatot, ahogy a korábban már ismert, bár döntően kis csoportokra alkalmazott tapasztalati tanulási modell megoldást adhat a „tömegszerű” felsőoktatás kihívásaira.

A Döntési technikák tárgy a BA képzésben a legtöbb szakon kötelező tárgy 4 kreditért, melyet a Gazdálkodástudományi Kar szinte összes meghirdetett alapszak nagyon sokféle szaknak (Pénzügy-Számvitel, Gazdinformatikus, Kereskedelem és Marketing, Turizmus, Gazdaság és Menedzsment), azok vegyes, 40 fős szemináriumi csoportjaiban.

Röviden megmutatjuk, mi történik a kurzus során, de fókuszunkban a változások, a küzdelmeink és az eddigi eredmények állnak. Mivel a tárgy keretén belül probléma-megoldási módszereket alkalmaznak a hallgatók, szívükhöz közel álló valódi problémák elemzésére, így több síkon is történnek változások: tanulás történik a témáról, a módszerekről, és a sok reflexió következtében önmagukról. Az erre a szemléletre való átállás jelentős változást hozott az oktatói szerep tekintetében, valamint a foglalkozások és előadások funkciójában. Az egyetemi közegben nem ez a módszer az elterjedt, működésünk nyomán számos tovaggyűrűző hatás lehetősége látszik az oktatói közösségben. Mondhatjuk, hogy a nehezebb utat választjuk, de hisszük, hogy ez a jó út. Nem utolsósorban azt is elmondhatjuk, hogy ez a működésmód nem csak a hallgatóknak jó, magunkért is csináljuk. Azt tapasztaljuk, hogy az ilyen folyamatot kísérni, lehetővé tenni is izgalmas.

A hallgatók a csoportmunka, a csoportos reflexiók hatására egyéni fejlődésről számoltak be, míg a választott problémát feldolgozó szisztematikus munka hatására érzékenyebbé váltak társadalmi problémákra is akár a tananyagon túl.

Oktatóként a közös munka során tisztultak szándékaink, módszereink és tudatosodott számunkra saját oktatói hitvallásunk, közös céljaink.

Course on Decision Techniques – Experiential Learning in the Classroom

This presentation aims at exploring the potentials of experiential learning in a university context. Our group of lecturers discusses the journey through which our course has been reshaped by this learning approach. We find it exciting, how the philosophy and model of experiential learning, which has been available for decades, and is usually applied in small groups, seems to be able to respond to the challenges of nowadays' mass higher education.

We are illustrating our experience on the case of 'Decision techniques', an undergraduate course provided at a Hungarian business school for nearly all specialisations (e.g. Accounting, Management, Informatics), in seminars of 40 students.

When teaching this course the fundamental contextual characteristics are the challenges of mass higher education and the dominance of the mainstream business paradigms. The paper discusses the key features of experiential learning – such as the roles and responsibilities of the learner (i.e. from taking initiative, making decisions and being accountable for the outcomes) and the processes of engagement –, as well as the competences. When exploring the latter, our focus is not only on student competence development, but the competences of educators specific to experiential learning are also critically discussed.

As norms are not persistent, context and value systems are changing, competences enabling reflectivity and critical thinking can help individuals and organisations to operate in a more conscious and responsible way. Throughout this learning process the students constantly reflect upon their work, give and receive feedbacks from their peers, experience self-development individually whereas working on social issues they are becoming more and more aware of their further responsibilities even on broader, social level.

In our roles as educators we aim at developing competences (knowledge, skills and attitudes) that enable future individuals/students to operate in a reflective way, and also we find ourselves in a process of continuous reflection through which our professional credo in teaching are becoming clearer and more conscious.

GELLEI ANDRÁS

Budapesti Corvinus Egyetem/ Corvinus University of Budapest
andras.gelei@uni-corvinus.hu

Hogyan tanítsunk társadalomtudományt?

Akciókutatás és akciótanulás a szervezetfejlesztés területén

A BCE Vezetés és szervezés mesterszakán, ezen belül is az Emberierőforrás- és szervezetfejlesztés specializáción már közel két évtizede folyik a Szervezetfejlesztés, ill. a Tanuló szervezet kurzusok oktatása. A konferencia-előadás e kurzusok tapasztalatait dolgozza fel.

A magatartástudományi szervezetfejlesztés (Organization Development – OD) legalább két szempontból közelíthető: (1) mint egy speciális – meghatározott célok és elvek mentén zajló – változásmenedzsment felfogás, illetve, (2) mint egy határozott állítás az „ideális szervezet”-ről – melynek irányába az OD hat.

1. Változásmenedzsment felfogásként a következő szervezetfejlesztési elvek lényegesek: rendszer-szemlélet, folyamat-tanácsadás, nyílt és őszinte kommunikáció (nyílt visszajelzés kultúrája), személyes felelősségvállalás és bevonódás, önreflexió és tapasztalati tanulás.

2. Szervezeti ideál-képként a következőket kell kiemelnünk: az „egészséges szervezet” (Cummings és Worley, 1993), az „örömteli szervezet” (Lövey és Nadkarni, 2003) illetve a „tanuló szervezet” (Senge, 1990) koncepciója. A szervezetfejlesztés végső soron az „emberhez méltó” és eredményes szervezet megteremtését tűzi ki célul.

Mindez azért lényeges, mert az elméleti ismeretek megszerzésén túl tárgyainkban fő hangsúlyt kap:

1. a tapasztalati tanulás: a hallgatók a szemináriumi gyakorlatokon kívül szerzett saját tapasztalataikból tanulnak, önismeretükben fejlődnek, öntanuló rendszerekként saját csoportbeli működésüket folyamatosan elemzik és fejlesztik;

2. a mély, belső (transzformatív) tanulás: a hallgatók a kurzusok során megismerik, és – ha van rá fogadókészségük – „beépítik” azt az "OD szemlélet", amely a fent jelzett értékeket jelenti. Célunk, hogy a résztvevők ne csak kognitív-intellektuális tudást szerezzenek, hanem mélyebben is „megérintődjenek” a tanulási folyamat során, s hogy eredményeként még inkább megnyíljanak – önmagukra, társaikra, a szervezetek világára, a valóságra.

Természetesen mindez azt igényli, hogy már a kurzus kezdetétől együttműködésre épülő partneri viszonyt teremtsünk hallgatóinkkal, s hogy létrehozzuk a hallgatóktól az oktatók felé való folyamatos visszajelzés intézményesített kereteit is.

GLÓZER RITA

Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Kommunikáció- és Médiatudományi Tanszék/
University of Pécs Faculty of Humanities Department of Communication and Media Studies

Hogyan tanítsunk társadalomtudományt?

Hogyan tanítsuk a digitális bennszülötteket?

A címben jelzett kérdés ma megkerülhetetlen mindannyiunk számára, akik a felsőoktatásban oktatóként vagyunk jelen, és a hagyományos frontális oktatási formák ellehetetlenülésével szembesülünk: a hallgatók érdektelenségével, az oktatók frusztrációjával és végső soron a tudásátadás deficitével. Kipróbált megoldások, kész receptek egyelőre nincsenek, ám szerencsés módon a médiakutatás, különösen az ifjúsági médiahasználatra vonatkozó vizsgálatok hasznos szempontokat és inspirációt kínálnak a megoldások kereséséhez. Marc Prensky, Henry Jenkins, Sonia Livingstone, Mizuko Ito és mások megfigyelései alapján úgy tűnik, nemcsak a módszereinken, de a szemléletünkön is változtatnunk kell. Említettek egybehangzóan rámutatnak, hogy a most felnövő generációkra az előzőekétől jelentősen eltérő médiaműveltség jellemző. Ehhez nemcsak olyan kompetenciák tartoznak, mint a kommunikációs eszközök magától értetődő használata vagy a gyakran emlegetett multitasking, hanem egyéb kulturális és társas készségek: egyebek mellett a magabiztos hálózati navigálás, a másokhoz való kapcsolódás képessége, az információ hitelességének és megbízhatóságának pontos megítélése, a kollaboratív problémamegoldás és az önálló, kreatív tartalom-előállítás. Ennek tükrében a digitális bennszülöttekre jellemző játékoság, a szimuláció különféle formái vagy a szórakozás céljából végzett online tevékenységek sem tűnnek értelmetlen és haszontalan időtöltésnek. Az egyéni érdeklődés vagy társas igények mentén történő motivált online tevékenységek ugyanis – bármennyire öncélúnak is látszanak – gyakran az ismeretszerzést és a készségek fejlesztését szolgálják. Ezeket a tevékenységeket a fiatalok saját kortársaikkal együttműködve végzik, ami jelzi, hogy szívesebben tanulnak egymástól, mint a felnőttektől, és tudásukat készek megosztani egymással. Előadásomban két olyan kísérleti kurzusom tapasztalatait szeretném megosztani, melyek a fenti megfontolásokon alapulva a hallgatók online médiahasználattal kapcsolatos motivációira, készségeire és tudására épültek. Tisztában vagyok vele, hogy a konkrét megoldások nem minden tudományterület esetében alkalmazhatóak, de úgy gondolom, az alkalmazott szemlélet átvehető.

How Should We Teach Digital Natives?

Working in higher education we often confront this question because of the failure of traditional teaching methods: the disinterest and lack of motivation of the university students, the frustration of the professors and ultimately the deficiency of the knowledge transfer. We haven't got tried and tested solutions, guidelines yet, but fortunately media studies – and especially researches of the media consuming customs of the youth – provide useful viewpoints and inspirations to seek solutions. According to observations of Marc Prensky, Henry Jenkins, Sonia Livingstone, Mizuko Ito and others we have to change not merely our methods but our approach as well. Scholars congruently point out growing generations have basically different media literacy than the former ones. That includes not merely the well-known competencies such as evident usage of devices of communication or multitasking, but other cultural and social skills as well. These are, for example, self-confident navigation on the Internet, the capability to connect to each other, to evaluate the reliability and credibility of the information, furthermore there is the skill of collaborative problem-solving and autonomous and creative content generating. In this respect the typical playfulness of

the digital natives, the several forms of simulation, the online activities with the aim of entertaining seem not to be a mindless or useless amusement. Online activities motivated by particular interests or social demands – much as seeming to be self-serving – often promote knowledge acquisition and developing of several skills. They carry out these activities together with young partners, which indicates young people prefer learning from peers rather than from adults, and are ready to share their knowledge. In my presentation I will demonstrate the experiences of two recent experimental courses of mine which are based on the motivations, skills, and knowledge of the students regarding to online media usage. I am aware of the limitations of these solutions in different sciences and learning areas, but I reckon the approach can be employed.

GYORGYOVICH MIKLÓS

Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészeti- és Társadalomtudományi Kar/ Pázmány Péter Catholic University Faculty of Humanities and Social Sciences

A Vallásszociológia Szakosztály ülése

A házasságok felbomlásának vallási dimenziója

Magyarországon a válás okaival számos tanulmány foglalkozott, ám fókuszáltan a válás recens vallási dimenzióiról kevesebb információnk van. A PPKE-BTK mester szakos hallgatóival közösen lefolytatott kutatás elsősorban a vallásosság házastársi kapcsolatokra gyakorolt hatására fókuszáltunk. Bár a korábbi adatok (vö. Földházi 2008) azt mutatják, hogy az elkötelezetten vallásosak szignifikánsan kisebb eséllyel bontják fel házasságukat, ezen összefüggés mélyebb aspektusairól nincs pontos tudásunk. Kutatásunk során azt térképeztük fel, hogy a vallásosság mely külső és belső összetevői gyakorolnak (de)stabilizáló hatást a házastársi kapcsolatokra. Három szinten vizsgáldtunk: intézményi szinten (tradicionális egyházak formális válaszai), egyházközségek, lelkeségi mozgalmak szintjén és a házaspárok szintjén. Kutatásunk során internetes szűrő-kérdőívezéssel választottunk ki 39 interjúalanyt, akik négy csoportot alkottak: 1. vallásos (katolikus, református és evangélikus) elváltak, 2. nem vallásos elváltak, 3. vallásos konfliktusmegoldók (akik körében felmerült a válás, de megküzdöttek a problémával) és 4. az egyházközségi, lelkeségi mozgalmak tagjai.

Főbb eredményeink: A hitükben osztozó házastársaknak a vallásosság többletlehetőségeket biztosít a konfliktuskezelés terén, azaz máshogyan értelmezik a nehézségeket, ám házasságuk nem törvényszerűen minőségibb, mint a nem vallásosaké. A vallásosság konfliktusforrássá is válhat, ha csak a felek egyike vallásos, illetve nem tudják összeegyeztetni vallási igényeiket. A közös vallásgyakorlat megtalálása esetén viszont erős elköteleződésről számoltak be alanyaink. A többedik házasságban élőknel jellemzőbb a hit közös megélése, a vallásosság stabilizáló szerepe. Az egyházi közösségek általában igyekeznek lépéseket tenni a válni készülő pár megóvása érdekében, illetve lelki támaszt nyújtani a válásban sérültek számára. A közösségi tagok a válás hivatalos kezelését inkább az egyházakra bízzák, a maguk feladatát az emberi odafordulásban látják. A vallásosság mélysége változhat az egyén élete során. Többeknél a vallás megküzdést segítő stratégiaként működött a válás feldolgozásában.

Religious dimensions of breakup of marriages

Many studies have dealt with the causes of divorces, however, the information about the religious dimension of divorces is less focused. In our research we primarily focused on the impact of religion on marital relations. Although previous data (see para. Földházi 2008) show that definitely religious people are significantly less likely to break up their marriage, we do not have exact knowledge about the deeper aspects of this correlation. During our research we mapped which inner and outer components of religious belief can (de)stabilize the marital relations. We were investigating on three levels: institutional level (formal responses of churches), parishes / spiritual movements and married couples. 39 interviewees were chosen by a preliminary questionnaire, who formed four groups: religious divorced people, non-religious divorced people, religious pairs who considered divorce, but coped with their problems and members of the mentioned parishes, spiritual movements.

Key results: Religious belief provides extra possibilities for couples with similar faith for coping with their problems. This means that they interpret the difficulties differently than non-religious couples, but their marriage will not inevitably have a higher quality than the marriage of a non-religious couple. Religiosity can also become a source of conflict, even if only one member of the couple is

religious, or if they cannot reconcile their religious needs. However, in the case of finding a common religious practice our interviewees reported strong engagement. Among those religious respondents who live in their non-first marriage, the experiencing of a common faith and the stabilizing role of religiosity is more typical. Ecclesiastical communities generally try to take measures to protect the couples preparing for divorce and to provide emotional support to those who were injured in divorce. Community members tend to let the churches handle the official religious aspects of divorces. They would rather try to be empathetic with divorced people. The depth of religiosity can vary over an individual's lifetime. For many responders religion helped as a coping strategy during the process of the divorce

GYŐRI ÁGNES

Budapesti Corvinus Egyetem Szociológia és Társadalompolitika Intézet/ Corvinus University of Budapest, Institute of Sociology and Social Policy

CZAKÓ ÁGNES

Budapesti Corvinus Egyetem Szociológia és Társadalompolitika Intézet/ Corvinus University of Budapest, Institute of Sociology and Social Policy

Az Oktatásszociológia Szakosztály ülése

„Az ösztönöz a tanulásra, ha a tanár ...” Szakképzésben tanulók állításai a pedagógiai eszközökről

Előadásunk központi kérdése, hogy a szakközép- és szakiskolai képzésben részt vevő diákok számára a tanulást, a szakma elsajátítását milyen tanári értékelési és motiválási módszerek ösztönzik, különös tekintettel az újtó/konstruktivista tudásátadási eszközökre, és hogy ezeknek a pedagógiai módszereknek az ösztönző hatása a tanulók mely társadalmi jellemzőivel áll összefüggésben.

A hazai szakképzés napjainkban számos kihívással áll szemben. Nemcsak a képzési rendszer – jelenleg is zajló – radikális átalakításával, vagy azzal, hogy a folyton változó gazdasági igényeknek megfelelően képezzen munkaerőt, hanem számos más, például a diákok oldaláról jelentkező problémák halmazával is. Legújabb nemzetközi kutatások arra hívták fel a figyelmet, hogy a mai rendkívül gyorsan változó technikai, társadalmi világban komoly problémát jelent a pedagógusok számára a diákok figyelmének felkeltése és tanulásra motiválása.

A magyar szakképzési rendszerben sűrűsödő problémák vizsgálatára fókuszáló oktatásszociológiai kutatások közül hiányoznak a szakközép- és szakiskolás diákok tanulásra motiválhatóságának feltárására irányuló empirikus vizsgálatok, holott – úgy véljük – fontos lenne megismerni a szakma elsajátítását segítő körülményeket, különösen az iskolai teljesítményük szempontjából legkevésbé sikeres, előnytelen családi helyzetű tanulók körében. Előadásunk egy több mint ezer fős, 2015-ben készült adatfelvétel eredményein keresztül mutatja be a szakképzésben tanuló diákok saját motiválhatóságáról alkotott képét és vizsgálja azt, hogy az egyes pedagógiai módszerek diákok szerinti eredményessége mely társadalmi tényezők függvénye.

A többváltozós regressziós elemzési eredményeink szerint a diákok tanulásra motiválásában a leghatékonyabb szerepe a szociális motívumok csoportjába tartozó tanári elismerésnek, támogatásnak és dicséretnek van, míg a mindennapi kikérdezés a legkevésbé ösztönző módszer. Az újgenerációs pedagógiai módszerek – mint a csoportmunka, modellezés, játék –, melyek segítségével könnyebb ránevelni a tanulókat a gyakorlatias gondolkodásra és problémamegoldásra főleg a lányokat, az idősebb korosztályokat (17 és 18 éveseket) és a jó tanulmányi eredményű diákokat motiválják a tanulásban és ösztönzik a jobb eredmények elérésére. További figyelemre méltó eredmény, hogy a hátrányos helyzetű diákok a tanulás élményszerű elemeit preferálják.

‘It motivates me to learn more, if the teacher...’ Vocational education students’ statements on pedagogical methods

The main question of our lecture is: which teaching and evaluation methods – with particular emphasis on innovative teaching methods – motivate vocational education students the most to learn and acquire a profession? The purpose of this study is to identify the connection between these indicators and the social characteristics of the surveyed students.

Nowadays the Hungarian vocational education system faces a wide range of challenges. These include not only the on-going radical transformation of the vocational education system, but the changing economic circumstances including the changes of the labour market as well. Newest researches have called attention to the fact that motivating students is a real problem in this quickly changing world. There is a certain gap in the Hungarian sociology of education in empirical studies of focusing on motivating vocational education students.

We believe that it is important to recognise the circumstances aiding the learning of various professions, especially among the underprivileged in terms of school performance and disadvantaged family backgrounds.

Our study, conducted in 2015, is based on a survey with a sample of more than 1,000 respondents. It identifies the main indicators of the vocational education students' motivation. Setting up multiple linear regression, we aimed to examine which teaching methods are most efficient according to the students, while looking at how these preferred methods depend on different social factors.

Our research concluded that the most efficient method in motivating the students to learn is support, compliments and appreciation from the teachers, while the less effective method is every day 'questioning'. Innovative pedagogical methods, such as group work, modelling and game-based learning help develop the students' social and professional competences and help to improve practical and problem-solving skills as well. Girls, 17-18 years old students and those with better school performance are particularly motivated to learn and gain better results by these methods. An additional notable result is that students with disadvantaged family backgrounds prefer experience based learning.

HACK-HANDA JÓZSEF

eNET Internetkutató és Tanácsadó Kft./ eNET Internet Research and Consulting Ltd.

RAKOVICS MÁRTON

Eötvös Loránd Tudományegyetem/

VASS DOROTTYA

eNET Internetkutató és Tanácsadó Kft./ eNET Internet Research and Consulting Ltd.

Az Információs Társadalom Szakosztály ülése

Az adatfúzió tesztelve

Az eNET 2014-ben arra vállalkozott, hogy a magyar lakosság szabadidős tevékenységéről átfogó képet ad és ezt a kutatást egyfajta kísérletnek is szánta, hogy megtudja, a jövőben mennyire támaszkodhat adatfúziós kutatási eredményekre.

Manapság nem könnyű empirikus adatfelvételi eszközökkel dolgozni. Legalább két fő problémával szembesülhetett az az utóbbi években, aki empirikus adatgyűjtésre adta a fejét. Egyrészt egyre kevésbé hajlandók az emberek válaszolni a társadalom-, közvélemény-, vagy piackutatási kérdésekre. Ez azt jelenti, hogy sokszoros mintákat kell vennünk, hogy tartani tudjuk a mintában meghatározott kvótákat. A másik probléma, hogy egyre rövidebb kérdőívekre hajlandók válaszolni a megkérdezettek. Tehát kettős kihívással kell szembe néznünk. Ezek részben legyőzhetők a válaszadók hagyományos „megvásárlásával” – jellemzően ilyen valamelyik üzletlánc utalványa. Ugyanakkor bizonyos, főleg kereskedési szempontból fontos csoportoknál még egy nagyobb értékű utalvány sem elég arra hogy, pl. 15 percre lekösse a válaszadót. Ha a „hagyományos”, mintavételen alapuló módszertan mellett szeretnénk – a jól bejáratott statisztikai módszertant megtartva – váltani az adatfúzióra, akkor ezt a váltást elméletileg meg kell alapozni – ez véleményünk szerint nem lehetetlen -, és több jól megalapozott tesztet is el kell végezni. Ennek első próbájára tettünk most kísérletet.

A klasszikus adatfelvételi módszer kvótás fajtája arra épít, hogy ha hasonló a múltunk (pl. mindketten) gimnáziumban érettségiztünk, aztán budapesti egyetem után megházasodtunk, van gyerekünk és jól fizető középvezetői állásunk, akkor sok dologról ugyanazt gondoljuk, tehát „becserélhetők” vagyunk, vagy ha nem is mi párban, de a hasonló helyzetűek valamelyikével valamelyikünk. Az adatfúzió egy fokkal tovább megy: „részembekeket” próbál becserélni – bár a logika azonos.

Jelenleg három tesztmódszert alkalmaztunk. Egyrészt a kérdőív egyharmada közös volt mindkét hullámban. Másrészt a két 1000-1000 fős hullámból 100 főtől minden kérdést megkérdeztünk. Továbbá az eNET online paneljén ellenőrzésképpen felraktunk olyan kérdéseket, amelyek a fúziós kérdőíveken is rajta voltak.

A bemutatott eredmények segíthetik az empirikus kutatókat, hogy megítéljék, mennyire megfelelő az adatfúzió módszere számukra. Megmutattuk, hogy ez egy hasznos módszer lehet, ha nincs esély hosszabb kérdőívek felvételére ugyanazoktól a válaszadóktól. De vannak vitathatatlan korlátai is az adatfúziónak.

Testing data fusion

Empirical researchers have been facing two growing problems in survey data collection. Firstly, fewer and fewer potential respondents are willing to waste their time on answering questionnaires. Many times multiple samples have to be drawn to ensure a suitable final number of respondents regarding the quotas. Secondly, even if people are willing to answer, they don't like to fill in long questionnaires. As a result of these, a smaller and smaller group tends to respond to our questionnaires, but only if those are short enough. We don't have too many possibilities to counter this trend, since we can only ask people to cooperate without being too aggressive. Personalized requests or some incentives may help (e.g. vouchers), but what can we do, if these techniques don't provide enough respondents? There is a doubtful alternative method however, that we might as well try, since there are no perfect solutions after all. The classical sampling methods all assume that since our past and our recent social status mainly determines our habits, tastes, feelings and thoughts, two persons with similar social status can replace each other in the sample without too much trouble. Data fusion uses a similar assumption. We ask different people about different topics, then using matching variables we tie similar people together, as if their answers were given by the same person. Our aim was not only to use this method, but also to test its reliability. We conducted two surveys of a 1000 people each using different questionnaires, with a 100 of them answering both. And some questions we asked an eNET online panel, too – to test the results. These results can help any empirical researcher to evaluate this method in an appropriate way. As we revealed this is a useful method if we have no chance to conduct a research project with a longer questionnaire. But there are inevitable limits to data fusion.

HAJDU MIKLÓS

Gazdaság- és Vállalkozáskutató Intézet/Institute for Economic and Enterprise Research

MAKÓ ÁGNES

Gazdaság- és Vállalkozáskutató Intézet/Institute for Economic and Enterprise Research

TÓTH ISTVÁN JÁNOS

Gazdaság- és Vállalkozáskutató Intézet/Institute for Economic and Enterprise Research

Az Oktatásszociológia Szakosztály ülése

Szakiskolák, oktatás, szegénység – Egy interjú kutatás eredményei

Szakiskolai interjú kutatásunk legfontosabb célja az volt, hogy néhány meghatározó szempont szerint képet adjunk a hazai oktatási rendszer egyik nagyon fontos szegmensének helyzetéről. Az elemzésben huszonnyolc – szakiskolai igazgatókkal, tanárokkal, szak- és közismereti oktatókkal folytatott – interjú tapasztalatait foglaljuk össze. Az interjúkra 2015 áprilisa és júniusa között került sor, még akkor, amikor a szakiskolák túlnyomó többsége a Klebelsberg Intézményfenntartó Központhoz (KLIK) tartozott. Azóta ez a helyzet megváltozott, de – úgy véljük – az interjúkban felvetett problémák többsége és a tárgyalt jelenségek aktualitása megmaradt.

Elemzésünkben először a diákok családi hátterével kapcsolatos tapasztalatokat mutatjuk be. Ezután kitérünk a szakiskolák fenntartásának, finanszírozásának és felszereltségének témakörére, valamint ismertetjük a szakiskolai oktatók munkájának körülményeit, az iskolai klíma jellemzőit és a főbb pedagógiai problémákat is. Bemutatjuk az oktatóknak a diákok általános iskola utáni tudásszintjével, valamint a közismereti tárgyakkal és az érettségivel kapcsolatos véleményét is. Végül a szakmai gyakorlatról és a szakiskolát elvégzett pályakezdők munkaerő-piaci lehetőségeiről alkotott véleményeket foglaljuk össze.

Az interjúk tapasztalatai arra utalnak, hogy ma Magyarországon a szakiskolákban magas arányban lehet megtalálni a mélyszegénységből származó és jelentős tanulási nehézségekkel küzdő fiatalokat. Emellett sok szakiskola komoly pénzügyi problémákkal, illetve a gyenge felszereltség okozta nehézségekkel küzd, melynek egyik oka a túlzottan centralizált finanszírozási rendszer. Ennek ellenére azt is láthattuk, hogy a szakiskolákban nagy számban dolgoznak lelkes és elhivatott pedagógusok, akik nehéz körülmények között, alacsony fizetésért, mégis szívből végzik a munkájukat. A szakiskolai oktatásra jellemző a szaktárgyak dominanciája és a közismereti tárgyak esetében csupán minimális elvárások érvényesülnek. Az interjúkból kiderült az is, hogy a szakiskolákba járó fiatalok között rendkívül gyakori a dohányzás, az energiatalok, az alkohol és az olcsó dizájner drogok fogyasztása.

Vocational Schools, Education, Poverty – Lessons from a Qualitative Research

The main objective of our qualitative research was to provide a description according to some key aspects about the situation of vocational schools, a very important segment of the Hungarian educational system. We summarized 28 interviews conducted with directors, teachers and instructors of vocational schools in our analysis. The interviews took place between April and June 2015, when the vast majority of vocational schools still belonged to the Klebelsberg Institution

Maintenance Centre (KLIK). Since then, this situation has changed, but we believe that the majority of the issues raised and discussed during the interviews remained topical.

First some experiences on the family background of the students are presented in our analysis. Then we discuss the financial background and facilities of the vocational schools and the conditions under the vocational school teachers and instructors work. Characteristics of the school climate and major pedagogical problems are also described. In addition, teachers' opinion on the students' level of knowledge after finishing elementary school and their attitudes regarding subjects of general knowledge and high-school graduation are also examined in our study. Finally, we summarize the opinions on apprenticeship and labour market perspectives for graduates of vocational schools.

The experiences of the interviews show that nowadays a high rate of young people coming from extreme poverty and struggling with significant learning difficulties can be found in Hungarian vocational schools. Moreover, lots of vocational schools have serious financial problems and poor facilities as a consequence of the over-centralized financing system. Nonetheless, we met lots of enthusiastic and dedicated pedagogues who do their best at work in spite of suffering from trying conditions and low wages. Education in vocational schools is typically dominated by specialized subjects of the given vocation and there are only minimum requirements for subjects of general knowledge. During the interviews it could be seen that smoking and consumption of energy drinks, alcohol and cheap designer drugs is frequent among young people attending vocational schools.

A Vallásszociológia Szakosztály ülése

Vallás és szubjektív jóllét: Mitől lesz boldog, aki nem hívő?

Az előadás a szubjektív jóllét és a vallásosság közötti kapcsolatot kívánja vizsgálni. A korábbi kutatások a vallásosság és a boldogság közötti pozitív kapcsolatra következtettek a demográfiai háttérrel kontrollálva is, amelyet a legkülönbözőbb társadalmi környezetben sikerült igazolni. Ezt a kapcsolatot elméleti és empirikus szinten különböző mechanizmusokkal magyarázták (gazdasági előny, a vallás értelemadó vagy kompenzációs funkciója, a csoporttagság és a szociális hálóban való részvétel szerepe, az imából nyert megnyugvás, jellemző személyiségvonások stb.) A vizsgált kutatási probléma az, hogy vajon napjainkban a kelet-közép-európai országok vallásos és nem vallásos népessége különbözik-e a szubjektív jóllétét tekintve. A kutatási kérdések a következők: 1) Boldogabbak-e az egyházakhoz kötődők, mint a felekezeten kívüliek? 2) Számít-e a vallásgyakorlás és a gyülekezeti tagság a szubjektív jóllét szempontjából? 3) Azonos-e a fontossága a társadalmi részvételnek a nem vallásos népesség boldogsága szempontjából? A European Social Survey hét egymást követő adatfelvétele 2002 óta számos kelet-közép-európai országból tartalmaz összehasonlítható mutatókat a szubjektív jóllét, a társadalmi kirekesztés, a vallás, a társadalmi részvétel és a személyes értékek témájában. A fenti kérdésekre választ többváltozós statisztikai módszerekkel keressük a vallási identitás, a vallásos magatartás, a társadalmi status és a társadalmi részvétel mutatóinak felhasználásával.

Religiosity and Subjective Well-Being: What Makes the 'Unchurched' Happy?

This paper aims at scrutinizing the relationship between subjective well-being and religiosity. Earlier research suggested a positive link between religiosity and happiness even when controlled for socio-demographic background. It has been empirically evidenced in different contexts, which has been explained by diverse mechanisms both on the theoretical and empirical levels: by economical utility, meaning-giving or compensation functions of religion, the significance of group membership and participation in social networks, quiescence found in prayer, personality traits, and so on. The research problem is whether religious and non-religious people in contemporary CEE countries differ regarding their subjective well-being. The research questions are 1) whether people affiliated with denominational groups are happier than 'unchurched' respondents, 2) whether religious practice and congregational belonging matter in subjective well-being, and 3) whether social involvement itself is equally important for the happiness of non-religious people. All seven consecutive waves of the European Social Survey, which has been conducted in several Central and Eastern European countries since 2002, included comparable indicators of subjective well-being, social exclusion, religion, social participation and personal values. To answer these, multi-variate statistical methods are applied including indicators of religious identity, religious behaviour, social status and social involvement.

HERNÁDI ILONA

Eötvös Loránd Tudományegyetem – Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar/ Eötvös Loránd Science University – Bárczi Gusztáv Faculty of Special Education

KUNT ZSUZSANNA

Eötvös Loránd Tudományegyetem – Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar/ Eötvös Loránd Science University – Bárczi Gusztáv Faculty of Special Education

A Fogytékosságtudományi Szakosztály ülése

**„Az, amit a világról meg az életről gondolkodom” – nők narratívái a prenatális diagnosztikai folyamatról
Az Esélyegyenlőségtől a Taigetoszig? OTKA 111917K kutatás részeredményei**

Előadásunk az OTKA 111917K kutatás részeredményeit mutatja be. Kutatásunkban narratív interjúkat készítettünk 10 nővel, akik várandósságuk idején pozitív Down-szindróma diagnózist kaptak a magzatra vonatkozóan és úgy döntöttek, hogy a várandósságot folytatják, a magzatot megtartják. Munkánk során elsősorban azzal kapcsolatban tesztünk fel kérdéseket, hogy a prenatális diagnosztikai folyamat előtt, közben és után milyen kulturális, társadalmi és egyéni tapasztalatok gyakoroltak hatást az interjúalanyok döntéseire.

A prenatális diagnosztikai tesztek társadalmi jelentésrétegeit nem lehet a várandós nők emberképének, világképének, hitvilágának figyelembe vétele nélkül tárgyalni. Előadásunkban ezért fókuszáltan foglalkozunk a narratívák tükrében a prenatális tesztek alkalmazása, az abortusz és a keresztény hit kapcsolatával, az élet, a halál és az emberi lét önreprezentációkból kibomló értelmezéseivel. Ezen célkitűzésünket igazolja, hogy a várandósság során pozitív, magzatra vonatkozó Down-szindróma diagnózist kapott interjúalanyok narratíváiban minden esetben megjelenik az interjúalany vallási meggyőződése, hite, Isten-kapcsolata. Ezt tárgyalva elkerülhetetlen továbbá, hogy ne ejtsünk szót a feminista filozófiák és a fogytékosságtudomány abortusszal kapcsolatos, olykor egymásnak ellent mondó aspektusairól. Miközben a feminista megközelítések nem egységesek, az abortusz kérdése a feminista (leginkább a liberális) diskurzusban általában a nő teste feletti önrendelkezési jogi kérdés-ként merül fel, azonban nem elhanyagolható a keresztény és jobboldali csoportok hangja sem, akik általában az abortusz szigorítása mellett érvelnek. A jelenlegi és a jövőbeli munkánk során is megmarad az az elsődleges célunk, hogy tapasztalatok gyűjtése és társadalmi, kulturális összefüggésekben való értelmezése mellett az elemzésünk során továbbra is figyeljünk a válaszokban megbújó kérdésekre is, rávilágítva ezzel kutatási témánk szövevényességére.

‘What I think about the world and about life...’ – women’s narratives regarding the process of prenatal screening Partial results of the From equal opportunities to Taigetosz? OTKA 111917K research

This presentation introduces the partial results of the OTKA 111917K research. The researchers (Ilona Hernadi and Zsuzsanna Kunt) conducted narrative interviews with ten women who had decided to continue their pregnancy knowing that their infant probably has Down-syndrome. Our questions are primarily directed at the cultural, social and personal experiences (before, during and after the process of prenatal screening) our interviewees’ decisions to continue with their pregnancy have most likely been affected by.

It is impossible to discuss the layers of cultural interpretations of prenatal screening without considering the world views, belief systems and spiritual orientations of these pregnant women with regards to their definition of a human being. Therefore, in our presentation, we focus on the interconnectedness of prenatal screening, Christianity and abortion, and the personal interpretations of life, death and normality reflected by these narratives. Our objective is validated by the fact that in every narrative we hear about the interviewee's religious views, belief systems and their relationship to God.

Furthermore, when discussing these issues it is inevitable that the sometimes contradictory aspects of abortion both in feminist philosophies and in disability studies would make their way into the analysis. Even though feminist approaches cannot be regarded as homogeneous, the usual position on abortion in feminist discourse rests on the assertion of women's fundamental rights to bodily integrity. In order to arrive at a more balanced approach to the abortion issue the opposing voices of the Christian right generally arguing for abortion restrictions must be mentioned as well. During our current and future work our primary goal will remain, in addition to collecting experiences and interpreting their social and cultural contexts, to continue to pay attention to the hidden questions implied in the responses highlighting the complexity of this research topic.

A Családszociológia Szakosztály ülése

Hátrány-e tinédzser anya gyermekének lenni?

Számos kutatás kimutatta a tinédzserkori szülések hosszú távú negatív következményeit az anya iskolázottságára, munkaerő-piaci helyzetére és végső soron a társadalmi-gazdasági státusára. A megszülető gyerekre vonatkozó olyan hátrányok, mint a gyakoribb alacsony születési súly és ezzel összefüggésben a későbbi nagyobb egészségügyi kockázatok szintén ismertek. Kevés tanulmány foglalkozik azonban a szegénység generációk közötti átörökítésének egy másik aspektusával: azzal, hogy vajon azok a fiatalok, akik tinédzserkorukban váltak szülővé, mennyiben tudják biztosítani a gyerekekük megfelelő kognitív fejlődéséhez szükséges környezetet.

Az előadás a fiatalkori terhességek hosszú távú következményeit vizsgálja a gyerekre nézve, különös tekintettel a gyerek iskolázottságára és iskolai sikerességére. A vizsgálat empirikus alapját egy korábbi kérdőíves adatfelvétel jelenti, amelyet halmozottan hátrányos helyzetű térségek gyermekes családjai körében vettünk fel 2013-14-ben. A 6.100 háztartásból és 12.600 gyerekből álló mintában a családok 28%-ában az anya tizenévesen szülte első gyermekét. A másodelemzést a középiskolás korú gyerekek almintájára korlátoztuk (N=2.243). Az első eredmények azt mutatják, hogy a gyerek iskolai sikerességében az anya születési életkorának még a család társadalmi-gazdasági háttérének kontrollálása mellett is van szignifikáns, bár kismértékű szerepe.

Is it a disadvantage being the child of a teenage mother?

Several studies have shown the long-term negative consequences of teenage births on the mother's educational attainment, labour market situation and, ultimately, socio-economic status. The disadvantages for the child such as low birth weight and later greater health risks are also known. However, few studies focus on whether young people who have become parents in their teens can provide a proper home environment for the child's cognitive development.

The presentation examines the long-term consequences of teen pregnancy for the child, especially for his/her educational attainment and school success. The analysis is based on a questionnaire survey carried out in 2013-14, which collected data on families with children living in multiply-deprived small regions of Hungary (N =6 100 households). In the sample, 28% of mothers gave birth to their first child in their teens. For the purpose of secondary analysis, a subsample of secondary school age children (15 to 18 years) was selected (N=2 243). First results indicate significant, although small influence of mother's age at birth on the child's school performance even when variables of socio-economic background are controlled.

JANKY BÉLA

MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont & Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem
/HAS Centre for Social Sciences & Budapest University of Technology and Economics

A Módszertan Szakosztály ülése

Survey-kísérletek lehetőségei

A szekció, így a hozzászólásom központi témája a társadalomtudományi kutatásokban alkalmazott kísérleti módszerek, különös tekintettel a survey-kísérleti módszerre. A módszer perspektíváit és korlátait kívánom tárgyalni.

Perspectives of survey-experiments in sociology

I discuss the perspectives of experimental methods – survey experiments in particular – in social sciences. I also look at the limits and opportunities of questionnaire surveys based on samples drawn from online respondent panels.

KATONA NOÉMI

Humboldt Egyetem / Humboldt-Universität zu Berlin

katnoemi@gmail.com

Szekció: Láthatatlan kilátástalanság? Kriminalizált társadalmi csoportok kutatásának dilemmái és kihívásai

Az utcai prostitúciót működtető rejtett hálózat

Disszertációban a berlini Kurfürstenstraßen található utcai prostitúciós övezetben dolgozó magyar nőkről írom. Az itt tevékenykedő szociális ellátó szervezetnél, a Frauentreff Olga-nál dolgoztam 2009 és 2014 között interkulturális mediátorként. Ezalatt kezdtem el kutatásomat, és számos interjút készítettem az itt dolgozó magyar prostituáltak között. A szociális szervezet nagyban meghatározza kutatói pozíciómat, így az ezen keresztül látottak alapján tudok beszélni az utcai prostitúció hétköznapi világáról. A különböző életkorú és társadalmi háttérrel rendelkező, prostitúcióban dolgozó magyar nőkkel készült interjúkat, valamint etnográfiai terepmunkámat használom fel arra, hogy a nők és a futtatók közötti érzelmi függőséget, a kizsákmányolás és a kiszolgáltatottság mindennapjait, és a kapcsolatrendszert elemezzem. A kutatásban tehát elsősorban az utcai prostitúció működését meghatározó gazdasági, érzelmi és hatalmi viszonyok összefüggéseit mutatom be, illetve azt, hogy milyen személyek és csoportok hogyan kontrollálják a prostitúciót. A kutatás a magyar és a német eltérő szabályozások tükrében tovább problematizálja a deviáns viselkedés stigmáját, rámutatva arra, hogy miként konstruálódik a legális és az illegális viselkedések közötti határvonal a futtatók esetében, illetve milyen a prostitúcióban dolgozó nők megítélése a joggyakorlatban. A jogot, illetve a jogalkalmazást összehasonlítva a hétköznapi diskurzusokkal, a tipikus narratívák feltérképezésén keresztül arra törekszem, hogy bemutassam a prostituáltak miként beszélnek el magukat és környezetük jellegzetes szereplőit (futtatókhoz, élettársukhoz és a más prostituáltakhoz fűződő viszonyukat).

KELEMEN ESZTER

ESSRG Kft és Budapesti Corvinus Egyetem Döntéelmélet Tanszék/ ESSRG Ltd. & Corvinus University of Budapest, Department of Decision Sciences

Lokális gyakorlatok és területi sajátosságok a társadalmi különbségteremtésben

Az ember-természet viszonyrendszer eltérő reprezentációi: gyerekrajzok a Kiskunságból

A kiskunsági Homokhátság természeti értékekben gazdag, különleges táj: művelt területek, homokbuckák, legelők, szikes tavak és tómedrek váltogatják egymást. E térségben az elmúlt évtizedekben nem csupán a társadalmi-gazdasági rendszerben, de az ökológiai rendszerben is jelentős változások zajlottak. Előadásomban arra szeretnék rámutatni, hogy az ember-természet viszony krízishelyzetben való újraértelmezése segíthet az eltérő társadalmi csoportok közötti azonosságok felfedezésében.

2006-tól kezdődően interjúkkal, fókuszcsoportokkal és kérdőívekkel vizsgáltuk a kiskunsági Homokhátság lakosainak természetéről alkotott percepcióit, az ún. ökoszisztéma szolgáltatások koncepcióját használva. A felnőtt lakosság tudásának, tapasztalatának és értékválasztásának sokféleségét látva 2014-ben a kutatás kiterjesztése mellett döntöttünk. Rajzversenyt hirdettünk a kutatási terület általános iskoláiban, hogy a felnőttek percepcióit összevethessük a gyerekek vizuálisan kifejezett véleményével, érzéseivel; s hogy hangot adjunk a felnőttek jövőről szóló diskurzusában a jövő felnőtteinek is. A rajzverseny témája az ember-természet viszony jövőbeli változása volt.

A gyerekrajzok néhány jól elkülönülő üzenet köré csoportosultak: a robotok uralma és a természetvédelem rezervátumszerű megerősödése mellett markánsan megjelent a víz eltűnése és visszatérése, mint jövőbeli lehetőségek. A művészetterapeuta szemével is megdöbbentőnek tűnt a pesszimisták nagy aránya – a rajzok csaknem egyötöde valamilyen negatív várakozásról, félelemről tanúskodott színhasználatával vagy témaválasztásával. Szintén meglepő az emberek és az ember által kialakított infrastruktúra (tehát az emberi jelenlétre utaló jelek) hiánya a rajzokon. A gyerekrajzok elemzése rávilágít arra, hogy az ember-természet viszonyról alkotott percepciók változatosak; a természetben zajló kritikus folyamatok azonban hasonlóképpen képződnek le még az egymástól távol álló társadalmi csoportok vagy generációk körében is. Ez az ember-természet viszony mélyén fellelhető azonosság – a természettől való függésünk – felfedezése fontos erőforrás lehet egy alkalmazkodóbb és fenntarthatóbb társadalmi berendezkedés kialakításában.

Diverging representations of the human-nature relationship: children's drawings from the Kiskunság

Cultivated agricultural fields, sand dunes, pastures, saline lakes and dried lake beds are just a few examples of the diverse landscape mosaic the visitor can see when travelling through the Homokhátság area, Central Hungary. This ecologically rich and diverse area went through considerable socio-economic and environmental changes in the last decades, which highly influenced the local perceptions of human-nature relationships. This presentation shows that reinterpreting human-nature relations might help find a common ground among diverse social groups.

Local people's perception of nature and natural processes have been investigated in the Homokhátság since 2006 through interviews, focus groups and questionnaires. Realizing the diversity of knowledge, experience and value commitments of the local adult population led us to broaden our scope, therefore we organized a drawing competition for local children in 2014. Pupils from primary schools located in the research area were asked to draw their expectations about human-nature relationship in 2065. The major aims were to combine adult perceptions with children's visual

expression of opinion and feelings, and to give voice to the (usually silent) next generation in present day discussions.

Children's drawings grouped around a few distant topics, such as the conquest of robotics, nature reserves as refuges, desertification, and artificial inundation. The relatively high proportion of pessimists were remarkable: almost one fifth of the pictures showed negative expectations or fear. The presence of human beings and technology/artefacts were limited or completely missing in many drawings, holding again a strong message about how human-nature interactions might evolve. The descriptive analysis of the drawings highlighted that despite the diversity of perceptions of human-nature relationships, critical processes are understood in similar ways by diverse social groups embedded in the same ecological context. Realizing the deep commonality of perceptions about human-nature interactions can be an important resource when creating a more sustainable and adaptive social configuration.

Tiszaeszlári vérvád: egy antiszemita toposz virtuális megjelenései

Előadásomban a bizonyos rendszerességgel újra és újra felbukkanó, felelevenített, egyik hagyományos és közkedvelt szélsőjobboldali, antiszemita mítosz és toposz, az 1882-es tiszzaeszlári vérvád legújabb megjelenései formáit vizsgálom.

Bár maga az esemény több mint száz éve történt, az azóta eltelt időben pedig különféle politikai és ideológiai értelmezések kapcsolódtak hozzá, át és újraértelmezték (értelemszerűen minden esetben az adott korszak és csoport szellemisége és érdekei alapján) ez a folyamat máig nem ért véget. Az online térben a különböző szélsőjobboldali mozgalmak, nemzeti radikális csoportok, szubkultúrák és pártok, könnyedén összegezhetik és bemutatathatják azt a történetet, azt a variációt melyet igaznak, valóságosnak fogadnak el. Tételeken cáfolhatják az ettől különböző narratívákat, a politikai ellenfélnek, vagy akár ellenségnek tekintett közösségek másféle értelmezéseit, melyek a vérvád realitását értelemszerűen tagadják. Lehetőséget adnak ezek a felületek a megemlékezés ilyen-olyan formáira, legyen az egy híradás egy szerveződő programról, vagy éppen egy alkotás közzététele, melyeknek közös eredője a tiszzaeszlári vérvád és annak vélt áldozata Solymosi Eszter alakja és személye.

Ugyanakkor a konkrét történet újramesélése és megörökítése mellett e fórumokon megtalálhatók olyan cikkek, írások is, amik egyfajta tényfeltárásként beszámolnak napjaink, illetve a közelmúlt gyanított rituális gyilkosságairól. Előadásomban megkísérelném bemutatni, hogy milyen motívumok azok, amik rendszerint felbukkannak a mai értelmezésekben s amik visszautalnak az eredeti történetre is. S melyek azok a mintázatok, amik már az 1882-es események utáni korszakokban rakódtak rá a történetre ezzel bővítve, gazdagítva szimbolikáját és mitológiáját. Végül-e rövid diakrón áttekintés, néhány történeti példa felvillantása után, reményeim szerint láthatóvá válik, hogy az információ átadásának, közlésének módjai, eszközei megváltozhattak ugyan, az üzenet, a tartalom, azaz végső soron a történet magva, fő motívumai meglepően állandók, stabilak maradtak.

Blood Libel of Tiszaeszlár: the virtual appearances of an anti-Semitic motif

In my presentation I would like to analyse one of the traditional and popular far-right, anti-Semitic myth or motif, the Tiszaeszlár affair, which was a blood libel in the late nineteenth century and which is reappearing regularly in the political discourse of the radical far right groups.

While the concrete event occurred over a hundred years ago, since then various political and ideological interpretations were and are attached to the story of the event. It was always reviewed and re-interpreted according to the intellectuality of a certain era, and according to the interests of the interpretative groups. And this process of re-interpretation is still not finished. In the online space, far-right movements, nationalistic radical groups, sub-cultures and parties can easily present their variation, version of the story which is true and realistic for those communities and therefore it is the accepted truth amongst them. These online forums give the opportunity to refute the various narratives of those communities which are considered as political opponents or even enemies as they give a different narrative, interpretation of the blood libel. These online areas allow the various forms of remembrance, such as news about programmes, or even the publication of some artworks, which always have the common resultant: the story of the Tiszaeszlár affair, and the figure of the alleged victim, Eszter Solymosi.

However, beside of the retelling of this specific story, some additional contents can be found in these forums, articles for example, which report on recent suspected ritual murders as a kind of fact-finding. In my presentation I would attempt to show those motifs, which are the ones that usually crop up in today's interpretations and also refer back to the original story as well. And what are the patterns that were laid on to the original story after the events of 1882 in different eras of the Hungarian history, and how this process expanded, enriched the symbolism and mythology of the Tiszaeszlár blood libel. Finally, after this short historical review, I hope it becomes apparent that while ways and means of technology could have changed, the main motives of the message and the story are remained surprisingly constant and stable.

KMETTY ZOLTÁN

Eötvös Loránd Tudományegyetem/ Eötvös Lorand University

BOZSONYI KÁROLY

Károli Gáspár Református Egyetem/ Károli Gáspár University of the Reformed Church

Big data

Öngyilkosságok szezonális mintázatai a twitter bejegyzésekben

A mindennapi élet digitális leképeződése és adattá válása új, korábban elképzelhetetlen lehetőségeket nyit a társadalomtudomány számára. Nem kutatási céllal keletkezett valós idejű és a valódi viselkedés digitális lenyomataként keletkező információk hatalmas adat korpuszokat generálnak, melyeket szokás „big data” -ként hivatkozni. Ezekben a big data korpuszokban érdemes megpróbálni olyan általánosítható mintázatokat keresni, melyek kapcsolatba hozhatók valamely érdekes és fontos tudományos problémával.

Előadásunkban a több száz millió twitter üzenetből kiindulva keressük arra a kérdésre a választ, hogy az öngyilkosságok elkövetésében szerte a világon megfigyelhető markáns éven belüli szezonális (tavasz-nyár éves átlag feletti öngyilkosság, ősztél éves átlag alatti öngyilkosság) és héten belüli (hétfői maximum, vasárnapi minimum) ingadozás megfigyelhető-e az öngyilkossággal, illetve depresszív hangulattal kapcsolatos twitter bejegyzések időbeli eloszlásában.

A geokódolt üzenetek közül leszűrjük az USA területéről származó tweeteket és ebben keressük az öngyilkosság/depresszív hangulat kulcs szavainak időbeli mintázatait. Egy korábbi tanulmány a twitter üzenetek releváns kifejezéseinek területi eloszlása és az USA területén elkövetett öngyilkosságok eloszlásainak térbeli struktúrája között talált korrelációt. Emiatt azt várjuk, hogy twitter üzenetek időbeli dinamikája is követni fogja az öngyilkosságok megfigyelhető időbeli struktúráját.

Seasonality patterns of suicide in the US – a comparative analysis of Tweets and suicides committed

The use of Big Data creates plenty of new opportunities to analyse and understand the mechanisms of the social world. But there are also many questions about the utilization of these kinds of data. In most cases (especially with online data) the lack of external validity is one of the main ones. In a field as young as this one, it is useful to compare the results with other well-known social trends: if the results based on this kind of data are comparable with the earlier results based on traditional techniques that have more external validity, we can get closer to understand the validity of the data source better. In this paper we try to test this kind of validity in a case of suicide-analysis in the USA, comparing data about the population with twitter data (which we can consider as Big Data). It is important to mention that this research is not the first on this topic. A paper from 2014 (Jashinsky et al 2014) analysed the spatial correlation of suicide and tweets about suicides in the US, and found a strong relationship between them. Our paper focuses on the time factor of the suicide.

It is a well-known phenomenon, that suicides follow a clear seasonal pattern. There are minor differences between countries, but the main trend is that the rate of suicides is high in the spring and summer and low in the winter (Warren-Smith-Tyler 1983, Massing-Angermeyer 1985, Zonda-Bozsonyi-Veres 2005) There is also a strong weekly pattern: the risk of suicide is high on Monday, and much lower at the weekend. (Massing-Angermeyer 1985) In this paper, we try to identify these

seasonal and weekly patterns using twitter data. We collect tweets about suicide, which are geolocated in the USA in a fixed 5 year period. With these data we can compute the seasonal and weekly differences of suicide in tweets and compare them with similar data, which shows the rates of suicides committed. Our hypothesis is that the two time-series will have similar seasonal patterns.

KÖNCZEI GYÖRGY

ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar Fogyatékosság és Társadalmi Részvétel Intézet FOTRI/ ELTE
Barczi Gusztav Faculty of Special Education Institute for Disability and Social Participation

A Fogyatékosságtudományi Szakosztály ülése

Adalékok a Taigetosz-történethez

Előzetes:

OTKA-kutatást végzünk. A Fogyatékosságtudományi (poszt)Doktori Műhely keretei között vetődött fel először pályázatunk központi kérdése. Vajon a Taigetosztól az esélyegyenlőségig való menetelésnek vannak-e ellenirányú tendenciái? A kérdés felvetésére hatása volt a kritikai fogyatékosságtudomány zászlóbontása is.

A kutatás a (feminista) fogyatékosságtudomány keretein belül vizsgálja a fogyatékosnak bélyegzett magzatok világrahozatalát

(1), az intellektuális fogyatékossággal élő nők reprodukciós szabadságát

(2), illetve a 0-6 éves korú fogyatékossággal élő gyermekek örökbefogadási esélyeit

(3) elméleti és empirikus eszközökkel. E vizsgálatokat komplex jogi és alapos fogyatékosságtörténeti elemzésekkel egészítjük ki.

Megmutatjuk, hogy az inklúzió és a durva exklúzió egyszerre való jelenléte végigkíséri a társadalomfejlődést. Alapszemléletünk politikamentes. Nulladik szintű előfeltevésünk, hogy nem a napi politika, hanem a közgondolkodás annál lényegesen mélyebben húzódó előítéletei, sztereotípiái és ún. kulturális narratívái a dominánsak. Participatív kutatást végzünk (Marton - Könczei 2009) az adott területek sajátosságainak megfelelően.

Megmutatjuk azokat a kirekesztő attitűdöket, amelyek megszabják ki érdemes az életre, ki lakhatja és ki nem lakhatja a mi világunkat. Elemezzük azokat a hatalmi diskurzusokat, gyakorlatokat és politikákat, amelyek szerint a fogyatékosság kizárólag korlátozottságot, hátrányt, társadalmi stigmát, életre nem érdemes létet jelent

Rövid kifejtés:

Az előadás bemutatja a kutatás eddigi a fogyatékosságtörténeti módszertani eredményeket. Ezek mellett azon újabb összefüggéseket is, amelyek a fogyatékossággal születendő magzatok elvétele, az érintett személyek sterilizációja, illetőleg a fogyatékossággal élő gyermekek örökbefogadása kapcsán jutott.

New Developments in Disability History Research

The Context:

This is an OTKA-research project. The idea of our main research question came up in a Disability Studies Doctoral Workshop some years ago. It is as follows: "Are there counter tendencies to the positive developments (e.g. CRPD) in our postmodern age?" the rise of Critical DS as a critical social science discipline did have a relevant effect on our way of thinking.

So the research, in the era of biomedical technology, is to be based on the view of (feminist) disability studies. We analyse the issues of:

- 1 the giving birth to fetus being stigmatized as disabled ones,
- 2 the chances of adoption of disabled children – between 0-6 years and
- 3 the reproductive autonomy of women living with intellectual disabilities.

Short Summary:

The presentation will present the findings of the research in a doubled structure. First, the newest results of methodology of disability history will be communicated. Secondly it will refer to the historical contexts:

of sterilization of persons with disabilities,
of abortion of fetuses with disabilities and
of adoption of children with disabilities.

KOPASZ MARIANNA

Magyar Tudományos Akadémia Társadalomtudományi Kutatóközpont Politikatudományi Intézet/
Hungarian Academy of Sciences Centre for Social Sciences Institute for Political Science

A Fogyatékoságtudományi Szakosztály ülése

**Az értelmi fogyatékosággal élők életminősége és ellátási költségei különböző lakhatás formákban.
Nemzetközi tapasztalatok és módszertani tanulságok**

Az értelmi fogyatékosággal élők intézeti és közösségi lakhatási formákon belüli életminőségének és ellátásának költségei kulcsfontosságú kérdések az intézménytelenítési (férőhely-kiváltási) folyamat kezdetén járó országok, s közöttük Magyarország számára is. Az előadás célja, hogy áttekintse az angolszász országokban lezajlott intézménytelenítési folyamatot kísérő, az egyes lakhatási formák ellátási költségeire és életminőség-outputjaira irányuló kutatások fontosabb megállapításait. A vizsgálatok eredményeinek puszta ismertetése helyett hasznosabbnak tűnik a téma problémaorientált tárgyalása. Ennek megfelelően az előadás azokat a módszertani dilemmákat veszi számba, amelyek az életminőség- és költségvizsgálatok tervezése során felmerülnek, illetve megoldásra várnak. Külön is foglalkozunk azzal a kérdéssel, hogy az értelmi fogyatékosággal élő személyek egy főre jutó ellátási költségeit hogyan befolyásolják a különböző létesítményszintű jellemzők (pl. a lakhatási forma, létszám) és az ellátottak különböző egyéni szintű jellemzői, mint például az adaptív viselkedés vagy a magatartászavar.

Quality and costs of residential arrangements for people with intellectual disabilities. International experience and methodological lessons

The quality and costs of supporting people with intellectual disabilities in different living arrangements are important issues for countries at the outset of the deinstitutionalization process such as Hungary. The aim of this presentation is to review the most important findings of research conducted in the UK and the U.S. on the service costs and quality outcomes of residential alternatives. Taking a problem-oriented approach, we discuss the methodological challenges that researchers face when studying the costs and quality outcomes of living arrangements for people with intellectual disabilities. We attempt to identify the factors that influence the costs of residential services, including client characteristics (e.g. adaptive behaviour, challenging behaviour) and setting characteristics (service model and size of setting).

KOVÁCS ÉVA

Magyar Tudományos Akadémia Társadalomtudományi Központ Szociológiai Intézete/ Institute of Sociology, Hungarian Academy of Sciences
kovacseva@chello.at

Beszédes hallgatás

„Ha a csend beszélni tudna” – A csend helye, ideje és jelentése az élettörténeti interjúban

Aki interjúzott már, szembesült azzal, hogy mesélője egy váratlan pillanatban elhallgat, majd az elbeszélés fonalát egy másik helyről vagy időből veszi fel újra. A csendnek számos oka lehet, ezért jelentését mindig érdemes az interjú elemzése során megfigyelni - legalábbis kísérletet tenni a megfejtésére. Az élettörténeti elbeszélések általában követnek valamiféle saját dramaturgiát, melyet a mesélő részben tudatosan követ, részben a felidézett történetek "veszik át az uralmat" az elbeszélés felett és alkotják meg annak dramaturgiáját. A legegyszerűbbtől a legbonyolultabb felé haladva: a) az elbeszélést megállíthatja a szünet, amely az elbeszélt történet hatását hivatott felerősíteni (hatásszünet); b) megtörheti az (el)hallgatás, amikor a mesélő az elbeszélés közben torpan meg, mert olyan témához érkezett, amelyről inkább nem beszélne; c) megszakíthatja a csend, amikor a mesélő - különböző, az előadásban felvillantott okokból - nem képes tovább folytatni a történetét. Mindhárom fő típus diskurzíve meghatározott: a társadalmilag bevett szokás- és normarendszer nagyban előírja, miről beszélhetünk és mit kell elhallgatnunk. A narratív biográfiai módszer alapján a kutató kísérletet tehet a csend jelentéseinek feltárására, megértésére. Az előadáson keresztül azt mutatom be, milyen elemzési lehetőségek kínálóznak a csend tudományos megértésére.

If silence could speak – Place, time and meaning of the silence in biographical interview

KOVÁCS TERÉZ

PTE BTK Társadalom- és Médiatudományi Intézet / Department of Communication and Media Studies
kovacs.terez@pte.hu

A Tér Település Társadalom Szakosztály ülése

Erdőbénye: A hagyományos és a posztmodern falu között félúton

Erdőbénye Észak-Kelet Magyarországon, a Tokaji járásban, gyönyörű természeti környezetben található, ahol évszázadok óta Magyarország leghíresebb borait, közöttük az aszút is készítik. Erdőbényén a második világháború után még 3000-en, de ma már csak 1000-en laktak. A faluban az elvándorlás és az elöregedés következtében egyre több lett az üresen álló ház, amelyeket először a középosztálybeli városiak vettek meg hétvégi háznak, majd az ezredforduló tájékán már megjelentek olyan felső-középosztálybeli városiak, akik nemcsak házat, hanem szőlőbirtokot is vettek és elkezdtek bort eladásra termelni. Hogy minnél nagyobb legyen a bevételük kitalálták, hogy a bort helyben egy fesztivál alkalmával adják el, ahová szintén a felső-középosztálybelieket városiakat vártak. A fesztivál 2009 óta minden évben lezajlik és igen nagy közönségsikernek örvend. (Három nap alatt 5000 jelennek meg). A helyiek felemásan tekintenek erre a fesztiválra, mert a kezdetekkor azt hitték, hogy ezzel munkahelyek is teremthetnek számukra, de ebben csalódnuk kellett. A városi borászok pedig értetlenül állnak a helyiek csalódottsága előtt, mert nem értik miért nem örülnek a fesztiválnak. A helyiek és a városi borászok között nincs partneri kapcsolat, mert az ő érdekeik és értékeik nagyon távol vannak egymástól, továbbá a közöttük lévő társadalmi különbségek is nagyok.

KRÉMER BALÁZS

Debreceni Egyetem/University of Debrecen

kremerb@mail.datanet.hu

A demokratikus "uralom" esélye Magyarországon

Néhány szempont a legitimitás hiányához

A katartikus rendszerváltás eredetileg a lakosság nagy támogatását élvező, legitim fordulat volt. Ám az ígéretes kezdetek után a gazdasági és politikai rendszer elveszítette legitimitását, az új rendszer sohasem élvezte a lakosság igazi, mély elfogadását és támogatását. Bár szociológiai eszközökkel igen nehéz igazolni általában a "nincseket", a legitimitás hiányát – ehhez néhány szempontot fogok megpróbálni nyújtani.

A legitimitást gyakran értelmezik túlzón leegyszerűsítetten, legitimnek tekintve minden szabályos választással elnyert hatalmat. Ennél azonban a legitimitás bonyolultabb fogalom, a (piac)gazdasági hatalom legitimitásához pl. nélkülözhetetlen valamiféle meritokratikus megalapozás, annak elismerése, hogy a tőke és a gazdaság forrása valamiféle érdemként elismert teljesítmény, siker, eredményesség. A magyar nyelv azonban már az érdemet sem a teljesítménnyel szinonim fogalomként használja, magyarul az érdem inkább konform lojalitás a rendszerhez és annak szolgálata. Hogy a Magyar érdem az nem meritokratikus, azt megerősíti a "tőke nélküli átmenet a tőkés gazdaságba" története is. Polányi Károly koncepcióját és fogalmait adaptálva, a hazai torzult "kis átalakulás" a tőkés gazdaságba nem a korábbi megtakarításokra és befektetésekre, hanem a "látens termékekre", a földre (és ingatlanra), a pénzre és a munkaerőre épült. E látens javakra épülő átmenet nem teljesítményeket, hanem politikai kapcsolatokat és lobbizást, olykor megtúrt jogsértéseket (pl. korrupciót) tett meg a gazdasági hatalom ál-legitim alapjául.

A legitimitás hiányának másik tényezője a "társadalmi dialógus" hiánya, vagy legalábbis "fönről lefelé egyirányú" karaktere: Egy demokratikus legitimitáshoz nélkülözhetetlen az, hogy az emberek megérthessék, hogy a politikusok és az állam mit miért tesznek, hogy elmagyarázzák azt, hogy az emberek elhihessék, hogy értük teszik, amihez úgy érzik, meghallják és meghallgatják őket, hogy hallathatják a hangjukat. Ehhez a Magyar társadalomban az államon kívüli civil szereplők is hiányoznak, vagy nagyon gyengék. Ebben szerepet játszott az is, hogy az állam sikeresen kontrollálja, befolyásolja, gyakorta manipulálja is a nem-állami szervezeteket ("CÖF").

Some insights for the lack of legitimacy

The cathartic political transition and the shift to market-economy were originally widely supported and legitimate. After the promising start the new regime lost original public support and could not establish a legitimate social, economic and political foundation of the regime. While it is extremely difficult to give sociological explanations for any "non-existence", I will try to give some insight to do so.

The complex term of legitimacy is often used in a simplified way, as ruling power is legitimate if it was gained by fair and transparent election. In contrast of that, legitimate economic power need to be somehow "meritocratic", based on recognized and respected economic achievements. In the Hungarian language "merit" ("érdem") does not mean successful achievements, rather "conformist service of and embeddedness into the order". This understanding was confirmed by the strange capital-less transition into capitalist economy and society. The source of capital and economic power during our biased "small transition" was not savings invested earlier, rather capital accumulated from "latent commodities" – adopting terminology and concept of Karl Polányi, as land (and real estate), money and manpower. That means also a kind of "fake legitimacy" of markets and capital: market

and competition based economic achievements were replaced by political connections, lobbyism and sometime by definite trickeries and tolerated breaches of the law e.g. corruption.

The second major factor of the lack of legitimacy is the lack (or the “one way, top-bottom character”) of social dialogue: for a democratic legitimacy people would need to understand why politicians do what they do, they need to explain why, to feel they are heard and listened, they can make their voices heard. For such a legitimacy Hungary has always missed a potent “out-of-the-state-body” civic society, the state intended successfully to dominate and control civic society, sometime even purely manipulate state-collaborating NGOs (“CÖF”).

Ongoing protest movements try to confront the government – but also try to fight for new forms of social dialogue and legitimacy.

Megértés és jelentéstulajdonítás. Egy Moldvában végzett etnográfiai terepmunka kritikai újragondolása

A kulturális antropológia tudományos érdeklődése az 1980-as években fordult az etnográfia lokalizációs stratégiáinak irányába, elméleti és módszertani vitákat generálva. Az 1990-es évekre megfogalmazódott az igény a földrajzilag és kulturálisan adott helyhez kötött terepfogalom kritikai megközelítésére és új kutatási módszerek kialakítására. A klasszikus terepmunka testet öltött gyakorlata normatív és semleges volt, a terepmunkás teste társadalmi nem és faj nélküli, szexuálisan inaktív szubjektumot takart. A terepmunkát végző személy nem fizikai aktusokon keresztül, hanem egy mélyebb, hermeneutikai természetű kontaktuson keresztül kapcsolódott az otthontól távoli terepen élőkhöz, viszonyukban a megértés kulcsát a nyelv megtanulása, az együttlakás és a kulturális tudás elsajátítása jelentette (vö. Cilfford, James: *Spatial Practices: Fieldwork, Travel, and the Disciplining of Anthropology*. In Gupta, Akhil – Ferguson, James (eds.): *Anthropological Locations. Boundaries and Grounds of a Field Science*. 1997: 185–222. Berkeley–Los Angeles–London: University of California Press).

Ugyanebben az időszakban a kutató és kutatott közötti viszony kritikai szemrevételezésének egyik hatása volt például a kollaboratív kutatás vagy együttműködő módszerek (collaborative research) megjelenése az 1990-es években, amelyek a két fél kapcsolatában kódolt hatalmi különbségek kiegyenlítésére törekedtek. Ekkor már világossá vált, hogy a kulturális antropológia akadémiai gyakorlata se etikailag, se politikailag nem semleges természetű, továbbá, hogy a diszciplína olyan térben működik, ami nem mentes a morális vagy politikai képzetektől, illetve érdekektől.

Előadásomban arra vállalkozom, élve a diszciplína kritikai gyakorlatának eszközeivel, hogy a 2006-2007-ben a moldvai Lujzikalagorban (Luizi-Călugăra, Bacău, Románia) végzett állomásozó terepmunkámat közel tíz évnyi távolságból újragondoljam. Olyan, napjainkra klasszikussá vált problémák egy részével foglalkozom, mint például ki, vagy mi alakította, és hogyan, a terepanyagok keletkezését, kiket és mit reprezentál az.

LAKATOS ZOLTÁN

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar/ Budapest University of Technology and Economics, Faculty of Economic and Social Sciences

Vallásszociológia Szakosztály ülése

A vallásosság és a tekintélyelvűség megkülönböztetésének hiányából adódó félreértések a politikai diskurzusok és társadalomtudomány közötti forgóajtóban¹

A vallásosság "professzori", szekundér adatelemzésre támaszkodó kutatásától a kultúraközi összehasonlításokat lehetővé tevő kérdőíves vizsgálatokig tartó ív nem mindig járt a kutatási programok fejlődésével. Ez összefügg a változócentrikus paradigma térnyerésével, amelynek fókuszában állandónak és homogénnek tekintett szubsztanciák és azok egymásra gyakorolt hatásai állnak -- szemben a szociológia klasszikus korszakát meghatározó, az emergens minőségeket előtérbe helyező szemlélettel. Az egyik befolyásos, az Inglehart-iskolából kinőtt, változócentrikus kutatási paradigma a vallásosságot (1) "premodern", így (2) a tekintélyelvűséggel átfedésben álló jelenségnek tekinti, ami (3) a modernizáció során visszaszorul, illetve (4) ahol mégsem, ott különböző társadalmi patológiákkal (kirekesztő magatartás, politikai erőszak, stb.) függ össze. Az előadásban ismertetett vizsgálat korrespondencia elemzéssel kimutatja, hogy a vallásosság és tekintélyelvűség külön dimenziók, melyekkel pontosabban írható le az értékrendszer szerkezete és kultúraközi különbségei, mint Inglehart módszereivel. A már publikált szerkezeti elemzést továbbgondolva több mint 70 nemzet a World Values Survey 1981 és 2014 között felvett mintáit használó idősoros (ökológiai) elemzése megkérdőjelezi Inglehart poszmaterializmus-tézisének a vallásosságra vonatkozó állításainak több részét. Az eredményeknek a jelenlegi európai menekültválság uralkodó ideologikus értelmezése ad aktualitást, különösen az iszlám kultúra vonatkozásában. Ez a Bernard Lewis munkásságára visszavezethető felfogás Samuel Huntington "civilizációk összecsapása" tézisének köszönhetően vált népszerűvé Nyugaton. Bár Huntington tézisének befolyása a publikálása óta megjelent kritikák nyomán empirikus kutatásokban nem jelentős, egyes, a politikai retorikával szimbiózisban álló akadémiai diskurzusokban továbbra is fontos hivatkozás. A tekintélyelv és a vallásosság elkülönülése, a kulturális változás iránya e dimenziók mentén, valamint azok kapcsolata a politikai konfliktusokkal Huntington tézisének azokat az építőelemeit is megkérdőjelezi, amelyeket magát az "összecsapást" egyébként alapjaiban bíráló Inglehart is igazoltnak talált.

Conflating religiosity with authoritarianism: how misconceptions percolate through the revolving door between political discourse and academia

From the 'professorial' sociology of religion relying on secondary analysis of data through the large-scale surveys allowing cross-cultural comparisons, the trajectory has too often lacked substantive improvement. That is because of the dominance of a variable-centred tradition that defines its inquiry as a study of homogeneous and stable substances – in opposition to the focus on emergent qualities, a hallmark of classical sociology. The variable-centred paradigm stemming from Inglehart's postmaterialism thesis conceives of religiosity as a (1) 'premodern' phenomenon that (2) has a significant overlap with authoritarianism and (3) recedes with modernization, and the (4) persistence of which corresponds to pathologies of various sorts (e.g. discrimination, political violence). Using

correspondence analysis, this study isolates religiosity and authoritarianism as distinct constructs and provides a more accurate description of the structure of (as well as cross-cultural differences in) values than what has become standard in the Inglehart school. A follow-up to the structural analysis in print, the longitudinal analysis at the ecological level of data collected in the World Values Survey between 1981 and 2014 lays doubt on various facets of Inglehart's postmaterialism thesis regarding religiosity. The presentation extends on the implications against the backdrop of the dominant ideological interpretation of the current refugee crisis in Europe, with special focus on Islam. This harks back to the work of Bernard Lewis, later popularized in the West thanks to Samuel Huntington's 'clash of civilizations' thesis. While owing to its wide body of critique, the influence of Huntington's thesis is not significant in empirical research, it nonetheless still constitutes a powerful reference in academic discourse in symbiosis with political rhetoric. The account of authoritarianism and religiosity as separate dimensions, the trajectories of cultural change along them as well as associations with political conflict questions also those building blocks of Huntington's thesis that even Inglehart, while highly critical of its core (the 'clash') has continued to uphold.

MÁTÉ DEZSŐ

MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Kisebbségkutató Intézet / HAS Centre for Social Sciences
Institute for Minority Studies

Etnikai Kisebbségkutató Szakosztály

Halmazottan a társadalom peremén – a Roma LMBTQ közösség szemszögéből

Mind a Roma, mind az LMBTQ emberekkel kapcsolatban jelentős számban léteznek tudományos kutatások, nagy számban állnak rendelkezésre publikációk, és rendszeresek mindkét témában a nyilvános viták is. Ennek ellenére a Roma LMBTQ embereket, mint társadalmi csoportot, továbbra is a jelentős peremre szorítás és tabu övezi, így ez a csoport társadalmi szinten gyakorlatilag láthatatlan. Némelyek azt állítják, hogy a két csoport (a Romák és az LMBTQ emberek) tagjai genetikailag kódoltan „deviánsak”. Mások a többségtől való eltérés okát a társadalmi -gazdasági, kulturális, nyelvi és „életvitelbeli” különbségekben látják. Előadásom a többszörös (vagy interszekcionális) diszkrimináció szemszögéből tárgyalja a Roma LMBTQ emberek helyzetét, akik az elnyomás sajátos formáival szembesülnek a társadalomban – amit a rasszizmus, az idegengyűlölet, a homofóbia és transzfóbia egy-szerre jellemez. Azt remélem, hogy, elindíthatok egy gondolt – provokáló

Multiplied marginalisation of the Roma LGBTQ Community point of view in Hungary

Although there is extensive academic literature as well as public discussion about the Roma and LGBTQ people, the particular subgroup of LGBTQ Roma is often surrounded by a lack of awareness, taboo, and thus invisibility. If we look deeply and critically at the representations of Roma persons we can easily find the main conclusion. The definition of the identity of the social group is composed of pieces of external knowledge that often include elements which can be interpreted as unfavourable. The process of categorization and determination by other people can result in unbalanced self-definition for the Roma LGBTQ persons. Some existing sources have argued that the inherent ‘deviance’ of these two minorities are genetically coded. Others believe that socio-economic, cultural, linguistic, and ‘lifestyle’ elements are what separate these groups from the majority. This presentation looks at the topic through the lens of multiple (or intersectional) discrimination and argues that Roma LGBTQ people are subject to particular forms of oppression at the intersection of racism, xenophobia, homophobia, and transphobia. The presentations will provide an overview of intersections of marginalized identities and will discuss the particular workings of oppression and identity forming of Roma LGBTQ people.

Hogyan tanítsunk társadalomtudományt?

Döntési technikák kurzus – tapasztalati tanulás a tanteremben?

Prezentációinkban a tapasztalati tanulás adta lehetőségeket mutatjuk be egyetemi keretek között. Oktatói csoportunkkal beszámolunk arról, hogy miképp alakítottuk át kurzusunkat e tanulási filozófia mentén. Izgalmasnak találjuk azt a folyamatot, ahogy a korábban már ismert, bár döntően kis csoportokra alkalmazott tapasztalati tanulási modell megoldást adhat a „tömegszerű” felsőoktatás kihívásaira.

A Döntési technikák tárgy a BA képzésben a legtöbb szakon kötelező tárgy 4 kreditért, melyet a Gazdálkodástudományi Kar összes, azaz sokféle alapszakján tanítunk, vegyes szak összetételű, eltérő évfolyamokról érkező diákok 40 fős szemináriumi csoportjaiban.

Röviden bemutatjuk, mi történik a kurzus során, de fókuszunkban a változások, a küzdelmeink és az eddigi eredmények állnak. Mivel a tárgy keretén belül probléma-megoldási módszereket alkalmaznak a diákok, hozzájuk közel álló valódi problémák elemzésére, így több síkon is történnek változások: tanulás történik a témáról/problémáról, a tárgy kínálta módszerekről, és a kurzus folyamán tudatosan bevezetett rendszeres reflexió következtében önmagukról, mind egyéni, mind csoportos működésüket illetően.

Az erre a szemléletre való átállás jelentős változást hozott az oktatói szerep tekintetében, valamint a foglalkozások és előadások formájában és funkciójában. A reflexió oktatása és a reflexió oktatóként való alkalmazása mára túlmutat az e tárgyat fejlesztő csoportunkon. Az egyetemi közegben nem ez a módszer az elterjedt, ám működésünk nyomán számos tovaryűző hatás lehetősége látszik az oktatói közösségben. Nem utolsósorban azt is elmondhatjuk, hogy ez a működésmód nem csak a hallgatóknak jó, magunkért is csináljuk. Azt tapasztaljuk, hogy az ilyen folyamatot kísérni, lehetővé tenni is izgalmas. Oktatóként a közös munka során letisztultak oktatási céljaink és szándékaink, módszereink és hozzáállásunk, valamint tudatosodott számunkra saját oktatói hitvallásunk, közös céljaink.

A diákok a csoportmunka, a csoportos reflexiók hatására egyéni fejlődésről számolnak be, míg a választott problémát feldolgozó szisztematikus munka – a kurzus tananyagának alkalmazása – hatására érzékenyebbé válnak a társadalmi problémákra is.

Course on Decision Techniques – Experiential Learning in the Classroom

This presentation aims at exploring the potentials of experiential learning in a university context. Our group of lecturers discusses the journey through which our course has been reshaped by this learning approach. We find it exciting, how the philosophy and model of experiential learning, which has been available for decades, and is usually applied in small groups, seems to be able to respond to the challenges of today's mass higher education.

We are illustrating our experience on the case of 'Decision techniques', an undergraduate course provided at a Hungarian business school for nearly all specialisations (e.g. Accounting, Management, Informatics), in seminars of 40 students.

When teaching this course the fundamental contextual characteristics are the challenges of mass higher education and the dominance of the mainstream business paradigms. The paper discusses the key features of experiential learning – such as the roles and responsibilities of the learner (i.e. from taking initiative, making decisions and being accountable for the outcomes) and the processes of engagement – , as well as the competences. When exploring the latter, our focus is not only on

student competence development, but the competences of educators specific to experiential learning are also critically discussed.

As norms are not persistent, context and value systems are changing, competences enabling reflectivity and critical thinking can help individuals and organisations to operate in a more conscious and responsible way. Throughout this learning process the students constantly reflect upon their work, give and receive feedbacks from their mates, experience self-development individually whereas working on social issues they are becoming more and more aware of their further responsibilities even on broader, social level.

In our roles as educators we aim at developing competences (knowledge, skills and attitudes) that enable future individuals/students to operate in a reflective way, and also we find ourselves in a process of continuous reflection through which our professional credo in teaching are becoming clearer and more conscious.

Idős szülők és gyermekeik közötti támogatások: Magyarország európai összehasonlításban

Öregedő társadalmak számára az egyik lehetőség a folyamat következményeinek tompítására, ha a családok növekvő szerepet játszanak az idősek ellátásában. Ebben a tanulmányban a felnőtt gyermekek által idős szüleiknek nyújtott segítséget (gondozás, segítség háztartási munkában) vizsgálom Magyarországon, ahol az állam részvétele az idősek gondozásában viszonylag kismértékű. A tanulmány egyik célja, hogy elhelyezze Magyarországot az európai transzfer-rezsimekben (Albertini és Kohli 2012), másik célja pedig, hogy megvizsgálja az idős szülőknek nyújtott segítség meghatározóit. Az elemzést a SHARE (Survey of Health, Ageing and Retirement in Europe) kutatás 2011-es adatain végeztem, amely az 50 éves vagy idősebb népesség életkörülményeinek alakulását vizsgálja európai összehasonlításban. Az adatbázis lehetővé teszi, hogy mind az idő szülők és háztartásaik, mind pedig a gyermekek jellemzőit kontrolláljuk. A többváltozós elemzés eredménye szerint a rendszeres segítség előfordulása gyakoribb, ha az idős szülő jobban rászorul a segítségre (egyedülálló, beteg), és függ a gyermekek nemétől és a lakóhelyük távolságától is. Az alkalmi segítség előfordulása növekszik, ha az idős szülők is segítik a gyermekeket anyagi vagy egyéb transzferekkel. A kelet-európai országok (köztük Magyarország) esetében a rendszeres segítség előfordulása európai összehasonlításban relatíve magas, míg az alkalmi segítség esetében heterogén ez az ország-csoport.

Time transfers from children to elderly parents: Hungary in a European context

In times of population ageing and its pressure on social security programmes it is particularly important to understand the determinants of intergenerational family transfers. Here we study exchanges of support between elderly parents and their children in Hungary, which is a rapidly ageing country with relatively low state involvement in elderly care. We describe patterns of time transfers (personal care and household help) received from children using data from the Survey of Health Ageing and Retirement in Europe (SHARE) wave 4. Our aim is to situate Hungary among the transfer regimes typical in European countries and to describe the main determinants of upward time transfers in a comparative context. Following Brandt et al. (2012) we differentiate between occasional and intensive time transfers and construct multivariate models of the probability of transfers with both parental and child characteristics as explanatory variables. Results showed that intensive time transfers were received by the more 'needy' parents: those of higher age, living alone, having health problems and having lower income. Gender and proximity also play a role: intensive transfers were most often received by parents from daughters and children living close by. In the case of occasional transfers we find evidence of short-term reciprocity: non-intensive support was more often received by parents who gave transfers to children. Eastern European countries have generally high level of intensive support, but are heterogeneous in terms of non-intensive support. Hungary occupies a middle position among Eastern European countries.

A Családszociológia Szakosztály ülése

A házasságkötések számának növekedése – kik és miért?

Az elmúlt évek magyarországi népmozgalmi adataiban egy rendhagyó, a rendszerváltás óta egyedülálló jelenségre figyelhetünk fel: a házasságkötések számának jelentős növekedésére. A 2010-es mélyponthoz képest 2015-ben 30%-kal több házasságot kötöttek, 2016 első felében pedig újabb 19%-kal többet, mint az előző év azonos időszakában. Úgy tűnik tehát, nem csak egy-két év átmeneti növekedéséről van szó, hanem jelentősen és tartósan megnőtt a magyar lakosság házassodási kedve.

Az előadás első részében a KSH egyéni szintű népmozgalmi adatainak felhasználásával arra a kérdésre keressük a választ, hogy mely társadalmi csoportok esetében történt átlagon felüli növekedés (pl. életkor, korábbi családi állapot, gyermekszám, iskolai végzettség, munkaerő-piaci státusz és lakóhely szerint). Az elemzés leíró jellegű, célja a házasságkötési gyakorlat változásában megfigyelhető alapvető tendenciák megismerése.

Az előadás második részében a jelenség lehetséges okait tekintjük át. Ehhez nemzetközi példákat (pl. Svédország, Románia, Lettország) is segítségül hívunk. Olyan tényezőkre térünk ki, mint az értékváltozás, a családdal és a nemi szerepekkel kapcsolatos attitűdök átalakulása, a népességszerkezet változás, a gazdasági válság és ami utána jön, valamint a szociálpolitikai intézkedések (pl. CSOK, első házások adókedvezménye). Mérlegeljük, vajon ezeknek a tényezőknek szerepük lehet-e a növekvő házassági mozgalomban Magyarországon.

Increasing marriage rates in Hungary – who and why?

An examination of recent changes in the vital statistics of Hungary reveals an exceptional phenomena that has been unprecedented since the transformation of 1989: a significant increase in the number of marriages. Compared to the nadir of 2010, 30% more weddings were conducted in 2015 and 19% more in the first half of 2016 than one year earlier. So it seems that it has not only been a temporary increase of one or two years but the marriage rates have significantly and steadily improved in Hungary.

In the first part of the presentation we examine which social groups are characterised by the greatest increase (factors include age, previous marital status, number of children, education, activity status and place of residence). We use individual-level vital statistical data from the Hungarian Central Statistical Office for this descriptive analysis. The aim is to analyse the basic trends of the changing marital behaviour of the Hungarian population.

In the second part of the presentation, we review the potential causes of the phenomenon. International examples (e.g. Sweden, Romania, Latvia) will also be used. We evaluate if factors like value change, transformation of family and gender role attitudes, change in the population structure, the end of the economic crisis and social policies (e.g. "CSOK", tax allowance for first marriages) may have played a role in the increasing marriage rates in Hungary.

Létezhet-e munka-magánélet egyensúly vezetőállásban?

A 'mohó szervezetek' (greedy institutions) egyre inkább elvárják, hogy a munkavállalók rugalmasan rendelkezésre álljanak. Különösen így van ezek azokban a vezetői pozíciókban, ahol a szervezet működéséért érzett felelősségérzet erős belső késztetéssé válik. Az előadás áttekinti, hogy milyen megközelítési lehetőségek vannak a munka-magánélet egyensúly értelmezésére ebben a foglalkozási csoportban, különös tekintettel a határok megtartására (boundary management) és a rugalmasságot biztosító megoldásokra. Az elméleti keretek felvázolását harminc felsővezetői interjú elemzése követi. Az elemzés rámutat az egyensúly különféle értelmezési lehetőségeire, továbbá a nemek szerinti értelmezés fontosságára.

Is work-life balance attainable in managerial positions?

'Greedy institutions' increasingly expect employees to be at the organizations' disposal in a flexible way. This is particularly true for those managerial people, for whom the responsibility for the smooth organizational operation has become a strong internal drive. The presentation gives an overview about the applicability of various work-life balance theories for this managerial occupational group, with special regard to 'boundary management' and flexibility initiatives. The theoretical summary will be followed by an analysis of thirty interviews carried out among top managers. The analysis depicts the various interpretations and perceptions of work-life balance and, moreover, the importance of gendered understanding.

NAGY ENDRE

Semmelweis Egyetem / Semmelweis University
dr.nagy.endre@gmail.com

A Vallásszociológia Szakosztály ülése

Három féle vallásosság Magyarországon

A szerző egy empirikus kutatás alapján egy szakadásból indul ki, ami két magyar értelmiségi frakció között keletkezett a XIX. században. Az egyik frakció, Eötvös József vezetésével mennél hamarabb akart csatlakozni a fejlett nyugati államokhoz politikai, gazdasági és kulturális tekintetben. Őket hívták "centralistáknak" s fogják majd nevezni a múlt század harmincas éveiben "urbánusoknak". A másik frakció, Kossuth Lajos vezetése alatt ragaszkodott a vármegyei rendszerhez, amiben az ősi magyar szabadságvágy megtestesülését látták. Utóbbiak voltak a "municipalisták", a XX. században pedig a "népiesek". A rendszerváltás után az ellentét politikailag is tétéleződött egyfelől a Magyar Demokrata Fórumban, másfelől a Szabad Demokraták Szövetségében. Előbbiek a magyar tradíciókhoz, utóbbiak a gyors nyugati felzárkózáshoz igazodtak. A Lévi-Strauss. Strukturalizmus, szemiotika. Akadémiai. Bp.1980.130. hasadás végig húzódott az egész magyar társadalmon beleértve a kulturális életet is, ideértve a vallási meg hasonlást is. Az első frakciót "az egyház előírásai szerinti tömeg alkotta. A másik, a nyugatos frakciót, azok képezik, akik többnyire magukat úgy határozzák meg, hogy "vallásos a maga módján". Ők inkább a nyugatos irányzatokhoz vonzódnak. Vallásosság szempontjából van egy harmadik osztat is, a vallásilag közömbösek és ateisták világa. Az első típust nevezhetnénk patriotikus irányzatnak, a másodikat pedig talán "posztmodern" vallásosoknak. De ez a felosztás sajátosan keveredik a posztszocialista beállítódással, akik magukat többnyire átmentették nemcsak országos, de lokális szinten is. Előadásunkban beszámolunk egy esetről, ahol a községben először a posztkommunista polgármester ellen lépett fel a „népegyházi” beállítottságú ellenvezér polgármesterjelölt egy rendkívüli választáson, és nyert, majd végül a is két frakció közé lépett ugyancsak egy rendkívüli választáson egy harmadik jelölt, egy nő, aki a posztmodern vallásosságot képviseli, és győzött is, egyelőre békét termetve a községben a két felé szakadt falubeli lakosok között.

Three kinds of Religion in Hungary

The author describes an empiric research event of an overall split that since almost two hundred years as a strand had been running along the Hungarian history. The split divided the society into two factions. The first one represents a Westernising endeavour seeking to catch up the highly developed Western countries' economic, political and cultural achievements, while the other has made every effort to keep the ancient institutional, patriotic order. In the thirties of the last century the formers were called the 'urbanists', the latter the 'populists'; that does not overlap the common usage in Western categories. This contradiction manifested just after the change of the system at the political level. The Hungarian Democratic Forum was inclined to maintain the Hungarian traditions, while the Free Democrats wanted quickly to go all-out for the political, economic and cultural achievements of the most developed Western countries. The cleavage pervaded the whole of society and it transfixed religious life as well. According to several statistical data the Hungarian society can be discriminated in three blocks following the religious self-identification. The first belongs to those who practice religion more or less according to church's instruction; the second one can be considered as 'do it yourself religion', and confesses to be religious in 'its own way'; and the third can be categorized as the being indifferent, atheist or uncertain group. One can identify the first somewhat with the traditionalist, patriotic faction, the second with those who can be characterized as 'post-modern' in their religiousness who consider themselves to be religious 'in their own way'. In our empirical

research we found a case in a village where the post-communist mayor was forced to face off with a traditionally religious mayor. The unpleasant situation endured as long as a third mayoral candidate stepped in who faced both former enemies and won the special election.

NEMÉNYI MÁRIA

MTA TK Szociológiai Intézet / Institute of Sociology, Centre for Social Sciences, HAS

TAKÁCS JUDIT

MTA TK Szociológiai Intézet / Institute of Sociology, Centre for Social Sciences, HAS

takacs.judit@tk.mta.hu

A Családszociológia Szakosztály ülése

„Doing gender” Magyarországon

Előadásunk egy nemzetközi kutatás (Families and Societies) részeként végzett kismintás, kvalitatív kutatáson alapszik, melyet kiskorú gyermeket nevelő, és a családi összjövedelem nagyobb részét megkereső nők körében végeztünk. Kiindulópontunk az a feltételezés volt, melyet számtalan család-szociológiai kutatás is alátámaszt, hogy a családdal és családi szerepekkel kapcsolatos gyakorlatok, elvárások, vélemények és attitűdök minden társadalmi változás ellenére meglehetősen konzervatívak, még ha történt is némi érzékelhető elmozdulás, elsősorban a fokozott apai bevonódás terén. Azt elemeztük, kihat-e a Magyarországon rendhagyónak minősülő élethelyzet a párok közötti feladatmegosztásra, a családi hatalmi viszonyokra és döntésmechanizmusokra, illetve történik-e változás a családdal kapcsolatos nézetek, ideológiák terén az előzetes elvárásokhoz képest. Az előadás a 20 interjú elemzése alapján kirajzolódó négy modellt kívánja bemutatni. Két típus esetében – a hagyományos (férfi uralta) és az egalitáriánus (egyenlő teherviselés, egyenlő hatalom) modellben – nem történik változás annak ellenére, hogy a nő vált a család fő kenyérkeresőjévé, hiszen mindkét fél továbbra is fenntartja korábbi elképzeléseit a családi szerepeket illetően. A további két modell azonban szerepcseréről tanúskodik. Míg az egyik esetben a szerepcsere kényszerű válasz egy kívülről érkező adottságra (pl. a férj elveszíti munkáját), és nem történik meg az azonosulás a megváltozott szereppel, feszültségeket, konfliktusokat okozva a felek között, a másik esetben a felek öntudatosan vállalják a szembefordulást a társadalmilag elvárt szerepfelfogással. Ezzel mintegy példát mutatnak arra, hogy a gender nem előírások, hanem a gyakorlatok alapján épül fel, teret engedve az egyéni ambícióknak, és ellenállva a diszkriminatív társadalmi gyakorlatoknak.

Doing Gender in Hungary

Our presentation is based on the first Hungarian qualitative empirical study devoted to the ‘irregular’ subject of female primary breadwinning practices in Hungary (which was conducted as part of the FamiliesAndSocieties FP7 European research project). The empirical base consisted of 22 in-depth interviews conducted with Hungarian mothers of dependent children younger than 14, living in (heterosexual) couple households, who bring in at least 60% of the total household earnings. We examined how the main breadwinner role might affect the gendered norm expectations acquired during socialization, the division of domestic labour and childcare duties between the partners, as well as the internal power relations of the couple. According to our findings, various versions of work-life balance management could be identified even within our small-scale qualitative sample on the basis of two main dimensions. On the one hand, on the basis of our interviewees’ accounts we examined whether the partners had similar role expectations in terms of egalitarian sharing of family related tasks or traditionally gendered role specialisation. On the other hand, we have also considered to what extent other contextual factors contributed to women becoming primary breadwinners, and whether these were perceived in terms of external constraints or preferred

choices (or both). On the basis of our analyses we have identified four models of family relations in the context of primary female breadwinning: the traditional, the egalitarian, the externally forced 'role reversal' and the consciously implemented 'role reversal' models.

PINTÉR RÓBERT

eNET Internetkutató Kft & Budapesti Corvinus Egyetem / eNET Internet Research Ltd. & Corvinus University of Budapest

Az Információs Társadalom Szakosztály ülése

Átmenet az információ ínségből az információ bőség korába

Információs túltelítődés, információbőség, adatszmog és tartalomsokk. Néhány divatos kifejezés (buzzword), amelyek mind ugyanazt a jelenséget írják le: egyre több információból és tartalomtól választhatunk, ami sokak számára feszültséget okoz.

Bár meglepő lehet, de az információbőség fogalma egyáltalán nem az internethez kötődik – az első, témához kapcsolódó említést idősebb Senecának tulajdonítják, aki már 2000(!) évvel ezelőtt arra panaszkodott, hogy a túl sok könyv zavaró lehet. Ez akkor azonban csupán egy szűk értelmiségi elit problémája volt.

A jelenség a nyomtatás és az olvasni tudás középkor végi elterjedésétől tömegesedett, ért el egyre többeket: azóta olyan világban élünk, ahol nem tudunk minden információt elfogyasztani, szelektálnunk kell belőlük. A szűk keresztmetszetet a könyvnyomtatás elterjedésének idején és még sokáig azonban nem annyira a szelektálás jelentette (mit olvassunk), hanem a nehézkes hozzáférés: a könyvekhez jó könyvtár hiányában szinte lehetetlen volt hozzáférni.

Ami az elmúlt 1-2 évtizedben zajlik, az az egyik legfontosabb változás az emberiség történetében: az információínség korszakából lépünk át az információbőség korszakába. Míg az elsőben az jelentette a kihívást, hogy még, ha az információ létezett is valahol, nem fértünk hozzá; ma a számunkra releváns, érdekes és megbízható információ megkeresése a kihívás, majd annak beépítése a meglévő tudás-készletünkbe...

Egyvalami biztos, szűrünk kell az információkat – sokszor azonban az előszűrést gépek, szoftverek, algoritmusok végzik el helyettünk... (lásd Pariser filter bubble fogalmát) Mi lehet a megoldás az információbőség korában az átlag internetező számára? Megfelelő információháztartás és időháztartás kialakítása. Csak mi a „megfelelő”? Feltehetően nincs univerzális recept.

Az információfogyasztás témája ezer szállal kötődik más területekhez, így a döntéshozatalhoz, az időháztartás kérdéséhez, a fogyasztásszociológiához, a reklámkutatásokhoz, a kognitív pszichológiához... Az előadásban ezek egy részét kötöm össze egymással, természetesen szelektált, leszűkített módon, hogy beleférek az időkeretbe.

Transition to the age of information abundance from the age of information scarcity

Information overload, information glut, data smog and content shock. A few buzzwords, all of which describe the same phenomenon: we may choose from more and more information and content, which causes stress for many people.

While it may be surprising, the concept of information abundance is not at all tied only to the Internet. The topic was first mentioned by Seneca the Elder, who complained as early as 2000(!) years ago that too many books can be confusing. But that was then just a problem of a small intellectual elite.

Information abundance proliferated with printing and the spreading of literacy at the end of the Middle Ages. It has reached a growing number of people and since then we live in a world where we cannot consume all information, but we must select from it. However, the bottleneck was not

selection when printing diffused in societies but poor access to the printed materials. Without good libraries it was nearly impossible to access relevant books and other printed materials.

Transition to the age of information abundance from information scarcity, that has happened in the last one or two decades, is one of the most important changes in the history of mankind. In the first age the challenge was that even if the information existed somewhere, we might not have access to it. In the coming age of information abundance we have access, but it is hard to find relevant information, which is reliable and interesting, and then integrate it within our existing set of knowledge.

One thing is certain, we need to filter the information – however machines, software and algorithms carry out the pre-filtering many times for us and it has a serious impact on us (see the term filter bubble by Eli Pariser). What could be the solution to the average Internet user in the age of information abundance? Development of adequate information consumption habits and rules for time-use. Just what is 'adequate'? Presumably there is no universal recipe for everyone.

The theme of information consumption has many links to other areas, such as theory of decision making, time-use studies etc. I will combine some of these theories in a narrow way in order to fit into the given time frame.

Az Információs Társadalom Szakosztály ülése

Hálózati társadalom és a tolerancia európai körei

Az előadásban arra vállalkozunk, hogy az elmúlt közel egy évtized társadalmi diszkriminációval kapcsolatos fejleményeit röviden áttekintsük és megoldási javaslatot kínáljunk annak érdekében, hogy a proszociális folyamatokat katalizáljuk. Kiindulópontunk a legutóbbi, „Discrimination in the EU 2015” című reprezentatív adatfelvétel, amely azzal a céllal készült, hogy az elmúlt években végzett kutatásokkal összefüggésben a diszkrimináció változását vizsgálja. Az európai körképet követően Magyarországon végzett mélyfúrások eredményeit tekintjük át az ELTE Konfliktuskutató Központjában 2010-ben és 2013-ban végzett kutatásaink alapján. A tanulmány befejezésekként pedig visszatérve a tolerancia köreinek koncepciójához egy pilot vizsgálat eredményeit mutatjuk be, amely kezelési javaslatot nyújthat a tárgyalt társadalmi problémákra.

Az előadás központi kérdése, hogy hogyan használhatók fel a korszerű infokommunikációs eszközök a tolerancia európai köreinek megteremtésére.

Network Society and European Circles of Tolerance

This lecture briefly analyses the developments of discriminatory practices during the last decade, and gives a solution in order to catalyse prosocial processes. The starting point is the ‘Discrimination in the EU 2015’ representative survey with the aim of examining the change of discrimination. After analysing the European situation, we focus on Hungary based on our research of 2010 and 2013. At the end of the lecture we return to the concept of tolerance presenting the results of a pilot test that could handle the discussed social problem. The focus of the presentation is the potential usage of modern info communication tools in creating European circles of tolerance.

A digitális kultúra jellemzői és szerepe az okos városokban

Az új technikai vívmányok terjedésének sebessége egyre gyorsul. A technológiai vívmányok egyre gyorsuló terjedésének azt a fontos jellemzőjét emelem ki, hogy a terjedés gyorsabb, mint a biológiai nemzedékek közötti tudásátadás eddigi ritmusának megfelelő terjedés. Nem áll rendelkezésre a szülők részéről olyan tudás, élettapasztalat, melyet mintaként átadhatnának a fiatalok számára. A digitális kultúra nagymérvű minőségi- és mennyiségi változásokon esett át az utóbbi tizenöt évben. A hagyományos kultúra „számítógépes mellékterméke” helyett élő, virágzó, bővülő, a hagyományos kultúrával interaktív kölcsönhatásban álló társadalmi jelenség alakult ki.

A digitális világnak számos új jellemvonása van. Egyik jellemvonás sem technológiailag meghatározott, hanem valamennyi a kultúra megváltozásának az eredménye. A meghatározottság azonban kétirányú: elsősorban a kultúra változásai indukálják a technikai változásokat, amelyek visszahatnak a kultúrára. Az elmúlt évtizedben a digitális kultúra különböző jelenségeit kutattam. Az évek során azonosított 14 jellemzőt egy összetett rendszerként érzékelem, melyeket számos egymást erősítő dinamikus ellentétpárként látom.

Az olyan helyzetek, melyek a digitális kultúra rendszerében leírhatók, ezen jellemzők egymásra hatásából és jellemzőiből fakadnak. Ahhoz, hogy ezt a rendszert érzékeltetni tudjam, először tengelyeket hoztam létre a jellemzők között, utána pedig két kört hoztam létre. A két tengely párhuzamai egymást kiegészítik és értelmezik, így egy kettős kört terveztem meg, ahol minden elem helye megtervezett párhuzamhoz, ellentétéhez és társaihoz képest is. Ezt a rendszert a digitális kultúra kettős körének nevezttem el.

Az infokommunikációs eszközök és a digitális kultúra terjedése mellett természetesen több más megatrend is befolyásolja jelenünket. Ezek közül az egyik legfontosabb az urbanizáció. Az emberi együttműködések automatizált támogatása, idegenek között is egyedül a digitális kultúrában képzelhető el, először az emberiség története során. A digitális kultúra legfőbb funkciója az, hogy együttműködőgépekké változtat át minket.

The characteristics of digital culture and its role in smart cities

Culture is the survival strategy of humankind. It is working: for example, the decreasing of physical violence in society, or the increasing length of our lives etc. This speedily biological changing of a race is unique in the Earth. There are a lot of crises: economy, energy, population, pollution, societal, natural resources etc. There were always crises, but now they are global. In the information society, ICT has the role to solve these challenges. New technologies are spreading at an ever increasing pace. I wish to highlight an important aspect of the ever increasing spread of technologies: this spread is faster than what would correspond to the previously measured rate of knowledge transfer from one biological generation to the next. Parents have neither the knowledge, nor the practical experience to enable them to pass a model on to young people. Digital culture has undergone large scale quality and quantity change in the last fifteen years. I found that these 14 characteristics can be arranged in a complex system comprising dynamic dichotomies that reinforce each other. Situations that arise in the context of digital culture result from the mutual interaction and attributes of these elements. In order to visually represent this system I first established axes between the above mentioned characteristics and created two circles. One circle contains the characteristics of one of

the axes, while the other those of the other axis. Since the dichotomies contained in the two circles complement and provide an explanation for each other, I drew a dual circle, in which the position of each element is carefully designed in relation to its pair in the dichotomy, as well as to the other elements. I have named this model the dual circle of digital culture.

Providing automated support for cooperation between people, also involving strangers/people who do not know each other personally is only possible in a digital culture, and can take place for the first time in human history. The main function of digital culture is to turn us into co-operative machines.

A Módszertani Szakosztály ülése

A kísérlet, mint survey kutatási módszer

A társadalomtudományi kutatás jelenlegi módszertani megközelítése elhibázott abban az értelemben, hogy képtelen a tárgyát a maga egészében megragadni. Mind a mintavételezés, mind az adatelemzés alapvető felfogása meglehetősen problematikus. A kutatás-módszertan alapvetően a természettudományos paradigma bevált módszerét követi, ezzel az a probléma, hogy a természeti világ és a társadalmi világ alapvetően eltérő módon szerveződik és működik. A társadalomtudomány pedig – úgy látszik – nem képes kitermelni egy a társadalmi jelenségek vizsgálatára specializált kutatási keretrendszert.

A természettudomány tárgya – a fizikai/biológiai világ – alapvetően különböző tulajdonságokkal rendelkezik, mint az általunk létrehozott társas világ(ok). A társas világ alapvetően narratív, szimbolikus, reprezentációs jelenség, amely az emberi kommunikáció mentén emelkedik ki (emergens tulajdonságokkal bír). Továbbá nem egy van belőle, hanem végtelen számú lehetséges valóságról beszélhetünk. Miért próbáljuk tehát ezeket a társas világokat a természettudományos jelenségek vizsgálatára kifejlesztett módszerek és megközelítések által vizsgálni?

A pszichológiában használt survey és kísérleti technikák kapcsán az elmondható, hogy alapvetően túlzóan leegyszerűsítők – vagy teljesen figyelmen kívül hagyják a társadalmi kontextust vagy leginkább társadalmi kategóriákként kezeli.

A társadalomtudományi kutatás-módszertan alapvető kérdéseinek újra-tárgyalása nem is lehetne aktuálisabb. Az olyan kérdések megtárgyalása, hogy mi tanulhatnak egymástól a különböző társadalomtudományi diszciplínák képviselői rendkívül gyümölcsöző lehet. Továbbá érdemes lehet az olyan interdiszciplináris megközelítések beemelése, mint a hálózat-elmélet, a narratív technikák, jelentéskonstrukció, szimbolikus interakcionizmus, szociális reprezentáció, vagy a neuroszociológia.

A kerekasztal során amellet szeretnék érvelni, hogy a társadalom tudományi kutatás-módszertan az egyik legégetőbb kérdés, amelyet meg kell oldanunk, méghozzá úgy, hogy részben szakítunk a természettudománytól „megörökölt” megközelítésektől, és egyedi játékszabályokat alakítunk ki.

Experiment as survey method

My aim is to add some thoughts to the round table from the social psychology's point of view. The current research of the social sciences is inherently flawed because it cannot grasp the entirety of its research topic. The unit of analysis and also the data analysis is problematic for many reasons. The research method of the social sciences is inherited from the natural sciences (hard sciences), but the problem is, that the social world is governed by different rules than the natural world. The social sciences were not able to create a research method for this specific phenomena.

The object of natural sciences – physical/ biological world – is very different from the social world(s) that people create and maintain. The social world has basic attributes like narrativity, symbolism and it is representational. The social world emerges from the communicational lines of the people. The social world is manifold: there unlimited versions of reality and there is only one physical reality. Why are we trying to understand the social realities with the methods that were created for understanding physical reality?

The survey and research methods used in psychology today has the same problem. They are either simplify the object of their research or completely ignore the social context. It uses mostly sociological categories to give reason for the different results.

The renegotiation of the social science research methods could not be more current/actual. We need to learn from the other social sciences and also create a research method which is cut out for the specific phenomena we call society or social realities. We also better off with an interdisciplinary approach – there are many intriguing ideas circulating today for example: network-theory, narrative techniques, meaning-construction, symbolic interactionism, social representation, neurosociology or even interpersonal neurobiology.

My goal is to advocate the idea of re-imagined social science research method which can be very fruitful for all the different social sciences.

ROSTA ANDREA

Pázmány Péter Katolikus Egyetem / Pázmány Péter Catholic University
rosta.andrea@btk.ppke.hu

Szekció: Láthatatlan kilátástalanság? Kriminalizált társadalmi csoportok kutatásának dilemmái és kihívásai

„Elveszett” gyerekek

Hosszú történelmi út vezetett el odáig, hogy kimondhatjuk, a mai társadalmak többségében a legfőbb értékek közé tartoznak a gyerekek. A gyermekképződésének felvilágosodás korától napjainkig tartó folyamata úgy összegezhető, hogy a gyermek egyre értékesebbé válik a társadalmak szemében, a szülők egyre elfogadóbban és szeretetteljesen viszonyulnak gyermekeikhez, továbbá egyre tudatosabbá válik a családtervezés és gyermeknevelés. Különösen érzékenyen reagálunk sérelmeikre, áldozattá válásukra, beleértve, hogy ma már a bűnt elkövető kiskorút is áldozatnak tekintjük. Felismertük, hogy a felnőttek jogvédelmének túl, a gyermekkorúak sajátos jogvédelmére van szükség.

Mindezen pozitív fejlemények és erőfeszítések miatt is külön figyelem irányul azokra a gyerekekre, akik valahogy mégis kicsúsznak ebből a tervezett, rendezett, odafigyelt rendszerből, és a deviancia, különösen a kriminalitás útjára tévednek. Ha szerencsénk van az ilyen gyermek nagyon hamar újra a társadalom arra szakosodó, segítő védőhálójába kerül. Ám sokszor ez a háló is „lyuk szaggatta”, a védőrendszerek diszfunkcionálisan működnek.

A diszfunkcionális működésnek megannyi megnyilvánulási formája van: nem igazán tudjuk meghatározni, kiket is tekintünk deviánsnak, kriminálisnak, a „rossz” útjára lépett fiatalnak; nem tudjuk felmérni milyen nagyságrendű és súlyú nehézséggel állunk szemben a deviáns, bűnöző fiatalok körében; nem ismerjük meg, kik is igazán a kezelőrendszerbe jutott gyerekek; Janus-arcú igazságszolgáltatást és eszköztelen gyermekvédelmet működtetünk.

Előadásomban ezekre az anomáliákra irányítom a figyelmet, melyek bár szigorúan a kutató elméleti megközelítését láttatják, de komoly gyakorlati következményekkel bírnak a beavatkozás és a megelőzés tekintetében. Nem utolsósorban rávilágítanak arra a szakmai, etikai, emberi kérdésre, hogyan tudnak a bűnelkövető kiskorúak többszörösen is „elveszni” és „látensnek” maradni a védőrendszerben.

SÁGVÁRI BENCE

MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont / MTA Centre for Social Sciences

KOLTAI JÚLIA

MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont / MTA Centre for Social Sciences

ELTE Társadalomtudományi Kar / ELTE Faculty of Social Sciences

Big data

„Hány éves Ön?” Tabudöntögetés network és big data alapokon

Kiindulva egy sajátos társadalmi konvencióból, és az ehhez kapcsolódó nemi és korosztályi sztereotípiákból, bizonyos életkor felett (vagy akár alatt) a pontos életkorukat sokan hajlamosak titokban tartani, vagy úgy érezni, hogy bizonyos embereknél nem ildomos arra rákérdezni.

Ennek a társadalmi konvenciónak egyik izgalmas élő laboratóriumát jelentik az online közösségi hálózatok, ahol többnyire egy egyszerű beállítás kérdése az, hogy valaki nyilvánossá teszi vagy inkább elrejteti az életkorát. Előadásunkban a ma már nem létező iWiW online közösségi hálózat teljes adatbázisán vizsgáljuk és értelmezzük a felhasználók pontos életkorának elrejtése mögött meghúzódó mintázatokat és motivációkat, elsősorban a jelenség térben és időben zajló diffúziós folyamatait. A rendelkezésre álló demográfiai-, illetve network típusú adatok struktúrájából kiindulva megpróbáljuk bemutatni ennek a sajátos adathiánynak a jellegzetességeit. Célunk megvizsgálni, hogy a hálózat bővülésével, tehát az újabb és újabb demográfiai jellemzőkkel bíró csoportok belépésével milyen módon változott a hiányzó életkorok struktúrája és detektálni, hogy vajon kik azok a társadalmi csoportok, akiknél jellemzően fellép ez a jelenség.

‘How old are you?’ Challenging taboos based on networks and big data

Based on gender and age stereotypes, above certain age people might tend to keep their exact age in secret, or they feel that it is not appropriate to ask about it.

Online social networks – where it is only a simple setting to hide or make public somebody’s age – provide exciting living laboratories to examine this social convention. Our presentation uses the full database of the now non-existent iWiW online social network to analyse and interpret patterns and motivations behind age hiding. Based on available demographic and network-type data we show various characteristics of this particular type of missing data. We also aim to uncover the dynamic changes in the structure of data, and detect which social groups are the most affected.

Az Oktatásszociológia Szakosztály ülése

A 2010-es oktatáspolitikai váltás és előzményei

A FIDESZ oktatáspolitikájának az ideológiája és gyakorlata az 1985 és 2010 közötti időszak berendezkedés tagadására, felszámolására épült.

A nyolcvanas évek uralkodó (oktatás)politikája letért a Mária Terézia által lefektetett útról. Az ideológiájának főbb elemei: a központosított irányítás azonos az elnyomó állammal, ami nemcsak a gyermekhez értő pedagógusok munkáját értelmetlenül visszafogja, következésképpen gyerekellenes. Újratermeli a társadalmi egyenlőtlenséget, megakadályozza diákok a személyiségének kibontakozását, valamint gátolja a pedagógusok-szülők-diákok közösségének létrejöttét. Mindezek ellenszere a gyári munkástanácsok mintájára az iskolai öngazgatás rendszerének felépítése.

Az 1985-ös oktatási törvény szerint az iskola szervezetéről, céljáról, a tanítás anyagáról az eredményességéről, a vezetőjéről a pedagógusok közössége dönt. A tanfelügyeletet tanácsadás váltja fel. Az ország közműveltségének tartalmát az tantestületek döntéseiből állt össze.

A rendszerváltást követően ez a radikális baloldali berendezkedés a szintén öngazgatás elve alapján újonnan létrehozott önkormányzati rendszerhez illeszkedett. Mindennek következménye: az iskolák izolációba fordultak- miképpen az önkormányzatok is -, nőtt közöttük a szociális és tudásban mért különbség, miközben a tanulók teljesítménye fokozatosan csökkent. Paradox módon a baloldali logikájú rendszerben a jobb-oldal felé tájékozódó generáció nőtt fel.

A 2010-es politikai fordulat után az oktatási rendszer és irányítása a két évszázados útjára zökkent vissza. A mai oktatási rendszer politika függése, azaz a központosítás foka emlékeztet a hetvenes évekéhez.

The 2010 Turning Point in Educational Policy and its Background

The ideology and implementation of FIDESZ party's educational policy is based on the rejection and elimination of the educational arrangement in the period between 1985 and 2010.

The dominant educational policy of the 1980s deviated from the main educational structure established originally by Empress Maria Theresa. The 1980s educational ideology identified centralization as the salient feature of the oppressive regime of the previous era which limits (senselessly) the teachers' efficiency and, as a result, is against the needs of children. Such a state reproduces social inequality and prevents students from discovering their personality and ambitions, as well as, it curtails the right to acquire more market-oriented knowledge and inhibits the creation of a community involving students, teachers and parents alike. As a remedy, the proposed solution was the creation of self-management structures of the school system similarly to the councils of factory workers.

According to the 1985 Education Act, the teachers' community can decide on the school organization, the content of the curriculum, the internal control mechanism and the principal of the school. At the national level, the content of the public education was decided primarily by the teachers' community. The school control functions were relegated to advisory bodies.

After the 1990 change of regime, this radical left-wing arrangement made rapid adjustment to the newly-created local government system based also on the principle of self-management.

As a consequence, schools tended to turn into isolation just as municipalities did so. The inequality among schools increased in terms of student achievement and their social background, while the actual performance of students decreased gradually.

Paradoxically, this generation which grew up in a left-wing oriented school system increasingly turned towards right-wing ideologies.

After the 2010 political changes, the educational policy-making and educational management resumed its two centuries old tradition and structures in a radical way. Recently, the educational system was strongly subordinated to the central government so this arrangement reminds us of the 1970s.

SIK DOMONKOS

ELTE Társadalomtudományi Kar / ELTE Faculty of Social Sciences
sikdom@gmail.com

A demokratikus "uralom" esélye Magyarországon

A rendszerváltás utáni generáció legitimitás-mintázatai

A rendszerváltás óta felnőtt generáció tagjai sajátos állampolgári szocializációs viszonyok között találták magukat. Ennek egyaránt részét képezi a Kádár-kor habituális szinten továbbélő öröksége, a piacgazdaság és képviseleti demokrácia ideálja és realitása közti kontraszt, valamint a globalizáció technikai, kulturális és gazdasági következményei. Ezen összetett hatások következtében korántsem magától értetődő, hogy a legitimitás milyen formákra lesznek fogékonyak, vagyis a személyközi és politikai hierarchiákat milyen kritériumok alapján tekintik elismerésre méltónak. Bár e generáció politikai preferenciái és állampolgári gyakorlatai alapján a legitimitás-felfogásukkal kapcsolatban is megfogalmazhatók hipotézisek, annak különböző mintázatait csak célzott vizsgálat segítségével tárhatjuk fel. Az előadás során felhasznált elemzések alapjául a 2011-2015 között lezajlott MYPLACE-kutatás szolgál, melynek keretében 14 ország, 16-26 év közötti korosztályára kiterjedő felmérés készült, amiben a fiatalok történelemfelfogására, politikai attitűdjeire, érzelmeire és viselkedésmintázataira vonatkozó kérdések lettek feltéve. Az ezekből képzett klaszterek összevetése alapján keresek választ arra a kérdésre, hogy a „szorongó-anomikus”, „elidegenedett”, „elégedett kívülálló”, „tradicionális antidemokratikus”, „populista antidemokratikus” és „demokratikus aktivista” állampolgári kultúra-ideáltípusokból a legitimitás milyen felfogásai következnek; miben különböznek a hazai és az európai mintázatok; továbbá mindezek alapján milyen esélyei vannak egy „demokratikus uralom” kialakulásának itthon és Európában?

Legitimacy patterns of the post-transition generation

The presentation aims at analysing the effect of the post-transition political socialization climate including the heritage of state-socialism, the discrepancies of the ideals and the reality of market economy and representative democracy and the technical, cultural and economic consequences of globalization on the concepts of legitimacy of young people. The results of project MYPLACE serve as the basis of analysis including a European comparative survey of the 16-26-years-old cohort, in 14 countries, made in 2012. Idealtypical patterns of political culture are constructed with the help of cluster analysis and the consequent legitimacy patterns are elaborated in Hungary and Europe. Based on this analysis an attempt is made to answer the question concerning the chances of a 'democratic order' in Weberian sense on national and continental levels.

Internet és az e-páciensek. Az információszerzés útjai a terápiáig

Előadásom témája az információs társadalom szerveződésében és a késő-modern médiakörnyezetben megjelenő orvos-beteg kapcsolat proaktív szerepvállalója, az e-páciens, és az őt körülvevő digitális mező, mely napjainkra megkerülhetetlenül része lett a kétoldalú interakciónak, és egyben a gyógyításnak is. Jelentős interdiszciplináris relevanciája is van egyúttal a témának, ugyanis a tudatos információszerzés és tájékozódás egyik kiemelt területe az online egészségügyi információ kérdésköre. Az internet lehetőséget nyújt a betegek számára, hogy informálódjanak, ismeretek szerezzenek, és akár saját terápiás menedzsmentet alakítsanak ki kölcsönös kooperáció esetén, azonban ennek a jelenségnek több aspektusa van, a Google-betegektől, egészen a tudatos páciensekig. Az előadás az e-páciens fogalmán túl, ismertetni kívánja az információs társadalom ezen speciális szerveződését és társadalomtudományi megmutatkozását az online szegmensben, valamint rá szeretne mutatni a jelenség nemzetközi megnyilvánulási formáira, és egyben azokat a tendenciákat szeretné körüljárni, amelyek a XXI. századi orvos-beteg interakciós mezőt jellemzik az internet és a digitális információszerzés térnyerése révén. Ennek részeként be szeretné mutatni, hogy az e-páciensek milyen társadalmi erőt képviselnek, mely szemléletváltást eredményezhet, és számtalan külföldi példa igazolja gyakorlati relevanciájukat, továbbá érdemes megfigyelni, hogy milyen hatása lehet a gyógyító munkára az információ hatékony cseréje. A rendelkezésre álló digitális eszközök mindezt elősegítik, és láthatóvá vált, hogy a változatlanul jelen lévő paternalista szemlélet ellenére fokozódik az igény a kooperatív, kétoldalú kommunikációra, tehát egyre inkább érdemes figyelmet fordítani az információszerzés és feldolgozás új, gyakorlati útjaira, melynek széles társadalmi érintettséggel bíró területe az egészségügy.

A (kelet-)német egység (?)

A bő negyven éven át két különböző politikai, társadalmi és gazdasági berendezkedésben működő és fejlődő két Németország immár több mint 25 éve ismét összetartozik. Az új német egység egyik jelmondata, „Most összenő, ami összetartozik!” (Willy Barndt, 1989. november 10.) azonban még ma is kétségeket ébreszt.

Tömeges társadalmi kísérletként is tekinthetünk a kommunista diktatúrák szovjet mintára történő kiépítésére, melyek összeomlása után alkalmunk van azok működését vizsgálni, sajátosságait kutatni, egyediségeiket összehasonlítani. Kérdéses az is, hogy milyen hosszútávú társadalmi hatásai vannak egy kommunista-szocialista diktatúrának, milyen mértékben fejthetik ki hatásukat a társadalom mélyéig ható represszív struktúrák, milyen pszichológiai hatásai vannak az egyénre az intézményesült állami elnyomásnak?

A mai német társadalomban több törésvonalat is megállapíthatunk, egyik az egykori NDK államai, vagyis az ún. új szövetségi államok és a régi NSZK társadalma között húzódik. Az egykori két Németország belső összehasonlításában olyan elemek is láthatóvá válnak, melyek a többi volt szocialista ország társadalmi változásainak összehasonlítása során nem tűnnek fel. Előadásomban az egykori keletnémet társadalom elmúlt 25 évének elemző bemutatására teszek kísérletet, érintve az egyesült Németországban felszínre került problémákat, mint pl. a diktatúra- illetve ún. múltfeldolgozás, a szociális feszültségek, a strukturális munkanélküliség, stb.

The (East-)German Unity (?)

The two Germanies that for forty years had constituted two separate countries with different political and social systems, and that had been working and developing under two different economic models, became united more than 25 years ago. Yet, one of the slogans of the new German Unity: ‘Now what belongs together will grow together’ (Willy Barndt, November 10th 1989) is still doubted today.

We can look at the establishment of Soviet-style communist dictatorships as mass social experiments. After their fall we have the opportunity to examine their functioning, we can research their distinct features and compare their unique characteristics. It is also an interesting question, what the long term social impacts of a communist-socialist dictatorship are, how deeply these repressive structures which are inherent in the social structure can work, what psychological effects can institutionalized state repression have on the individual.

In present day German society there are more gaps, one of them is between the federal states of the ex-GDR and the states of the old Federal Republic of Germany. When comparing the once existing two Germanies there are elements that become apparent and which cannot be seen just by comparing the changes in the societies of other former socialist countries. In my paper I will make an attempt to analyse the changes in East-German society during the past 25 years. I will touch upon the problems of unified Germany; such as the difficulties of overcoming the dictatorship and also that of mastering the past, as well as social tension, structural unemployment, etc.

A Tér Település Társadalom Szakosztály ülése

Köz-tér-statisztika

A társadalomstatistikai adatok egyszerre képezik az állami adatvagyon részét, illetve a tudományos elemzések tárgyát. A hálózati kommunikáció terjedésével egyre fontosabb cél, hogy az állami adatvagyon minél magasabb szinten hasznosítsuk, a társadalomstatistikai adatköröket minél jobban bevonjuk mind a tudományos kutatás, mind az oktatás világába. Az adatvezérelt világ megjelenése azt is jelenti, hogy a tudományos munkában kihasználjuk egyfelől a big data világ által megteremtett újfajta elemzési módszereket, másfelől az oktatásba bevonjuk az adatvizualizáció által nyújtott új technológiákat. Az újfajta technikai lehetőségeken túl még egy nagyon fontos további lehetőséget kínál számunkra a hálózati kommunikáció világa: a kollaboráció új minőségét. A kooperációnak ezer új formája bukkant fel az elmúlt években az interneten, de a tudományos munka egyik fontos "eszközét" jelentő adatbázisok világában nem nagyon látni még annak jelét, hogy a tudományos közösség is felismerné és használná a hálózati médium kínálta kollaboratív lehetőségeket.

Pedig a kutatásaink közös alapját jelentő adatbázisok igen nagy része fenntartható, elemezhető, megjeleníthető lenne valamilyen kollaboratív platformon. A térben és értékeiben tagolt társadalom megértését részben a térstatistikai elemzések teszik lehetővé. A tudományos kutatások, illetve az államigazgatási adatregiszterek ugyanazt a társadalmat kutatják, mérik, de az elemzési, mérési adatok szigetszerűen elkülönülnek egymástól, holott a térbeliség mentén nyilván sokszor összeköthetőek lennének egymással.

Előadásomban azt az online, térinformatikai alapokon nyugvó rendszert mutatom be, amely az 1990-2014 közti TSTAR társadalom- és gazdaságstatistikai adatokat, valamint az 1990-2014 közötti parlamenti választási adatokat tartalmazza a térbeli kapcsolataik mentén magasan integrált formában, és felvázolok egy víziót arról, hogyan lehetne egy ilyen rendszert kollaboratív módon használni a kutatásban, oktatásban egyaránt.

Common geostat

In my presentation I will present an online, GIS-based data portal which contains social and economic statistical data, and the parliamentary election data in Hungary between 1990-2014. The data is stored in a highly integrated form along their spatial relations. I will sketch out a vision about how this system could be used in research and teaching in a collaborative manner.

Amit a tanulóiteljesítmény-mérések mutat(hat)nak az oktatási folyamatokról, rendszerekről

Az oktatási eredményesség feltárásának gyakori eszközei a rendszerszintű hazai (Országos kompetenciamérés) és nemzetközi tanulóiteljesítmény-mérések (például PISA-mérések). Természetesen lehet – és kell is – vitatkozni azon, hogy az ilyen típusú teljesítménymérések vajon mit mérnek és mit nem, mire alkalmazhatóak és mire nem, hol helyezhetőek el az eredményességmutatók között. Érdemes figyelembe venni, hogy ezek a vizsgálatok egy – ugyanakkor igen fontos – aspektusra irányulnak, miközben a kérdéskör, az eredményesség és annak mérése, sokkal tágabb és komplexebb feladat. Többek között ezért szükséges az egyes teljesítménymérések kritikus megközelítése, annak tudatosítása a legtágabb felhasználói körben, hogy a mérések előnyökkel és hátrányokkal egyaránt rendelkeznek, így módon az eredmények értelmezése, felhasználhatósági területe is korlátozott.

Ugyanakkor az előadás hangsúlyozza, hogy a megalapozott mérések fontos dimenzióit tárják fel az eredményességnek. Sőt, a tanulóiteljesítmény-mérések egyik legnagyobb újdonsága és értéke, hogy hangsúlyosan ráirányítják a figyelmet a méltányosság kérdéskörére, s lehetőséget teremtenek az esélyegyenlőség, az eltérő családi háttérből eredő hatások erősségének vizsgálatára, az iskolai eredmények és a szociális helyzet összefüggéseinek feltárására. Az előadás feltárja, hogy mit mutatnak, mit árulnak el ezek a mérések az oktatási rendszerekről, milyen tendenciák érvényesülnek hazai és nemzetközi viszonylatban egyaránt, valamint, hogy melyek azok az eredmények, következtetések, amelyek a hazai oktatásügy, oktatásirányítás és oktatáspolitiká számára (is) jelentős hozadékokat jelentenek.

A folyamatok feltárásában és megértésében nagy felelősség hárul a hazai oktatáskutatásra is, ezért érdemes arra is rámutatni, hogy milyen kutatási lehetőségeket tartogatnak ezek a mérések. A kutatási területek közül kiemelendő az eredményességet és a méltányosságot együttesen mérő indikátorok (hozzáadott érték, reziliencia) vizsgálata. Összességében elmondható, hogy a kiutak megtalálását segíthetik a különböző (hazai és nemzetközi) tanulóiteljesítmény-mérések, melyek, ha nem is tökéletesek, de mindenképpen jelzésértékkel bírnak.

What student performance measurements (can) reveal about educational processes and systems

Frequent tools for investigating the effectiveness of education are system-level domestic (national competence measurement) and international performance measurements (e.g. PISA test). Of course one could – and should – argue what these measurements do and do not measure, what they are and are not applicable to, as well as about what their position within performance measurements in general is. It is worth taking into consideration that these tests focus on only one aspect – though an important one, while the subject matter, namely effectiveness and how to measure it, is a much wider and more complex task. This is one more reason why it is necessary to approach certain performance measurements critically, to make the widest user group aware of the fact that these measurements have both advantages and disadvantages and therefore the area of their interpretation and use of their results is limited, too.

This presentation, however, emphasises that well-grounded measurements reveal important dimensions of effectiveness. What is more, one of the most important innovation of performance

measurements is the emphasis on the topic of fairness and therefore the possibility of investigating the effect of equal opportunities and different family backgrounds, as well as revealing connections between academic results and social background. This presentation sheds light on what these measurements show about educational systems, what tendencies prevail at both national and international levels, as well as on which of those results whose consequences (could) have a significant impact on domestic education, education management and education policy.

Domestic education research has a huge responsibility in revealing and making sense of educational processes, it is therefore worth pointing to the research potential of these measurements. The study of indicators jointly measuring effectiveness and fairness (added value, resilience) is to be highlighted among the research areas. In summary, it may be concluded that the different (national and international) student performance measurements, which, though not perfect, still provide some indication, and may help find a solution.

SZÜCS MARIANNA

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar / Eötvös Loránd University
Bárczi Gusztáv Faculty of Special Education

KATONA VANDA

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar / Eötvös Loránd University
Bárczi Gusztáv Faculty of Special Education
vandakatona87@gmail.com

A Fogyatékossgáttudományi Szakosztály ülése

A szülőség megvalósulása intellektuális fogyatékossgal élő személyek életútjaiban

Az intellektuális fogyatékossgal élő személyek gyermekvállalásának, szülővé válásának kérdése marginális mind a kutatásokban, mind a szakmai gyakorlatban. A szülővé válás nem szükséges feltétele a felnőtté válásnak, de a felnőtt identitásnak mai napig meghatározó eleme lehet a szülővé válás élménye. Leginkább a választás, az önrendelkezés lehetőségén van a hangsúly. Bár a nemzetközi irányelvek a fogyatékossgal élő emberek teljes társadalmi részvételét és önrendelkezését hangsúlyozzák, a szexualitás és a szülő válás területe a legsérülékenyebb ebből a szempontból különösen az intellektuális fogyatékossgal élő emberekkel kapcsolatban, és helyi szinten leginkább a védelem válik meghatározóvá. Felmerül a kérdés, hogy mi alapján tudjuk megjósolni, hogy valakiből "jó szülő", "elég jó szülő" lesz-e. Számos kutatás kimutatta, hogy az intellektuális képesség nem áll feltétlen összefüggésben ezzel. A szülőséget egyre inkább értelmezik a szakirodalmak társas tevékenységként, ahol nem csak az anya és az apa képességein múlik, hogy valaki milyen szülő lesz. A szülőség komplex összjáték a gyermek és szülei, az otthoni és a közösségi környezet, a családi és a szolgáltatási rendszerek között. Kutatásunkban ezért is próbálunk erre a kapcsolati közegre is koncentrálni és páros, interaktív interjúkat készíteni a fogyatékos személlyel, illetve egy hozzá kapcsolódó kulcsemberral. Kutatásunk során arra vagyunk kíváncsiak, hogy a különböző lakhatási formákban milyen lehetőségei és korlátai vannak az intellektuális fogyatékossgal élő személyek szülővé válásának, hogyan jellemezhető a szülő szerep az intellektuális fogyatékossgal élő nőknél és férfiaknál. Előadásunkban bemutatjuk vizsgálatunk fő célkitűzéseit, elméleti hátterét, kutatási kérdéseinket, a mintavétel és az alkalmazott kutatási módszer sajátosságait, valamint ismertetjük eddigi empirikus kutatásunk eredményeit.

Realization of parenthood in the life course of persons with intellectual disabilities

The questions of childbearing and parenting in the life of persons with intellectual disabilities are very marginal both in research and professional practice. Becoming a parent is not a necessary condition in the transition to adulthood, but these days the experience of parenting is frequently a determinant element in establishing adult identity. The emphasis is on choice and self-determination. Although international guidelines emphasize the total social participation and self-determination of persons with disabilities, the topics of sexuality and parenting are extremely sensitive, especially for persons with intellectual disabilities, and protectiveness is more common at a local level. The question is how to predict who will be a 'good parent' or an 'adequate parent'. Many studies indicate that there is no correlation between intellectual capacity and successful parenting. More frequently in the professional literature parenting is interpreted as a social activity in which it is not only the intellectual capacity of the mother or father that determines the quality of parenting.

Parenting capacity involves the complex interplay between children and their parents, home and community environments, and family and community services. Hence, our intention is to concentrate on these relationships and conduct interactive pair interviews with people with intellectual disabilities and relevant people in their lives. In our research we are curious about the opportunities and obstacles in the lives of persons with intellectual disabilities regarding parenthood in a variety of living conditions, as well as the characteristics of the parenting roles of women and men with intellectual disabilities. In our lecture we will present the main aims, theoretical background and questions of our research, as well as the features of our sampling and research methods, and we will review our present results.

TAKÁCS ERZSÉBET

Eötvös Loránd Tudományegyetem Társadalomtudományi Kar / Eötvös Loránd University Faculty of Social Sciences

A Családszociológia Szakosztály ülése

Változó család – változó szolidaritás? A családi szolidaritás jelensége

Tervezett előadásom a családi szolidaritás aktuális problémáit tárgyalja elsősorban a hazai kutatások, kisebb részben nemzetközi szakirodalmak eredményeire támaszkodva. A családi szolidaritás fogalmát, jelentőségét a legnagyobb magától értetődéssel tárgyaljuk, miközben számos megközelítést végiggondolva ennek csökkenéséről kellene beszélnünk az utóbbi évtizedekben. Mely tényezők támaszkodnak a családi szolidaritás csökkenéséről vagy éppen erősödéséről Magyarországon? Mely tényezők hatnak negatívan és pozitívan? Hogyan alakul a generációk közötti és a partnerkapcsolaton belüli családi szolidaritás? A fenti kérdések nyomán az átalakuló családi szolidaritás makroszintű társadalmi következményeit szeretném vázolni.

A Fogyatékoságtudományi Szakosztály ülése

„Nem várhatjuk, hogy valaki más oldja meg, nekünk magunknak kell.” – Az ápolási díjban részesülők társadalmi helyzete, életkörülményei

Előadásom a tartósan beteg vagy fogyatékos hozzátartozójukat otthonukban ápoló, gondozó aktív korú személyekre fókuszál. 2015-ben a TÁRKI és az EMMI együttműködésében kutatást végeztünk az alanyi jogú ápolási díjban részesülőkről ill. az ellátásra való jogosultság megállapításának folyamatáról.

Az ápolási díj a súlyosan fogyatékos, tartósan beteg hozzátartozóját ápoló személy számára biztosított, havi rendszerességgel nyújtott pénzbeli ellátás. Ez az ellátási forma azokat kívánja segíteni, akik hozzátartozójuk ápolása miatt kereső tevékenységet teljes munkaidőben nem tudnak folytatni. Az ápolási díj nem az ápolat személyt, hanem az őt ápoló hozzátartozót illeti meg, az ellátáshoz nyugdíj-biztosítási szolgálati idő és egészségügyi szolgáltatásra való jogosultság is kötődik. A feltáró jellegű kutatás legfontosabb célja e kb. 55.000 fős népesség társadalmi helyzetének megismerése volt. Kutatásunk elsődleges empirikus forrása az ápolási díjban részesülők között végzett országos 500 fős, személyes kérdés, ápolási díjban részesülőkre reprezentatív adatfelvétel volt. A célcsoport sajátosságai, valamint az adatvédelmi szabályok miatt a mintavétel megtervezése, valamint a minta elérése önmagában komoly kihívást jelentett, többlépcsős folyamatban, számos hatóság (EMMI, NRSZH, járási hivatalok) együttműködésével azonban sikeresen megvalósult. E mintavételi folyamat és min-tamegvalósulás rövid bemutatását követően térek ki az ápolást végző személyek demográfiai adataira, munkaerő-piaci jelenlétére, munkaterhelésére ill. anyagi helyzetére.

Az ápolást végzők jellemzően napi 6 órában látják el az ápolat személy körüli aktív gondoskodást igénylő napi feladatokat (fürdetés, pelenkázás, öltöztetés, etetés stb.), ugyanakkor az ápolat fele (51%) 24 órás felügyeletet igényel.

Az ápolók 95%-a nem vett igénybe az elmúlt egy évben külső ápoló-gondozó szolgálatot.

Az ápolási díjban részesülők egyéni jövedelme, beleértve az ápolási díjat, jellemzően a 25-80 ezer forintos jövedelmi sávban mozog. Az ápolási díjban részesülők többségének (62%) nincs az ápolási díjon kívüli jövedelme. Körünkben a medián jövedelem 40 ezer forint, kevesebb, mint fele a felnőtt népességben mért össze

‘We cannot wait for somebody else to solve the problem, we have to solve it ourselves’ – The Social Background and Living Conditions of People Receiving Family Caregiver benefit

The paper focuses on working-aged caregivers caring for the infirm and disabled people at home. In co-operation with TARKI Social Research Institute and the Ministry of Human Capacities, a research project was created, focusing on people receiving family caregiver benefit.

The family caregiver allowance is a monthly paid benefit for people taking care of sick or disabled dependants. This benefit helps family caregivers who are unable to take up full-time employment, owing to their care-giving responsibilities.

The research aimed to explore the social background as well as the living conditions of the target population (ca 55,000 people), even as it sought an understanding of their individual circumstances. Our empirical research was carried out on a representative basis of 500 caregivers receiving cash allowances. Because of the unique condition of the target population and data protection rules, the

sampling methodology proved a serious methodological challenge. The sampling was carried out in cooperation with the Ministry of Human Capacities, District offices, National Office for Rehabilitation and Social Affairs, in co-operation with TARKI Social Research Institute.

This presentation introduces the most important results of the research project, including the presence of the labour market, the workload as well as the financial situation.

Beside the general picture, there are significant territorial differences. In my lecture I make an attempt to show these territorial differences as I highlight some hypotheses about the territorial differences.

A demokratikus "uralom" esélye Magyarországon

A nép nevében? Demokratikus részvétel az 1989 utáni alkotmányos rendszerekben

A kortárs alkotmányelméletet egyaránt befolyásolják a legitimitás empirikus (Bentham, Weber, Hart) és normatív (Hobbes, Rawls) felfogásai. Az előbbiek az alkotmányos rendszer társadalmi elfogadottságát, az utóbbiak az igazolhatóságát állítják a középpontba. Mindkét irányzatban fontos szerepet kap a társadalmi részvétel. Az empirikus kérdések közé tartozik, hogy a nép engedelmeskedik-e a közhatalomnak, és miként járul hozzá a rendszer fennmaradásához. A normatív kérdés pedig az, hogy milyen elvek segítségével és milyen fajta néprészvétel esetén igazolható a közhatalom.

Az előadás két eltérő rendszert, az 1989-es alkotmányon alapuló Harmadik Köztársaságot és a 2011-es alaptörvényre épülő Nemzeti Együttműködés Rendszerét veti össze. A demokratikus részvétel alapjait és megvalósulási formáit vizsgálja a jogi-intézményes működés és a joghoz kötődő társadalmi gyakorlatok elemzésével. Empirikus és normatív szempontok segítségével bemutatja, hogy a demokratikus részvételi jogosultságokat és lehetőségeket tekintve miben különbözik a két alkotmányos rendszer. Végül az előadás arra is kitér, hogy beszélhetünk-e alkotmányon túli cselekvési lehetőségekről, ha hiányoznak a demokratikus keretek.

A Családszociológia Szakosztály ülése

Fertilitás mítoszok, technológiai mítoszok – Laikusok érvelése a korhoz kapcsolódó fertilitás csökkenésről és a reprodukzív technológiák szerepéről

Számos más országhoz hasonlóan, hazánkban is emelkedik az átlagos szülési életkor. Sok szociológiai tanulmány vizsgálta már ennek a jelenségnek a társadalmi okait. Elhanyagolt terület azonban, hogy egyéb okok mellett mennyiben járulhat a kitolódáshoz, ahogy a fertilitásról és a reprodukzív technológiák lehetőségeiről gondolkodnak a szülési korban lévő nők. Ennek a kérdésnek a megválaszolásához kíván egyfajta előkutatásként jelen vizsgálat adalékokat szolgáltatni. Az OTKA/NKFI K 108981 kutatás részeként azt néztük, hogy hogyan interpretálják fókuszcsoporthoz tartozó beszélgetések során egyetemista nők a kor és fertilitás viszonyát, és hogyan értelmezik a reprodukzív technológiák mennyiben tudnak segíteni a korhoz kapcsolódó fertilitási problémákon. Hangsúlyosan vizsgáltuk, hogy hogyan használnak fel különböző információforrásokat az érvelésük során. Az előadás az előzetes eredményeket mutatja be. A beszélgetések során számos esetben felbukkantak különböző fertilitás és technológiai mítoszok – ezeket a csoporttagok gyakran különböző média esetekre vagy ismerősök eseteire hivatkozva fejtették ki, ezekből az esetekből általánosítottak. Az eredmények értelmezéséhez a hagyományos szociológiai elméleteken túl, felhasználjuk a Science and Technology Studies laikusok percepcióira vonatkozó modelljeit, az egészséggel kapcsolatos társadalomtudományi megközelítések közül a laikus epidemiológia megközelítést, valamint az exemplifikációs elméletet.

Fertility myths, technology myths – Lay reasoning on age-related fertility decline and the role of reproductive technologies

Similarly to many other countries, the average age for giving birth to a child is increasing in Hungary. Many sociological studies have examined the social reasons behind this phenomenon. One possible factor which could contribute to this increase, - which has however not been investigated to sufficient degree in the literature - is how women think about fertility and reproductive technology possibilities. This research aims to take the first steps to answering this question in Hungary. As part of OTKA/NKFI K 108981 research we have examined how female BA and MA students interpret the relationship between age and fertility in focus groups, and how they think reproductive technologies can help in the case of age-related fertility problems. We have investigated how they use different information sources in their reasoning. The presentation discusses the preliminary findings. During the focus groups fertility and technology myths surfaced recurrently. These were often discussed by participants based on media cases or cases of their acquaintances – and often generalizations were made from these cases. In the interpretation of the results besides traditional sociological theories, we rely also on lay perception models of Science and Technology Studies, lay epidemiology, and exemplification theory.

VIGVÁRI ANDRÁS

MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Szociológiai Intézet / Hungarian Academy of Science Centre for Social Sciences Institute for Sociology
vigvariandras@gmail.com

Beszédes hallgatás

„Nehéz szavakba önteni”: a résztvevő megfigyelés szerepe az „eltakart valóságok” feltárásában

Az interjúzó szociológus gyakran találja magát abba a helyzetben, hogy interjúalanya - tudatosan vagy tudattalanul – elhallgatja a számára fontos kutatási kérdésekre adott válaszokat. Sokszor az interjú helyzet frontális jellegéből adódik a hallgatás, máskor a kérdésre adott válasz elbeszélhetősége az akadály az interjúzó számára.

Előadásomban arra keresem a választ, hogy mily módon oldhatóak fel az interjú módszerek során tapasztalható hallgatások. Mik a kiváltó tényezők a hallgatásnak, és hogyan oldhatjuk fel a hallgatás okozta helyzetet? A szituációba ágyazott adatgyűjtés hogyan járulhat hozzá a frontális pozíció leküzdéséhez valamint az elbeszélhetőség problémájának feloldásához? Milyen előnyökkel és kihívásokkal jár a résztvevő megfigyelés módszere a szociológiai kutatások esetén?

‘It is difficult to put it into words’: the role of participant observation at the investigation of covered realities

Sociologists are often facing that their interviewee – intentionally or not – withhold important information from the researcher. In some cases interviewees are enshrouding something because it could not be narrated in words. In other cases the formal interview situation prevents the possibility of the narration.

In my paper I attempt to find out how enshrouding situations during a research situation can be solved. What could be the reasons of enshrouding situations and how can we solve this methodological problem? The situational-based data collection how to contribute to exceed the problem of narration which is caused by the traditional interview situation? What kinds of advantages and challenges do participant observation have in the case of sociological research?

VIRÁG TÜNDE

MTA Közgazdasági és Regionális Kutatóközpont Regionális Kutatások Intézete / Centre for Economic and Regional Studies Institute for Regional Studies

Lokális gyakorlatok és területi sajátosságok a társadalmi különbségteremtésben

Az etnicitás szerepe a térbeli és társadalmi határok kijelölésében

Előadásom terepe egy mezőgazdasági jellegű észak-alföldi kisváros, ahol a lakónépeség közel harmada a várost körülölelő pusztákon, tanyákon él. A kiválasztott pusztán élő családok élete évtizedeken keresztül szorosan összefonódott az mezőgazdasággal, legtöbbjüknek az biztosított nagyon szerény, de biztos megélhetést. A szocializmus évtizedeiben a téészek foglalkoztatásban betöltött szerepe visszaszorult, a pusztáról egyre többen kezdtek ingázni, a fiatalabb, képzettebb a fiatalok igyekeztek a közeli kisvárosokba költözni, a puszta lakónépesége folyamatosan csökkent. E szelektív migrációnak köszönhetően a kilencvenes évek elejére a puszta gazdasági és társadalmi értelemben "felesleges" térré vált: a magasabb státuszú családok számára nem volt vonzó lakóhely és gazdasági jelentőségét is egyre inkább elveszítette. Ebből következően az elmúlt két évtizedben e tér az elszegényedő családok, a valaha innen elköltözők visszatörölódásának és „idegen” beköltözők migrációs célpontjává vált.

Napjainkban a puszta társadalmán belül a legélesebb törésvonal a tősgyökeresek és a beköltözők között húzódik. A visszaköltözők/beköltözők elfogadásának alapja a puszta íratlan szabályaihoz, azaz az egykori cselédvilág normáihoz, a szakadásig való dolgozás ethoszához, a nélkülözés és erőszak eltűréséhez való feltétel nélküli illeszkedés. Az etnikailag homogén, kasztszerűen zárt pusztai világban, ahol a más etnikai és társadalmi csoportokkal való együttélésre, együttműködésre nincsenek kialakult minták, tapasztalatok, a különböző társadalmi, etnikai csoportok közötti érintkezéseknek, a társadalmi kapcsolatok kialakításának is szigorú szabályai vannak, amelyek megsértését szankcionálja a helyi társadalom. A „tősgyökeresek” (beágyazottak) és a „gyűttmentek” (kívülállók) megkülönböztetésével, a puszta peremén élő családok etnicizálásával, a „lecigányozott” családok térbeli és társadalmi kirekesztésével a pusztai családok a helyi viszonyrendszerek és hierarchiák állandóságát próbálják fenntartani.

Információs társadalom: mennyi szociológia, mennyi társadalmi makroevolúció?

Bízva abban, hogy egy közeli, boldogabb jövőben az információs társadalom diskurzus talán kiszabadulhat abból a fogalmi kalodából, amibe Frank Webster méltatlanul és érdemtelenül igazodási ponttá váló monográfiája óta került, az előadásban a következőkre vállalkozom:

- bemutatom, hogy az információs társadalom diskurzus *szükségszerűen szorult bele egy szűk fogalmi-diszciplináris értelmezési keretbe*, amelyre a „koronát” két, a maga nemében jelentős és invenciózus munka (James Beniger: Az irányítás forradalma és Manuel Castells: Az információ kora) tette fel
- a diskurzus történetében ennek ellenére megjelennek olyan *elemek, amelyek nyitottak a tág értelmezési keretre* (Tadao Umesaonál, Daniel Bellnél, Alvin Tofflernél, Yoneji Masudánál)
- a szűk értelmezés sokszor elégséges magyarázó erő bizonyos jelenségek megragadásához és megértéséhez, máskor azonban nem – és ez különösen igaz *a kortárs válságjelenségek és a poszt-információs társadalom* körvonalainak keresésekor
- megkísérlem a szűk és a tág értelmezési keret rendszerezett kifejtését, amelyet az alábbi táblázat összegez

Szempont	Szűk értelmezési keret	Tág értelmezési keret
kiinduló modell	kibernetikai	általános rendszertudományi
a befolyás forrása	irányítás	kontrollmix
alapvető hatástényező	kapitalizmus	„nagy meggazdagodás”
magyarázati tér	társadalmi/gazdasági környezet	természeti/társadalmi környezet
magyarázati metaszint	célirányosság	emergencia
hatalom/uralom	koerció	koopetíció
képességkiterjesztés	információtechnológia	technológia
tudásdimenzió	kommunikáció	információ/megismerés
társadalomtudomány	történeti-/gazdaság-/politikai/ kultúraszociológia	társadalmi makroevolúció

S végül röviden kitérek a társadalmi makroevolúciós gondolkodás kialakulására, iskoláira, fő kérdéseire, amelyek birtokában új „formanyelven” tudunk állításokat tenni az információs társadalom kialakulásának, dinamikájának és kortárs valóságának alapkérdéseivel kapcsolatban.

Information society: how much sociology, how much social macroevolution?

Building upon the hopeful escape of the information society discourse in a closer, happier future from the conceptual stocks, having been locked by Frank Webster's worthlessly emblematic monograph, I try to present the following:

- demonstrate, that the nipping of the information society discourse into the narrow explanation frame was necessary in the sixties, and later, up to the two, most inventive and outstanding books (James Beniger's Control Revolution and Manuel Castells's The Age of Information)
- despite of it, we can identify a lot of moments in the history of the discourse, which are open for the broad explanation frame, mainly in the pivotal works of Tadao Umesao, Daniel Bell, Alvin Toffler and Yoneji Masuda
- there are cases, where the narrow explanation frame can be satisfactory to get the hang of the essence of given phenomena – but sometimes it is not enough, especially when analysing the symptoms and effects of contemporary crises, and the outlines of the post-information society
- I try to explain the narrow and broad explication frame in a systematized table:

Aspect	Narrow explanation frame	Broad explanation frame
Primary Model	Cybernetic	General System Theoretical
Source of Influence	Control	Control-mix
Basic Effector	Capitalism	'Great Enrichment'
Explication Space	Social/Economic Environment	Natural/Social Environment
Explication Meta-level	Purposefulness	Emergence
Power/Regime	Coercion	Competition
Extension of abilities	Information Technology	Technology
Knowledge dimension	Communication	Information/Cognition
Social Science	Historical/Economic/Political/ Cultural Sociology	Social Macroeolution

Finally, I briefly flesh the roots and schools of social macroevolution thinking, its basic questions and methods, which provide us a new conceptual vocabulary to formulate statements about the birth, dynamics and current reality of Information Society.

A tanulói ingázás szerepe a közoktatási szegregáció és szelekciós folyamatokban egy magyarországi nagyvárosban

Ez a tanulmány a pécsi általános iskolai szegregáció változásait, illetve az általános iskolás diákok iskolák közötti ingázását vizsgálja, három teljes körű adatfelvétel alapján. Legfőbb célja annak megértése és leírása, hogy milyen szerepe van a tanulók nagymértékű ingázásának a közoktatási szelekciós folyamatokban, mi jellemzi az iskolák ingázási játszmáit, mennyire sikeresek vagy sikertelenek a különféle csoportokhoz tartozó diákok erőfeszítései, hogy ingázás révén javítsák közoktatási pozíciójukat. A pécsi ingázási trendek számottevő mértékben eltérnek az országos trendektől, mivel az alacsony státuszú és roma tanulók ingázási rátája jóval magasabb, mint más városokban. De miközben az ingázó tanulók többségének sikerül lakóhelye szerinti körzeti iskolájánál jobb iskolában tanulnia, az ingázó alacsony státuszú, és mindenekelőtt a roma tanulók többsége kifejezetten rosszabb iskolában tanul, mintha a körzeti iskolába iratkozott volna be; az ő ingázásukat az magyarázza, hogy magas státuszú körzeti iskolájuk, amely minden megfontolás nélkül köteles lenne fölvenni őket informálisan távolabbi és rosszabb iskolába szorítja ki őket. A tanulmány helyi érvennyel megkérdőjelezi azt az állítást, hogy a közoktatási szelekciós mechanizmusokat kizárólag a magas státuszú diákok és iskolák kölcsönös választása, illetve a magas státuszú diákok ingázási hajlandósága szabályozná. Az államosított iskolák fenntartója éppúgy képtelen követni és kontrollálni a folyamatokat, mint korábban az iskolafenntartó önkormányzat. A vizsgálat kiterjedt a pécsi óvodások ingázására és az óvodások ingázásának irányára is.

The role of pupils commuting in the segregation and educational inequality in a Hungarian city

The paper aims to understand the function of primary school pupils' high commuting rates in towns and cities and its role in the school selection process. Based on the analyses of a comprehensive survey conducted in a city I analysed the direction and success of commuting pupils' efforts to find better schools than their district schools. I also intended to describe the commuting games of the primary schools. The results indicate that in contrast to national trends the commuting rate of low status and Roma primary school pupils is also very high in the city. But while most of commuting pupils have managed to be enrolled at a better school than the ones in the close vicinities of their homes, the majority of low status and Roma commuters definitely happen to attend worse schools than those close to their home, because prestigious schools informally displace them. My findings question the assertions that the selection mechanism of public education is predominantly regulated by mutual choice of prestigious schools and high status pupils. Schools and their maintainers are unable to control the process even in the centralised system.